Ekonomická fakulta
Faculty of Economics
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Diplomová práce

Forenzní účetnictví jako nástroj snížení rizika účetních podvodů

Vypracoval: Bc. Jan Mihalo

Vedoucí práce: Ing. Miroslava Vlčková, Ph.D.

České Budějovice 2019

Zadání práce

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	**Bc. Jan MIHALO**
Osobní číslo:	**E17525**
Studijní program:	**N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor:	**Účetnictví a finanční řízení podniku**
Téma práce:	**Forenzní účetnictví jako nástroj snížení rizika účetních podvodů**
Zadávající katedra:	**Katedra účetnictví a financí**

Zásady pro vypracování

Cíl:
Vyhodnotit možnosti a meze forenzního účetnictví jako nástroje pro snížení rizika účetních podvodů. Na základě vybraných technik forenzního účetnictví navrhnout doporučení pro nastavení efektivního vnitřního kontrolního systému účetní jednotky.

Osnova:
1. Úvod.
2. Literární rešerše.
2.1. Charakteristika podvodů, škod a trestů.
2.2. Vnitřní kontrolní systém – vymezení.
2.3. Forenzní účetnictví – vymezení a metody.
3. Metodika.
4. Praktická část:
4.1. Analýza vybraných technik forenzního účetnictví.
4.2. Vyhodnocení možností a omezení vybraných technik.
4.3. Doporučení pro efektivní vnitřní kontrolní systém.
5. Závěr.

Rozsah pracovní zprávy:	**50-60 stran**
Rozsah grafických prací:	
Forma zpracování diplomové práce:	**tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Drábková, Z.(2017). *Kreativní účetnictví a účetní podvody. Řízení rizika účetních chyb a podvodů.* Praha: Wolters Kluwer.
Jones, M., J. (2011). *Creative accounting, fraud and international accounting scandals.* Chichester: John Wiley & Sons.
Mantone, P., S. (2013). *Using analytics to detect possible fraud: tools and techniques.* Hoboken: Wiley & Sons.
Molín, J. (2011). *Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů, daňových poradců a účetních (Vyd. 1.).* Praha: Wolters Kluwer Česká republika.

Vedoucí diplomové práce:	**Ing. Miroslava Vlčková, Ph.D.** Katedra účetnictví a financí

Datum zadání diplomové práce: **1. února 2018**
Termín odevzdání diplomové práce: **13. dubna 2019**

V Českých Budějovicích dne 1. února 2018

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
I.Š.
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou vypracoval samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 6. září 2019

……

Bc. Jan Mihalo

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucí práce Ing. Miroslavě Vlčkové, Ph.D. za cenné rady, ochotu a čas, který mi věnovala. Dále bych rád poděkoval Ing. Zitě Drábkové, Ph.D., MBA za její odbornou pomoc.

Děkuji taktéž i firmě Schwan Cosmetics CR s.r.o., která mi umožnila tuto diplomovou práci zpracovat, zvláště pak jednateli Ing. Romanu Türkovi, MBA. Také bych rád poděkoval Ing. Liborovi Šmejkalovi za poskytnuté konzultace.

Obsah

1 Úvod ... 4

2 Charakteristika podvodů, škod a trestů ... 6

2.1 Trojúhelník podvodu ... 7

2.1.1 Motiv ... 8

2.1.2 Příležitost ... 8

2.1.3 Ospravedlnění ... 8

2.2 Příklady faktorů rizika podvodu ... 9

2.2.1 Motiv ... 9

2.2.2 Příležitost ... 10

2.2.3 Ospravedlnění ... 10

2.3 Typy podvodů ... 11

2.3.1 Strom podvodu ... 11

2.3.2 Data z průzkumu hospodářské kriminality ... 14

2.4 Škody způsobené podvody ... 15

2.5 Tresty ... 17

2.5.1 Tresty dle zákona o účetnictví ... 18

2.5.2 Tresty dle trestního zákoníku ... 18

3 Vnitřní kontrolní systém – vymezení ... 19

3.1 Předpoklady fungování vnitřního kontrolního systému ... 19

3.2 Nástroje vnitřního kontrolního systému ... 20

3.2.1 Účetní záznamy ... 20

3.2.2 Vnitropodnikové směrnice ... 21

3.2.3 Inventarizace majetku a závazků ... 22

3.2.4 Interní audit ... 23

3.2.5 Kalkulace a rozpočetnictví ... 23

3.3 Koncepční rámce COSO 24
3.3.1 Vnitřní kontrola – integrovaný rámec 24
4 Forenzní účetnictví – vymezení a metody 30
4.1 Metody forenzního účetnictví 30
4.1.1 Metody založené na ukazatelích finanční analýzy 31
4.1.2 Metody založené na sledování peněžních toků 31
4.1.3 Metody založené na akruálním principu 33
5 Metodika 35
5.1 Horizontální a vertikální analýza rozvahy a výkazu zisku a ztráty 36
5.2 Ukazatele rentability a likvidity 36
5.2.1 Rentabilita 36
5.2.2 Likvidita 37
5.3 Model CFEBT 38
5.4 Model Dechow-Dichev kvality akruálního principu 38
5.5 Jonesův model nediskreční akruálnosti 39
6 Praktická část 40
6.1 Představení společnosti 40
6.2 Současný stav vnitřního kontrolního systému účetní jednotky 41
6.2.1 Účetní záznamy 41
6.2.2 Vnitropodnikové směrnice 45
6.2.3 Inventarizace 47
6.2.4 Externí audit 48
6.2.5 Kalkulace a rozpočetnictví 49
6.3 Trestný čin zpronevěry ve společnosti Schwan Cosmetics 50
6.3.1 Odhalení trestného činu 51
6.3.2 Zahájení trestního stíhání 52
6.4 Aplikace metod forenzního účetnictví 53

6.4.1 Horizontální a vertikální analýza rozvahy a výkazu zisku a ztráty 53
6.4.2 Ukazatele rentability a likvidity 62
6.4.3 Model CFEBT 63
6.4.4 Model Dechow-Dichev kvality akruálního principu 65
6.4.5 Jonesův model nediskreční akruálnosti 67
7 Zhodnocení a doporučení 69
7.1 Vnitřní kontrolní systém 69
7.2 Trestný čin 70
7.3 Metody forenzního účetnictví 71
7.4 Závěrečná doporučení 73
8 Závěr 74
9 Summary 76
10 Seznam použitých zdrojů 77

I. Seznam schémat, tabulek a grafů

II. Seznam příloh

III. Přílohy

1 Úvod

Tématem této diplomové práce je forenzní účetnictví (někdy také nazývané jako forenzní šetření), které může být velmi často spojováno s účetními podvody. O účetních podvodech se můžeme dočíst i v novinách, protože tyto „účetní skandály“ jsou pro žurnalisty vděčným tématem, které přitáhne zájem široké veřejnosti. Tyto informace mohou pochopitelně významně ovlivnit i finanční trhy, pokud je daná společnost obchodovatelná na burze.

Nejznámější případy z historie se týkají amerických firem, kdy falšování hospodářských výsledků bylo prokázáno energetickému kolosu Enron či telekomunikačnímu operátorovi USA WorldCom. Těmito skandály trpí samozřejmě i pověst auditorských firem, které ověřují účetní závěrky společností. U dvou výše zmíněných společností se dokonce jednalo o jednu a tutéž renomovanou auditorskou firmu Arthur Andersen. V České republice se v posledních letech objevil účetní skandál u společnosti Steinhoff International, která v tuzemsku provozuje řetězec Kika, a chyby v účetnictví byly zjištěny i u řetězce Tesco.

Cílem práce je vyhodnotit možnosti a meze forenzního účetnictví jako nástroje pro snížení rizika účetních podvodů a dále na základě vybraných technik forenzního účetnictví navrhnout doporučení pro nastavení efektivního vnitřního kontrolního systému účetní jednotky.

Forenzní vědy můžeme obecně definovat jako vědy, které se využívají při vyšetřování a dokazování, zejména v trestních řízeních. Forenzní účetnictví se tedy zabývá vyšetřování a odhalování účetních podvodů a hospodářskou kriminalitou obecně. Průkopníkem v této oblasti je americká společnost Association of Certified Fraud Examiners (dále jen ACFE), která byla založena roku 1988 a sídlí v Austinu ve státě Texas. Jedná se o největší světovou organizaci, která se zabývá bojem proti podvodům a v této oblasti také poskytuje školení a vzdělávání. Společnost má v dnešní době více než 60 tis. členů, kteří usilují o snižování výskytu firemních podvodů po celém světě. Po absolvování náročné kvalifikace získávají členové ACFE označení Certified Fraud Examiner (CFE), tedy certifikovaný vyšetřovatel podvodů. Společnost má rovněž pobočku i v České republice („ACFE Česká republika: O ACFE“, 2012).

Tato diplomová práce by měla pomoci objasnit pojem forenzní účetnictví, který není zatím v tuzemsku tolik rozšířený, a popsat přínos konkrétních metod forenzního účetnictví při odhalování a prevenci účetních podvodů. Přínosem práce by dále mělo být navržení

vnitřního kontrolního systému pro vybranou účetní jednotku. Tento systém by měl demonstrovat použití metod forenzního účetnictví v reálných podmínkách účetní jednotky a jejich dopad na snížení rizika účetního podvodu.

V první části práce budou nejprve charakterizovány účetní podvody, škody z nich plynoucí a v neposlední řadě také tresty, které hrozí případným pachatelům na základě právního řádu České republiky.

Dále bude podrobně vymezen vnitřní kontrolní systém účetní jednotky, forenzní účetnictví a využívané metody.

Následovat bude praktická část, ve které bude nejprve provedena analýza vybraných technik forenzního účetnictví, následně vyhodnocení možností a omezení vybraných technik a samozřejmě také doporučení pro efektivní vnitřní kontrolní systém.

2 Charakteristika podvodů, škod a trestů

„*Když se daří, lidé kradou. Když se nedaří, lidé kradou více!*“

(Tommie W. Singleton)

Úvodní citát naznačuje, že v jakékoliv době se vždy najdou jedinci, kteří dokáží potlačit přirozené etické a morální zásady, smysl pro spravedlnost, a jsou schopni spáchat zločiny všeho druhu. A navíc, počet podvodů zpravidla roste během hospodářsky náročných období, kdy ekonomický tlak podněcuje pokušení pachatelů.

V této kapitole bude nejprve vymezen samotný pojem podvod, dále budou uvedeny faktory, které ovlivňují páchání podvodů, a také bude popsáno dělení podvodů, výše vniklých škod a tresty související s tímto jednáním.

Podvod je široký pojem, který může mít rozdílný význam pro různé lidi a za různých okolností. Pro účely této diplomové práce bude podvod chápat jako „*kriminální čin, který na rozdíl od jiných činů neobsahuje prvky násilí, ale dopady bývají často velmi závažné*“ (Drábková, 2017a).

Mezinárodní auditorský standard ISA 240, který definuje postupy auditorů související s podvody při auditu účetní závěrky, charakterizuje podvod jako nesprávnosti v účetní závěrce, které mohou vyplynout buď z podvodu, nebo chyby. Rozhodujícím faktorem pro odlišení podvodu od chyby je, zda byla činnost, v jejímž důsledku došlo k nesprávnosti v účetní závěrce, úmyslná, či neúmyslná (ISA 240).

Právě úmysl je také obsažen v definici podvodu podle ACFE. Asociace certifikovaných vyšetřovatelů podvodů chápe podvod jako zneužití vlastního postavení ve společnosti pro osobní obohacení prostřednictvím úmyslného zneužití nebo odcizení zdrojů nebo aktiv společnosti (ACFE, 2017).

Ať už přihlédneme k té či oné definici, podvod bude obecně přestavovat úmyslné a nezákonné jednání poškozující jiné osoby za účelem vlastního prospěchu. A že takových činů stále přibývá, dokázal poslední průzkum zaměřený na celosvětovou hospodářskou kriminalitu, provedený společností PricewaterhouseCoopers (dále jen PwC) v roce 2018. Výsledky tohoto průzkumu ukázaly, že 49 % oslovených společností se za poslední dva roky stalo obětí finančního podvodu. To je nárůst o neuvěřitelných 15 % oproti roku 2016, kdy byl proveden předcházející průzkum. Otázkou zůstává, zda se zbylým 51 % společností podařilo finančnímu podvodu uniknout, nebo o něm zatím neví (PwC, 2018a).

Růst počtů podvodů podněcuje zejména rychlý rozvoj digitálních technologií v posledních letech. Pachatelé se stávají více strategičtí ve svých záměrech a využívají mnohem sofistikovanější metody, než tomu bylo dříve. Technologie však stojí i na druhé straně, v boji proti podvodům, kde dochází k posílení regulačních systému a rozvoji mezinárodní spolupráce. V dnešním digitálním světě také významně roste rozsah a dopad spáchaných podvodů, což si uvědomuje stále více společností a boj proti nim se tak dostává do centra jejich zájmu (PwC, 2018a).

2.1 Trojúhelník podvodu

Pro to, aby bylo možné účinně předcházet podvodům, detekovat je a reagovat na ně, je zapotřebí porozumět proč pachatelé vlastně páchají podvody. Jedním z nejužitečnějších modelů, který takové vysvětlení poskytuje je trojúhelník podvodu. Ten se objevil již v šedesátých letech minulého století a jeho autorem je Donald R. Cressey. Trojúhelník podvodu vznikl na základě závěrů z rozhovorů se skutečnými pachateli podvodů, zpravidla se jednalo o podvody ve formě zpronevěry. Takových rozhovorů Donald R. Cressey provedl zhruba dvě stě a předem vyloučil ty osoby, které nastoupili do zaměstnání již s úmyslem spáchat podvod. Při těchto rozhovorech zkoumal okolnosti a pohnutky, pod jejichž vlivem jinak poctiví zaměstnanci podlehli pokušení a dopustili se podvodného jednání (Singleton & Singleton, 2006; Králíček & Molín, 2014).

„*Zásadním závěrem jeho zkoumání přitom bylo, že zaměstnanci, kterým byla dána důvěra ve finanční oblasti, se stávají pachateli v okamžiku, kdy sami sebe začnou chápat jako osobu, která:*

- *má finanční problémy, se kterými se nelze svěřit svému okolí,*
- *si je vědoma toho, že tyto problémy lze vyřešit porušením důvěry, jež jí byla ve finanční oblasti dána, a*
- *je schopna si své vlastní jednání v této situaci zdůvodnit racionálním způsobem*“ (Králíček & Molín, 2014).

Na základě těchto závěrů lze tedy definovat tři základní faktory, které souvisejí se spácháním podvodného jednání:

- pohnutka, stimul, motiv či tlak podvodné jednání spáchat,
- příležitost ke spáchání podvodného jednání,
- schopnost racionálně si podvodné jednání zdůvodnit (Králíček & Molín, 2014).

Níže bude podrobněji popsány jednotlivé faktory, které jsou základem trojúhelníku podvodu.

2.1.1 Motiv

Prvním faktor představuje určitou situaci v životě pachatele, která vytváří stresující potřebu a motivuje ho ke spáchání podvodu. Velmi často se jedná o potřebu finanční prostředků a také o prostou chamtivost pachatele. To dokazuje i zpráva o profilu podvodníka, vydaná společností KPMG v roce 2016, ve které je uvedeno, že hlavním motivem pro pachatele je osobní finanční zisk a chamtivost (Singleton & Singleton, 2006; KPMG, 2016).

Podvody týkající se podvodného účetního výkaznictví bývají zpravidla motivovány odměnami vázanými na výsledky společnosti, cenou akcií či kombinací obou. Projevovat se zde může i ego pachatele, který v roli vysokého manažera nechce přiznat (zveřejnit) špatné výsledky společnosti. Chce si i nadále udržet svou pozici a s ní spojenou moc (Singleton & Singleton, 2006).

2.1.2 Příležitost

Ze všech tří faktorů zobrazených v trojúhelníku podvodu, je právě příležitost tím hlavním faktorem, který vede ke spáchání podvodu. Toto zjištění přinesl globální průzkum hospodářské kriminality a podvodů v roce 2018 provedený společností PWC.

Pachatelé, kteří se dopouští podvodného jednání uvnitř účetní jednotky, jsou zaměstnání většinou delší dobu a mají vybudovanou důvěru ostatní zaměstnanců. Právě tyto skutečnosti jim poskytují vhodné příležitosti pro spáchání zločinu. Během doby, po kterou jsou zaměstnáni, dokáží rozpoznat slabiny vnitřního kontrolním systému a získat důvěru potřebnou pro provedení podvodu (Singleton & Singleton, 2006).

Nedostatečný nebo dokonce žádný vnitřní kontrolní systém společnosti, poskytuje potenciálnímu pachateli velkou příležitost spáchat zločin. Když se tato příležitost navíc spojí s motivací pachatele, je riziko podvodu obrovské.

2.1.3 Ospravedlnění

Posledním faktorem, který souvisí s podvodným jednáním, je ospravedlnění či racionalizace činu. To znamená, že pachatel si dokáže své činy zdůvodnit a nespatřuje v nich nic špatného. Mnozí okrádají své zaměstnavatele, ale vnitřně jsou přesvědčení, že např. od-

cizené peněžní prostředky vrátí, vlastně si je jen půjčují. Jiní se mohou domnívat, že krádeží nikomu neublíží, takže je neškodná. Další skupina pachatelů se dokáže přesvědčit o tom, že na prospěch plynoucí z podvodu má nárok. Za účelem „spravedlnosti" tedy berou věci do vlastních rukou (Singleton & Singleton, 2006).

ACFE ve své studii Report to the Nations, vydané v roce 2018, uvádí, že 89 % pachatelů nikdy předtím nebylo obviněno ani odsouzeno. Pouze 4 % pachatelů byli již v minulosti odsouzeni za trestný čin související s podvodem. Zbytek dotázaných byl z podvodu obviněn, ale nakonec neodsouzen. Nízký podíl již dříve odsouzených pachatelů není neobvyklý, jelikož podobné výsledky se ve studiích ACFE objevují již od roku 1996 (ACFE, 2018).

2.2 Příklady faktorů rizika podvodu

Mezinárodní auditorský standard ISA 240 uvádí příklady rizikových faktorů, s nimiž se může auditor setkat v různých situacích. Níže jsou uvedeny příklady, které se pojí s podvody z oblasti zpronevěry majetku. Rizikové faktory jsou dále rozděleny na základě tří podmínek, které jsou obvykle naplněny v případě výskytu významných (materiálních) nesprávností způsobených podvodem. Tyto tři podmínky vycházejí z trojúhelníku podvodu, který je popsán výše (ISA 240).

2.2.1 Motiv

Osobní finanční závazky mohou vytvářet tlak na vedení nebo zaměstnance s přístupem k peněžním prostředkům nebo k jinému majetku, který může být odcizen, a svádět je ke zpronevěře tohoto majetku (ISA 240).

Negativní vztahy mezi účetní jednotkou a zaměstnanci, kteří mají přístup k peněžním prostředkům nebo k jinému majetku, který může být odcizen, mohou pobízet tyto zaměstnance ke zpronevěře tohoto majetku (ISA 240).

Negativní vztahy mohou být důsledkem např.:

- již provedeného nebo očekávaného propouštění pracovníků,
- již provedených nebo očekávaných změn v systému odměňování zaměstnanců,
- povýšení nebo odměňování provedeného odlišně od očekávání (ISA 240).

2.2.2 Příležitost

Určité skutečnosti nebo okolnosti mohou zvýšit riziko zpronevěry majetku. Příležitosti ke zpronevěře majetku se např. zvětšují v následujících situacích:

- velké částky peněžních prostředků držených, přijímaných nebo vydávaných v hotovosti,
- položky zásob malé velikosti, které ale mají vysokou hodnotu nebo o které je velký zájem,
- dlouhodobý majetek malé velikosti, obchodovatelný nebo postrádající jasné označení vlastnictví (ISA 240).

Nedostatečný vnitřní kontrolní systém v oblasti majetku může zvýšit riziko zpronevěry tohoto majetku. Ke zpronevěře majetku může např. dojít z následujících důvodů:

- nedostatečné oddělení povinností nebo neexistence nezávislých kontrol,
- nedostatečná kontrola výdajů vrcholového vedení, jako jsou cestovní náklady nebo další proplácené výdaje,
- nedostatečné monitorování zaměstnanců odpovědných za majetek, např. nedostatečná kontrola a sledování detašovaných provozoven,
- nedostatečný systém schvalování transakcí, (např. nákupů)
- chybějící úplné a včasné odsouhlasení majetku,
- chybějící náležité a včasné zdokumentování transakcí, např. dobropisů za vrácené zboží,
- nedostatečně vybíraná povinná dovolená v případě zaměstnanců plnících klíčové kontrolní funkce,
- nedostatečné pochopení informačních technologií ze strany vedení, což umožňuje pracovníkům z této oblasti dopouštět se zpronevěry (ISA 240).

2.2.3 Ospravedlnění

- přehlížení potřeby monitorovat nebo snižovat rizika spojená se zpronevěrou majetku,
- nedostatečná pozornost věnovaná vnitřnímu kontrolnímu systému v oblasti zpronevěry majetku projevující se nedodržováním stávajících kontrol nebo zanedbáváním vhodné nápravy známých nedostatků ve vnitřním kontrolním systému,
- změny v chování nebo v životním stylu naznačující možnou zpronevěru majetku,

- tolerování drobných krádeží (ISA 240).

2.3 Typy podvodů

ACFE primárně dělí podvody dle původu pachatele, a to na interní a externí.

V případě interního podvodu je pachatelem jedinec či skupina pocházející přímo z dané organizace. Může se jednat o řadového zaměstnance, manažera, ředitele či dokonce vlastníka společnosti. Interní podvodné jednání je oproti externímu mnohem hůře odhalitelné, protože pachatel dobře ví, jak fungují firemní procesy, kontrolní mechanismy a další podstatné činnosti vytvářející vhodné předpoklady pro spáchání podvodu. Tyto znalosti dostávají pachatele do výhodného postavení a potenciální škoda je zpravidla přímo úměrná jeho pozici ve společnosti. Tedy čím vyšší post pachatel zastává, tím větší může způsobit škodu („ACFE: Introduction to Fraud Examination“, 2017).

Externí podvodná jednání přicházejí z vnějšku organizace a zahrnují širokou škálu možných pachatelů. Může je jednat o podvody páchané dodavateli, zákazníky a dalšími subjekty nacházející se mimo organizaci („ACFE: Introduction to Fraud Examination“, 2017).

Tyto subjekty se „*zaměřují na získání neoprávněného prospěchu na úkor této organizace. Využívají při tom především padělané listiny nebo se jiným způsobem snaží uvést pracovníky uvnitř organizace v omyl nebo jejich omylu využít*“ (Drábková, 2017a).

Podvodné jednání dodavatelů může mít formu manipulativních a nevýhodných nabídek, účtování nedodaného zboží, neposkytnutých služeb nebo požadování úplatků od zaměstnanců. Nečestně se mohou samozřejmě chovat i zákazníci, kteří při platbách záměrně využívají neplatné šeky, uvádějí falešné výpisy z bankovního účtu nebo se mohou pokoušet vrátit odcizené nebo vyřazeného produktu za účelem vrácení peněz. Mezi další příklady externího podvodné jednání patří hacking, krádeže citlivých informací, daňové podvody, podvody v oblasti úpadku společností, pojistné podvody a úvěrové podvody („ACFE: What is Fraud“, 2019).

2.3.1 Strom podvodu

Podrobnější klasifikace (interních) podvodů je zobrazena ve schématu, které se nazývá strom podvodu (angl. Fraud Tree). Toto schéma vytvořila ACFE a obsahuje zhruba 49 druhů známých podvodů. Takto definované podvody jsou rozděleny do tří základní kategorií. Těmi jsou, korupce, zpronevěra majetku a podvodné finanční výkaznictví. Uvedené

kategorie obsahují další podkategorie a ty se dále větví. Kompletní schéma stromu podvodu je uvedeno v příloze č. 3 (Singleton & Singleton, 2006).

Korupce

Korupci je možné definovat, jako neoprávněné využití vlivu v podnikatelském prostředí s cílem získání výhody či prospěchu. Toto jednání jednoznačné porušuje běžné etické a mravní zásady a práva ostatních. Mezi korupci se řadí praktiky jako podplácení, vydírání, tajné dohody a střety zájmů, nezákonné vyplácení odměn apod. Při těchto praktikách zpravidla spolupracuje zaměstnanec společně s osobou mimo organizaci („ACFE: Introduction to Fraud Examination“, 2017).

Podvodné finanční výkaznictví

Další kategorií je podvodné finanční výkaznictví. Tento druh podvodů mají na svědomí typicky vedoucí pracovníci a jejich motivy pro toto jednání často souvisí se snahou zvýšit cenu akcií dané společnosti na trhu. Počet spáchaných podvodů v této kategorii není velký, za to výše způsobených škod patří k těm největším. Podrobnější informace týkající se způsobených škod, jsou uvedeny v následující kapitole (Singleton & Singleton, 2006).

Zpronevěra majetku

Poslední kategorií, která je uvedena v modelu strom podvodu, je zpronevěra majetku. Podvody, které řadíme do této kategorie, mají pachatele typicky z řad vlastních zaměstnanců. Tyto podvody jsou co do počtu nejvíce zastoupené, ale způsobené škody se naopak řadí k těm nižším. Vzhledem k výši škod plynoucích z takového podvodného jednání, zvláště pokud budeme uvažovat částky jednotlivých transakcí, je odhalení takových podvodů velice obtížné. Zpronevěra majetku je dále rozdělena do dvou podkategorií, kterými jsou, zpronevěra peněžních prostředků a krádež zásob a ostatních aktiv společnosti (Singleton & Singleton, 2006; „ACFE: Introduction to Fraud Examination“, 2017).

Zpronevěra peněžních prostředků

Zpronevěrou peněžních prostředků se rozumí podvodná jednání zahrnující krádeže hotovosti, zatajování výnosů a podvodné platby.

Krádeže peněžních prostředků v hotovosti jsou relativně častým jevem. K samotnému činu zpravidla dochází až poté, co je transakce zaevidována v účetní knize. Může se jednat o krádež hotovosti z trezoru či poklady v rámci finanční účtárny, kdy je možné tento čin

„zamaskovat“ pomocí účtu peníze na cestě. Pachatelem samozřejmě může být jakýkoliv jiný pracovník, který má přístup k pokladně nebo trezoru (Švajnochová, 2017).

Podvody, které souvisí se zatajováním výnosů, se označují jako tzv. skimming. To je proces, kdy je hotovost zcizena ještě před tím, než dojde k jejímu zaúčtování. Obvykle se jedná o situace, kdy pachatel vůbec nepřizná nebo podhodnotí přijaté peněžní prostředky za realizovanou tržbu. Do této oblasti je možné dále zařadit podvody související s pohledávkami. První možnosti je, že pachatel neoprávněně inkasuje od zákazníka pohledávku, která je v účetnictví stále vedená jako neuhrazená. Po čase je často klasifikovaná jako nedobytná a je pravděpodobné, že dojde i jejímu odepsání. S pohledávkami dále souvisí tzv. lapping, kdy dochází k odcizení plateb zákazníků. Takový čin se pachatel snaží zakrýt tím, že k dané pohledávce přiřadí platbu od jiného zákazníka. Toto jednání je často prováděno i opakovaně, kdy si pachatel přisvojuje další a další platby, které postupně zakrývá jinými (Singleton & Singleton, 2006).

Podvodné platby jsou jednou z nejběžnějších forem zpronevěry majetku. Velmi častou oblastí, kde dochází k podvodným platbám, je fakturace. Zde dochází k tomu, že společnost nakupuje zboží či služby, které neexistují, jsou předražené či nepotřebné. Toto jednání přináší pachateli zpravidla nezákonný zisk peněz, zboží nebo služeb. Typické je, že pachatel vytváří falešné faktury a peněžní prostředky, které společnost vynaloží na jejich úhradu, sám inkasuje.

Další oblastí, kde může docházet k podvodným platbám, jsou mzdy. Podobně jako v přechozím případě, i zde se manipuluje s doklady. A to ve smyslu upravování mzdové evidence či jiných dokumentů, které slouží pro výpočet mzdy pracovníka (pachatele). Se mzdami souvisí i další typ podvodného jednání, tzv. ghost employee, česky také černá duše. To je osoba evidovaná ve mzdovém systému, která však pro společnost nepracuje. Může se jednat o skutečnou či fiktivní osobu, kterou pachatel neoprávněně přidá do mzdového systému, za účelem inkasování vyplácené mzdy („ACFE: Introduction to Fraud Examination“, 2017; „ACFE: Ghost Employees Frauds“, 2018).

Krádež zásob a ostatních aktiv

Většina podvodů související se zásobami a ostatními aktivy společnosti zahrnuje jejich zneužití pro osobní potřebu či krádež. V případě krádeže je časté, že pachatel zboží dále prodá, aby získal hotovost. Vyhledávaným cílem pachatelů jsou zásoby a ostatní aktiva, která jsou malá co do velikosti, ale významná svou hodnotou (např. elektronické a strojní

součástky, drobná elektronika, nebo také citlivá firemní data). Neoprávněné využití aktiv, se týká zejména těch, která mohou snadno vynesena z prostor společnosti. Například použití počítače nebo firemního vozidla pro osobní účely, může být chápáno jako podvod zejména tehdy, pokud daný majetek dotyčnému nepřísluší. Kromě toho může být ztráta způsobena neproduktivní činností zaměstnance dražší než samotné zneužití aktiva.

2.3.2 Data z průzkumu hospodářské kriminality

Na závěr části, která byla věnována jednotlivým typům podvodného jednání, je pro ilustraci uveden graf 1. Ten zobrazuje, s jakými podvody se společnosti v České republice ale i ve světe setkávají nejčastěji. Data pocházení z průzkumu hospodářské kriminality provedeného společností PwC v roce 2018. Respondenti, kteří měli během uplynulých dvaceti čtyř měsíců zkušenost s hospodářskou kriminalitou, uváděli, o jaký typ se konkrétně jednalo.

Majetková zpronevěra je v grafu 1 uvedna jako nejčastější typ podvodu, a to nejen v České republice, ale i ve střední a východní Evropě a také celosvětově. Jelikož je považována za jeden z nejjednodušeji odhalitelných podvodů, není první místo v žebříčku velkým překvapením.

Graf 1: Typy hospodářské kriminality za rok 2018

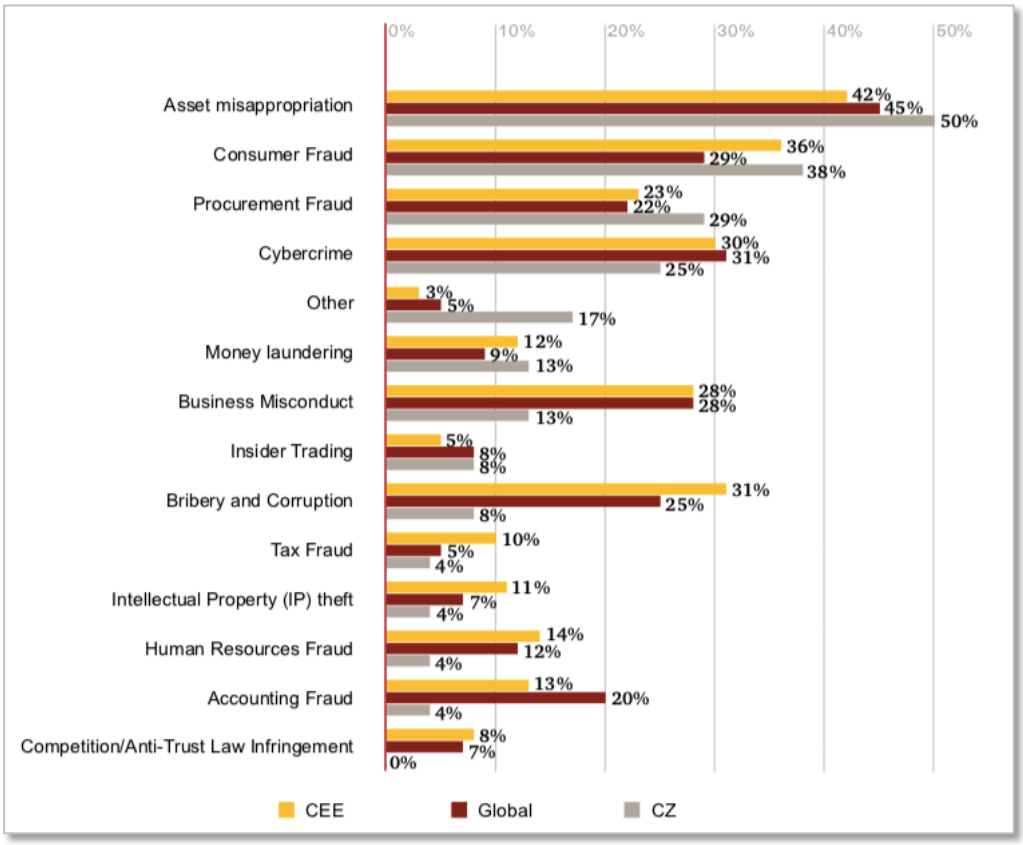

Vysvětlivky:

Asset misappropriation *– majetková zpronevěra,* ***Consumer Fraud*** *– podvod v nákupním procesu,* ***Procurement Fraud*** *– podvody při zadávání veřejných zakázek,* ***Cybercrime*** *– počítačová kriminalita,* ***Other*** *– ostatní,* ***Money laundering*** *– praní špinavých peněz,* ***Business Misconduct*** *– zneužití informací v obchodním styku,* ***Insider Trading*** *– zneužití interní informací,* ***Bribery and Corruption*** *– podplácení a korupce,* ***Tax Fraud*** *– daňové podvody,* ***Intellectual Property theft*** *– narušení práv duševního vlastnictví,* ***Human Resources Fraud*** *– podvody v oblasti lidských zdrojů,* ***Accounting Fraud*** *– účetní podvod,* ***Competition/Anti-Trust Law Infringement*** *– nekalá soutěž,* ***CEE*** *– střední a východní Evropa,* ***Global*** *- celosvětově,* ***CZ*** *– Česká republika.*

Zdroj: PricewaterhouseCoopers. Pulling Fraud out of the Shadows – Global Economic Crime and Fraud Survey 2018 – Czech Republic

2.4 Škody způsobené podvody

Pokud budeme vycházet z kategorií podvodů uvedených v modelu strom podvodu, tak zjistíme, že výše škod je mezi jednotlivými kategoriemi velmi odlišná, viz graf 2.

Graf 2: Typy podvodů a způsobené škody

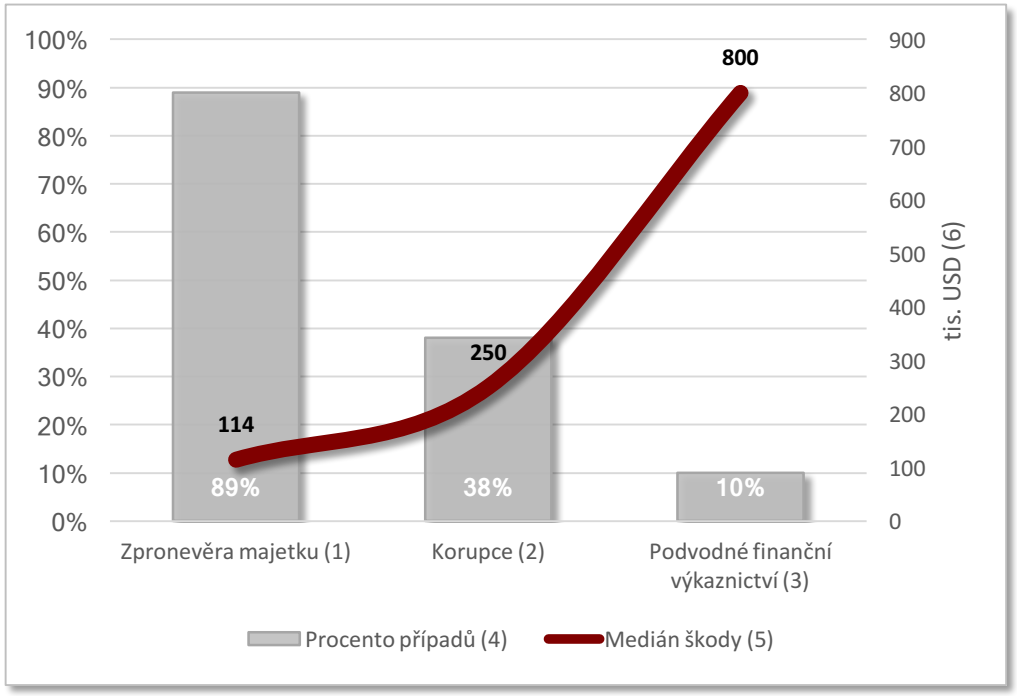

Zdroj: ACFE. Report to the Nations - 2018 Global Study on Occupational Fraud and Abuse

(1) Asset misappropriation; (2) Bribery and Corruption; (3) Fraudulent financial reporting; (4) Percentage of cases; (5) The median loss; (6) Thousand USD

Z průzkumu ACFE vyplývá, že nejvíce podvodů se řadí do kategorie zpronevěra majetku. Takovýchto podvodu je sice nejvíce, ale způsobená škoda je naopak nejmenší. Případů korupce je významně méně a škoda oproti první kategorii vzrostla. Nejméně jsou zastoupeny podvody z kategorie podvodného účetního výkaznictví, nicméně způsobené škody jsou největší (ACFE, 2018).

Další zajímavé zjištění, které průzkum ACFE přináší je, že škody způsobené podvodným jednáním jsou dvakrát takové u společností s méně než sty zaměstnanci. Konkrétně se jedná o škody, jejichž medián je ve výši 200 tis. USD. U společností s více než stovkou zaměstnanců je medián škody 104 tis. USD. K tomuto rozdílů rozhodně přispívá přítomnost a kvalita vnitřních kontrol, blíže následující kapitola nazvaná Vnitřní kontrolní systém – vymezení (ACFE, 2018).

Přestože výsledky průzkumu společnosti PwC provedeného v roce 2018 naznačují, že škody způsobené podvody jsou pro české společnosti obecně méně nákladné než v jiných zemích, stále vyplývá, že 42 % českých respondentů utrpělo finanční ztrátu minimálně ve výši 50 tis. USD při nezávažnějším hospodářském zločinu. Finanční ztráta je poměrně dobře měřitelný a významný dopad hospodářské kriminality na společnost. Avšak podvody způsobují taktéž škody, které nelze měřit z finančního hlediska, a které mohou mít ještě větší negativní dopad na společnost než ztráta finančních prostředků (PwC, 2018b).

Podle českých respondentů je narušení morálky zaměstnanců často horším důsledkem spáchaného podvodu. Menší morální zábrany zaměstnanců se tak mohou stát pro společnost velmi destruktivním faktorem, a dokonce mohou vést i dalším podobným podvodům. Zejména tehdy, pokud se zaměstnanci ztotožní s postojem „dělá to každý, tak pro ne já“. Je tedy zcela zásadní, aby uvnitř společnosti byla nastavena taková opatření, která povedou k větší pozornosti vůči všem podezřením a pochybným praktikám a bude uplatňován důsledný přístup k vyšetřování a bez rozdílu postavení zaměstnance v společnosti (PwC, 2018b).

Z průzkumu dále vyplývá, že druhým závažným dopadem hospodářské trestné činnosti je negativní pověst společnosti a poškození značky. Zde není pochyb o tom, že důsledek slabé důvěry veřejnosti může vést ke snížené úvěruschopnosti, tedy k nedostatku možností externího financování, poškození obchodních vztahů, až po odmítnutí členství v obchodních organizacích (PwC, 2018b).

Pro minimalizaci škodlivých dopadů na společnost je tedy nezbytné zajistit, aby podvod byl řádně vyšetřen. A takové vyšetřování se může stát poměrně nákladnou záležitostí, což názorně ukazuje graf 3 níže.

Graf 3: Náklady vyšetřování vs. způsobená škoda

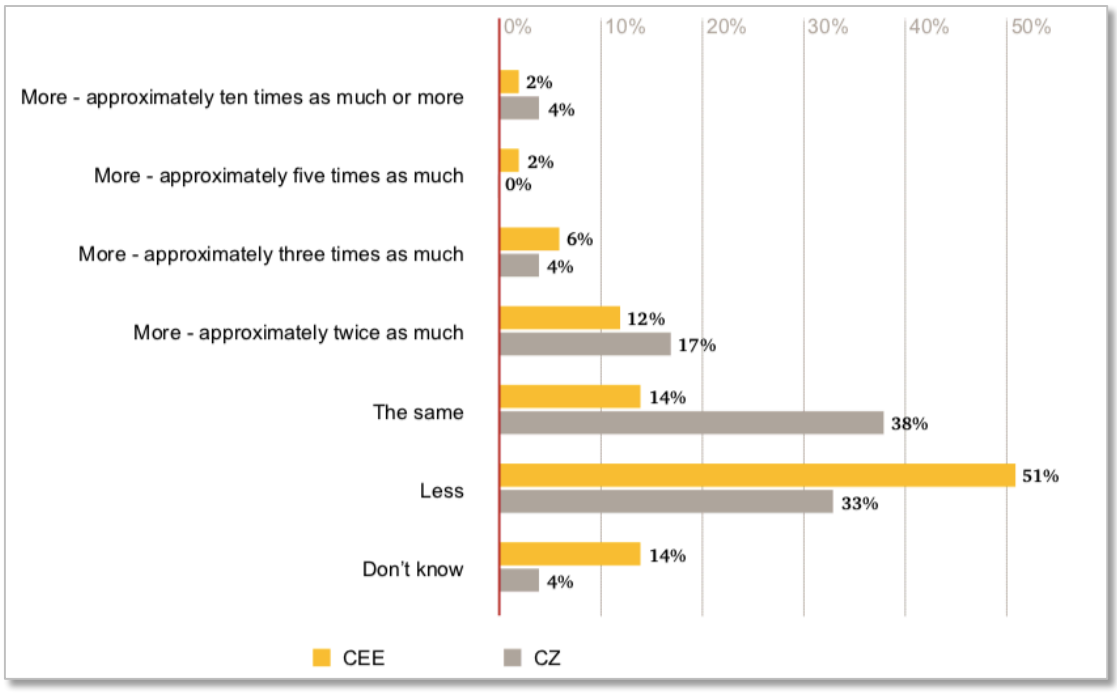

Vysvětlivky:

More – approximately ten times as much or more *– více, přibližně desetkrát více a více,* ***More – approximately five times as much*** *– více, přibližně pětkrát více,* ***More – approximately three times as much*** *– více, přibližně třikrát více,* ***More – approximately twice as much*** *– více, přibližně dvakrát více,* ***The same*** *– stejně,* ***Less*** *– méně,* ***Don't know*** *– nevím.*

Zdroj: PricewaterhouseCoopers. Pulling Fraud out of the Shadows – Global Economic Crime and Fraud Survey 2018 – Czech Republic

Z průzkumu hospodářské kriminality PwC vyplynulo, že pro více než jednu třetinu respondentů byly celkové náklady vyšetřování stejné, jako škoda tímto zločinem způsobená. Další čtvrtina dotázaných společností utratila za vyšetřování podvodu více, než činila celková škoda. Jsou zde i taková společnosti, pro které se stalo vyšetřování podvodu dokonce desetkrát dražší a více (PwC, 2018b).

2.5 Tresty

V platném českém právu bohužel pro pojem podvodné jednání neexistuje jednotná definice, ale obecně můžeme za podvodná jednání považovat nezákonné manipulace a nežádoucí činnosti, které využívají nepravdivé, neúplné, upravené nebo jinak zkreslené informace, jež vedou k neoprávněnému obohacení osoby provádějící tuto činnost (Drábková, 2017a).

Tresty, které souvisejí s podvodným jednáním, můžeme pak rozdělit do dvou základních kategorií. Jsou to tresty vycházející ze zákona o účetnictví a dále jsou to tresty obsažené v trestním zákoníku.

2.5.1 Tresty dle zákona o účetnictví

Zákon o účetnictví uvádí v §37, §37a přestupky, kterých se může účetní jednotka dopustit. Ty lze obecně považovat za nižší tresty oproti trestnímu zákoníku, jelikož se jedná výhradně o finanční sankce. Tyto sankce se stanovují procentem, a to z hodnoty aktiv dané účetní jednotky a blíže jsou specifikovány v §37aa a §37ab téhož zákona.

Účetní jednotce hrozí pokuta do výše 6 % hodnoty aktiv v případě, že nevede účetnictví, nesestaví účetní závěrku či nevyhotoví výroční zprávu. Veškeré přestupky uvedené v zákoně o účetnictví a jejich přesné stanovení je uvedeno v příloze č. 3.

2.5.2 Tresty dle trestního zákoníku

Trestní zákoník je v České republice přijatý Parlamentem České republiky a vyhlášený ve Sbírce zákonů pod číslem 40/2009 Sb. Uvádí pak tresty, které jsou podstatně přísnější, než jak je uvedeno v zákoně o účetnictví. Řadí se sem trestné činy související s neplacením či krácením daní a dalších zákonem stanovených plateb, dále pak trestné činy vedoucí ke zkreslování údajů o hospodaření společnosti. Za tyto a podobné prohřešky hrozí pachatelům i odnětí svobody.

Kompletní vybraná ustanovení trestního zákona trestných činů hospodářských a trestných činů proti majetku jsou uvedena v příloze č. 4.

3 Vnitřní kontrolní systém – vymezení

Jak již bylo zmíněno v souvislosti s trojúhelníkem podvodu, příležitost je klíčovým faktorem podvodného jednání. A právě neúčinný vnitřní kontrolní systém umožňuje pachatelům snazší realizaci svých podvodných činů. ACFE ve své studii uvádí, že téměř polovina všech podvodů byla spáchána právě díky slabinám vnitřního kontrolního systému. Slabší kontrolní systémy jsou zpravidla u společností, které mají méně než sto zaměstnanců. Větší společnosti jsou si vědomy hrozeb, které plynou z podvodného jednání, a tak věnují vnitřním kontrolám větší pozornost (ACFE, 2018).

Na slabé vnitřní kontroly upozorňuje i průzkum společnosti KPMG. Ten uvádí, že právě tento faktor hlavní měrou přispěl ke spáchání 72 % podvodů v Evropě. Nepříznivé je také konstatování, že slabé vnitřní kontroly jsou rostoucím problémem dnešní doby. Vnitřní kontrolní systém je slabý, pokud je špatně navržený a také pokud ho zaměstnanci neuznávají a nejsou jeho součástí (KPMG, 2016).

V této kapitole bude vymezen pojem vnitřní kontrolní systém, uvedeny předpoklady řádného fungování takového systému a popsány jeho nástroje. Samostatná podkapitola bude věnována koncepčním rámcům, které publikoval Committe of Sponzoring Organisations of the Treadway Commission (dále jen COSO).

Schiffer (2009) označuje systém vnitřní kontroly jako „*systém provozních, finančních, evidenčních a ostatních kontrol vytvořený managementem*“.

Účelem vnitřního kontrolního systému je zajištění dodržování pravidel, ochrana majetku společnosti a úplná a přesná evidence. Jedná se tedy o souhrn všech opatření vyskytujících se uvnitř společnosti, jejichž cílem je ve vzájemné návaznosti kontrola hospodářské a provozní činnosti a také činnosti všech pracovníků. Podstatným nástrojem i objektem v systému vnitřní kontroly jsou veškeré prvky podnikové informační soustavy, a to účetnictví, operativní evidence, kalkulace, rozpočetnictví a statistika. Nelze opomenout ani činnost dozorčí rady, kontrolní komise či interního auditu, která také patří do vnitřního kontrolního systému (Schiffer, 2009).

3.1 Předpoklady fungování vnitřního kontrolního systému

Vnitřní kontrolní systém by měl splňovat určité předpoklady, které podpoří jeho správné fungování. Schiffer (2009) mezi tyto předpoklady řadí zejména:

- organizaci účtáren a účetních prací,
- výběr správné techniky účtování,
- správně vytvořený účetní rozvrh,
- označování hmotného majetku inventárními čísly,
- vhodně zpracované interní účetní předpisy.

3.2 Nástroje vnitřního kontrolního systému

Aby mohl vnitřní kontrolní systém účinně fungovat, je nezbytné, aby obsahovat vhodné nástroje. Níže je uvedeno několik příkladů jednotlivých nástrojů vnitřního kontrolního systému, které se běžně vyskytují v praxi tuzemských a zahraničních společností.

3.2.1 Účetní záznamy

Zásadním nástrojem vnitřního kontrolního systému jsou účetní záznamy. Tím se rozumí data, která jsou záznamem veškerých skutečností týkajících se vedení účetnictví. Povinností účetní jednotky je, zaznamenávat každou skutečnost, jenž se týká vedení účetnictví, a to právě ve formě účetního záznamu. Účetním záznamem jsou zejména účetní doklady, zápisy, účetní knihy, odpisový plán, inventurní soupisy, účtový rozvrh, účetní závěrka a výroční zpráva. Smyslem účetního záznamu v rámci vnitřního kontrolního systému je skutečnost, že takový záznam je nositelem obsahu účetního případu a dalších podstatných informací, např. doba a místo uskutečnění, schválení a zaúčtování (Králíček & Molín, 2014).

V souvislosti s účetními záznamy je významným tématem jejich oběh a přezkušování v rámci účetní jednotky. Přezkušování účetních dokladů by mělo probíhat, jak z pohledu věcného, tak i formálního. Tato činnost je ve vztahu k prevenci protiprávního jednání zcela nepostradatelná (Králíček & Molín, 2014).

Po stránce věcné, účetní doklady přezkušují pracovníci, kteří tyto doklady vyhotovují nebo se podílejí na jejich oběhu, zpracování a zaúčtování. Případně i pracovníci odpovědní za operace zachycené na těchto účetních dokladech. Dále je žádoucí, aby v procesu schvalování účetního dokladu figuroval také zaměstnanec, který přezkušuje přípustnost dané operace. Přípustnost dokladů mohou kontrolovat pracovníci z oblasti managementu, kteří mají například definované schvalovací limity příslušející jejich pozici. Je zcela pochopitelné, že přípustnost operací nemůže přezkušovat pracovník, který tyto operace nařídil nebo schválil (Schiffer, 2009).

Formálně účetní doklady přezkušují vždy pracovníci účtáren. Neznamená to však, že by účetní měly ignorovat početní a věcnou stránku účetních dokladů. Tyto doklady sice již byly zkontrolovány jinými pracovníky, ale pokud jsou nesprávnosti patrné na první pohled nebo při určité míře pozornosti, jenž by měla být pracovníkům účtáren vlastní, je nezbytné tyto nesprávnosti opravit ještě před zaúčtováním dokladu (Schiffer, 2009).

Pro plynulý oběh dokladů v účetní jednotce je důležitá správná organizace, určení pracovníků zapojených do tohoto procesu a jasné vymezení jejich odpovědnosti a povinností. Zkracování doby od uskutečnění hospodářské operace až po její výsledné zaúčtování by mělo být jedním z cílů tohoto procesu, protože tak může dojít k rychlému odhalení případného podvodného jednání (Králíček & Molín, 2014; Schiffer, 2009).

3.2.2 Vnitropodnikové směrnice

Vnitropodnikové směrnice, vnitřní směrnice, interní směrnice, vnitropodnikové nařízení apod. To vše jsou termíny, které se v praxi vyskytují, ale vyjadřují zpravidla totéž. A to „*soubor pravidel, podmínek, pravomocí a odpovědností v určité pracovní činnosti, tj. kdo, co, kdy a jak bude vykonávat*“ (Šteker & Otrusinová, 2016).

Kovalíková (2015) dále uvádí, že „*hlavním smyslem směrnic je vytvoření jednotného metodického postupu při sledování skutečností a zachycování hospodářských operací v různých vnitřních útvarech, a to ve stejném čase*“.

Jedním z dalších důvodů pro vytvoření kvalitních vnitřních směrnic je lepší možnost vnější i vnitřní kontroly účetnictví. Tyto kontroly mohou být prováděny auditorem nebo finančním úřadem, a především pro ně, jsou psaná pravidla firmy jedním ze znaků důvěryhodnosti. Směrnice by měly být samozřejmě zpracovány dle platných zákonů a legislativních předpisů a je vhodné, aby byly navázané na organizační strukturu účetní jednotky, kde jsou stanoveny kompetence a odpovědnosti jednotlivých pracovníků za určité hospodářské operace (Šteker & Otrusinová, 2016).

Pro vnitropodnikové směrnice sice není stanovena závadná struktura, ale Králíček a Molín (2014) doporučují zahrnout alespoň tyto formální a věcné náležitosti:

- název směrnice, popř. číselné označení,
- relevantní osoba, resp. oddělení, tedy určení osob, které jsou za realizaci předpisu odpovědné,
- předmět úpravy směrnice, tedy vlastní text směrnice,

- datum vydání,
- období, na které se předpis vztahuje (účinnost); zde platí, že je nutné stavit počátek účinnosti konkrétní směrnice, stejně tak určit, zda je vydána pouze na určité období, nebo na dobu neurčitou,
- zrušovací doložka, tedy vyjmenování dosavadních interních předpisů, které jsou danou směrnicí nahrazovány,
- schválení směrnice příslušným orgánem (osobou),
- způsob, jakým je předpis dáván na vědomí (resp. tzv. „rozdělovník“).

V souvislosti s tématem této práce je vhodné zmínit, že vnitropodnikové směrnice a zejména kontrola jejich dodržování mohou významně pomoci v prevenci podvodného jednání uvnitř dané společnosti. Právě zakotvení některých vnitřních opatření a s tím spojená kontrola nad činností zaměstnanců může být pro společnost zcela zásadní. A to také z toho důvodu, že do právního řádu České republiky byla přijata koncepce trestní odpovědnosti právnických osob, jejímž účelem mimo jiné je, aby obchodní korporace a další právnické osoby přijaly vhodné interní regulační procesy pro zajištění účinného dohledu nad jednáním zaměstnanců. Tyto regulační procesy mají sloužit právě k prevenci protiprávního jednání (Králíček & Molín, 2014).

3.2.3 Inventarizace majetku a závazků

Dalším významným a nezastupitelným nástrojem vnitřního kontrolního systému je inventarizace majetku a závazků. Úkolem inventarizace je zjistit skutečný stav veškerého majetku a závazků a ověřit, zda tento stav odpovídá stavu evidovanému v účetnictví. Součástí by také mělo být i vysvětlení inventarizačních rozdílů a návrhy opatření vedoucí k odstranění těchto rozdílů. Inventarizace by měla i plnit i další úkoly, kterými jsou: ověření zajištění ochrany majetku, kontrola řádné údržby a používání tohoto majetku a také kontrola pravdivosti evidenčních záznamů o majetku a závazcích. Inventarizace majetku a závazků je pro účetní jednotky povinná, a to dle § 6 zákona o účetnictví. Po dobu pěti let po jejím provedení je účetní jednotka dále povinna tuto skutečnost dokumentačně doložit (Schiffer, 2009; Šteker & Otrusinová, 2016).

Inventarizaci účetní jednotky provádějí k okamžiku, ke kterému sestavují účetní závěrku (jako řádnou nebo mimořádnou). Zákon o účetnictví takovou inventarizaci nazývá jako

periodickou. Účetní jednotky mohou dále kromě periodické (zpravidla roční) inventarizace provádět také inventarizaci průběžnou. Ta může být tedy provedena kdykoliv v průběhu účetního období (Králíček & Molín, 2014).

3.2.4 Interní audit

Interní audit se řadí k dalším užitečným nástrojům vnitřních kontrol. Jeho přínos je často způsoben tím, že ve společnosti taková činnost existuje a provádí se. Roli interního auditu pak spatřují Králíček a Molín (2014) minimálně ze dvou hledisek:

- jako garanci správně vedeného účetnictví a
- jako významný prvek při odhalování věcných nesprávností.

Interní audit by měl sloužit vedení společnosti, jako nástroj pro dosažení efektního řízení. Na základě tohoto účelu jej tedy můžeme definovat jako nezávislou, objektivní, konzultační a ujišťovaní činnost zaměřenou na zlepšení provozu dané společnosti. Interní audit tak pomáhá společnosti k dosažení vytyčených cílů tím, že systematicky zavádí metodické přístupy pro hodnocení a řízení rizik a dalších procesů (Králíček & Molín, 2014).

3.2.5 Kalkulace a rozpočetnictví

Kalkulace a rozpočetnictví jsou spolu s účetnictvím nákladů a výnosů nezbytnými nástroji vnitropodnikového řízení i součástí vnitřního kontrolního systému. Slouží k zajišťování plánovaných výkonů a dalších úkolů v rámci účetní jednotky, zejména pokud se jedná o hospodářský výsledek, o úspory materiálu a dalších výrobních prostředků. Rovněž napomáhají k plnění záměrů v oblasti výroby, zvyšování produktivity práce a jejího vztahu k růstu mezd. Tyto dva nástroje taktéž umožňují plánování a kontrolu vlastních nákladů účetní jednotky, vnitropodnikových útvarů i samotných výrobků (či výrobkových řad). Jednou z nejvýraznějších stránek současné koncepce účetnictví v tomto směru je začlenění systémové srovnávání nákladů pro potřeby kontroly vynakládání prostředků přímo do systému účetnictví (vnitropodnikového účetnictví). Tento přístup však vyžaduje těsnou vazbu účetnictví, rozpočetnictví a kalkulace (Schiffer, 2009).

Kalkulace je možné rozdělit na předběžné a výsledné. Tedy ty, které se sestavují před nastávajícím účetním obdobím jako plánované kalkulace (operativní nebo taktéž propočtové) a na kalkulace pro zjištění skutečných vlastních nákladů po dokončení. Pro sestavení předběžné kalkulace je důležitá návaznost na roční rozpočty nákladů (Schiffer, 2009).

Schiffer (2009) dále uvádí, že „*rozpočetnictví se v návaznosti na finanční plán účetní jednotky a dosaženou skutečnost využívá k řízení, kontrole a vyhodnocení výsledků hospodaření účetní jednotky*“.

3.3 Koncepční rámce COSO

COSO je organizací, která vznikla v roce 1985 za účelem podpory Národní komise pro podvodné účetní výkaznictví (angl. National Commission on Fraudulent Financial Reporting). Je to výsledek společné iniciativy pěti organizací soukromého sektoru (angl. American Accounting Association, American Institute of Certified Public Accountants, The Association for Accouting and Financial Professionals, Financial Executives International a The Institute of Internal Auditors), které se věnují zkoumání příčinných faktorů vedoucích k podvodnému jednání. Cílem organizace COSO je vytvářet a poskytovat komplexní rámce a pokyny v oblasti řízení podnikových rizik, vnitřních kontrol a předcházení podvodům („COSO: About us“, 2019).

3.3.1 Vnitřní kontrola – integrovaný rámec

V roce 1992 COSO vydala první rámec nazvaný Vnitřní kontrola – integrovaný rámec (angl. Internal Control – Integrated Framework), který se stal široce uznávaným a využívaným po celém světě. Tento rámec je uplatňován při navrhování, zavádění a provádění interních kontrol a také pro hodnocení účinnosti těchto kontrol. Původní rámec byl revidován v roce 2013, jelikož podnikatelské prostředí prošlo výraznými změnami. Stalo se značně složitějším, komplexnějším a technologicky řízeným. Zúčastněné subjekty se zároveň začaly více angažovat a usilovat o větší transparentnost a odpovědnost za integritu systémů vnitřní kontroly, které podporují obchodní rozhodnutí a řízení organizací (COSO, 2013).

Rámec tak po revizi zahrnuje sedmnáct principů. Tyto principy jsou dále seskupeny do pěti složek, které jsou kostrou vnitřního kontrolního systému. Tento rámec tak poskytuje uživatelům jasnou a srozumitelnou koncepci při navrhování a provádění vnitřních kontrol a dále jim umožňuje pochopení základních požadavků, které jsou na vnitřní kontrolní systém kladeny. Pro efektivní fungování takového systému je nezbytné, aby byly začleněny všechny tyto principy, které společně tvoří jednotný celek (COSO, 2016).

Vnitřní kontrolu definuje COSO (2013) jako proces, který je prováděn vedením účetní jednotky, managementem a ostatními pracovníky, jehož cílem je poskytnout přiměřenou

jistotu ohledně dosažení cílů týkajících provozní činnosti, výkaznictví a dodržování zákonů a předpisů.

Obrázek 1: Krychle COSO zobrazující složky vnitřního kontrolního prostředí

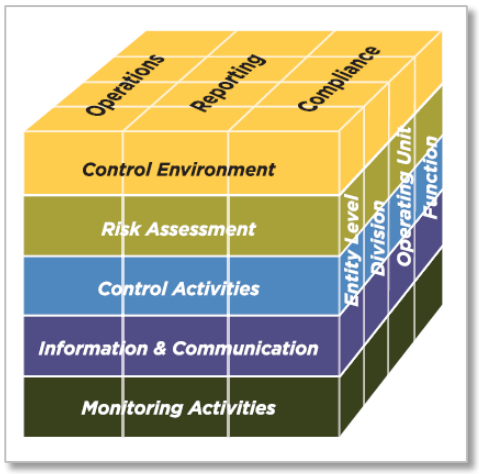

Vysvětlivky:

Operations *- aktivity,* ***Reporting*** *– podávání zpráv,* ***Compliance*** *– dodržování,* ***Control Environment*** *– kontrolní prostředí,* ***Risk Assessment*** *– hodnocení rizik,* ***Control Activities*** *– kontrolní aktivity,* ***Information & Communication*** *– informace a komunikace,* ***Monitoring Activities*** *– monitorovací činnosti,* ***Entity-level*** *– úroveň entity,* ***Division*** *- divize,* ***Business Unit*** *– obchodní jednotka,* ***Function*** *– funkce.*

Zdroj: COSO. Internal Control – Integrated Framework (2013)

Složky vnitřní kontroly

Jak již bylo výše uvedeno, koncepční rámec COSO obsahuje pět integrovaných složek, kterými jsou:

Kontrolní prostředí

Kontrolní prostřední je soubor standardů, procesů a struktur, které poskytují základ pro provádění kontroly v celé organizaci. Dozorčí orgán (dozorčí rada, představenstvo) a vrcholový management stanovují principy a vizi týkající se důležitosti vnitřní kontroly včetně očekávaných standardů chování. Střední management dále předává tyto myšlenkové směry na různých úrovních organizace. Výsledné prostředí uvnitř organizace má dopad na celkové fungování systému vnitřní kontroly (COSO, 2013).

Hodnocení rizik

Každá organizace čelí množství rizik ať už vnějšího nebo vnitřního původu. Riziko je definováno jako možnost vzniku události, která nepříznivě ovlivní dosažení cílů. Hodnocení rizik proto zahrnuje dynamický a opakující se proces identifikace a hodnocení takovýchto hrozeb. Jejich posouzení tvoří základ pro určení, jakým způsobem budou rizika

řízena. Předpokladem pro posouzení rizika je stanovení cílů, které jsou propojeny na různých úrovních organizace. Úkolem management je tyto cíle specifikovat ve vztahu ke klíčovým činnostem, aby bylo možné související rizika identifikovat a analyzovat (COSO, 2013).

Kontrolní aktivity

Kontrolní aktivity jsou akce vytvořené na základě zásad a postupů, které pomáhají zajistit, že nařízení managementu vedoucí ke snížení rizik souvisejících s dosahováním vytyčených cílů, jsou průběžně naplňovány. Kontrolní aktivity jsou prováděny na všech úrovních organizace, v různých fázích podnikových procesů, a s využitím moderních technologií. Tyto aktivity mohou mít preventivní nebo prověřovací charakter a mohou zahrnovat celou řadu manuálních a automatizovaných činností, jako jsou povolení, ověřování, schvalování, odsouhlasení a hodnocení výkonnosti podniku (COSO, 2013).

Informace a komunikace

Informace jsou nezbytné proto, aby organizace mohla plnit povinnosti související s vnitřní kontrolou, která podporuje dosažení vytyčených cílů. Management získává nebo vytváří a používání relevantní a kvalitní informace z interních a externích zdrojů. Tyto informace dále podporují fungování ostatních složek vnitřního kontrolního systému. Komunikace je kontinuální a stále se opakující proces poskytování, sdílení a získávání nezbytných informací. Vnitřní komunikace je prostředek šíření informací napříč celou organizací. Umožňuje zaměstnancům přijímat jasné informace komunikované vrcholovým managementem, a to nejen ve vtahu k vnitřním kontrolám (COSO, 2013).

Monitorování aktivit

Průběžné hodnocení, periodické hodnocení nebo kombinace obou jsou využívány při zjišťování, zda každá z pěti složek vnitřní kontroly, včetně kontrol účinnosti principů v rámci každé složky, je aktivní a funkční. Průběžné hodnotící prvky, které jsou zabudované do podnikových procesů na různých úrovních řízení, poskytují včasné informace. Závěry jsou vyhodnoceny na základě kritérií, které mohou být stanovena regulačními orgány, normami nebo řídícími orgány dané organizace. Zjištěné výsledky jsou dále předány vrcholovému vedení a kontrolním orgánům.

Řízení podnikových rizik – integrovaný rámec

Druhým koncepčním rámcem, který byl vydaný v roce 2004, je Řízení podnikových rizik – integrovaný rámec (angl. Enterprise Risk Management – Integrated Framework). Účelem této publikace je pomoci organizacím lépe chránit a zvyšovat jejich hodnotu. Základní filozofií tohoto rámce je, že hodnota společnosti je maximalizována, když management stanoví takovou strategii a takové cíle, s ohledem na související rizika, které při efektivní využívání zdrojů vedou k dosahování těchto cílů (COSO, 2017).

Od svého publikování jen tento rámec, stejně jako rámec první, široce a úspěšně využívám po celém světě v různých odvětvích a organizacích všech velikostí, pro identifikaci možných rizik a jejich řízení a zvládání. Tím že je tento rámec využíván v praxi, je možné zkoumat určité aspekty více do hloubky a poskytnout tak lepší a jasnější pochopení vazeb mezi strategií, rizikem a výkonem. Na základě takových poznatků byl tento původní rámec aktualizovaný, což umožnuje organizacím lépe předvídat rizika a tím jim předcházet. Tato aktualizace dále více zaměřuje na to, jak řízení podnikových rizik formuje strategii a podporuje výkon celé organizace. S touto aktualizací dostal rámec také nový název: Řízení podnikových rizik – integrace se strategií a výkonem (angl. Enterprise Risk Management — Integrating with Strategy and Performance).

Obrázek 2: Řízení podnikových rizik

Vysvětlivky:

Enterprise Risk Management *– řízení podnikových rizik,* ***Mission, Vision & Core Values*** *– poslání, vize a základní hodnoty,* ***Strategy Development*** *– rozvoj strategie,* ***Business Objective Formulation*** *– formulace obchodního cíle,* ***Implementation & Performance*** *– implementace a výkon,* ***Enhanced Value*** *– vylepšená hodnota,* ***Governance & Culture*** *– správa a kultura,* ***Strategy & Objective-Setting*** *– stanovení strategie a cíle,* ***Performance*** *- výkon,* ***Review & Revision*** *– posouzení a revize,* ***Information, Communication & Reporitng*** *– informace, komunikace a podávání zpráv.*

Zdroj: COSO. Enterprise Risk Management – Integrating with Strategy and Performance (2017)

Složky podnikového risk managementu

Samotný rámec je složený z dvaceti zásad, které jsou logicky seskupeny do pěti vzájemně propojených složek. COSO (2017) definuje tyto složky jako:

Vedení a kultura

Vedení organizace nastavuje směr, kterým se bude ubírat, posiluje význam řízení podnikových rizik a zavádí nad nimi dohled. Kultura je spojená s etickými hodnotami, požadovaným chováním a porozuměním riziku v podniku.

Nastavení strategie a cílů

Řízení rizik v podniku, definování strategií a stanovování cílů, jsou činnosti, které se společně vyskytují v procesu strategického plánování. Postoj k riziku je stanoven v souladu s definovanou strategií, podnikatelské procesy uvádí tyto strategie do praxe a slouží jako základ pro identifikaci, hodnocení a reakci na riziko.

Výkonnost

Rizika, která by mohli mít dopad na plnění definované strategie a dosahování podnikatelských cílů, je potřeba včas identifikovat a posoudit jejich význam. Priorita se rizikům přisuzuje právě dle jejich významu a je logické, že největší pozornost by měla být v organizaci věnována těm rizikům, které mají největší prioritu a jsou tedy významná právě z pohledu výkonnosti organizace.

Kontrola a revize

Při kontrole podnikové výkonnosti může organizace zvážit, jak dobře fungují jednotlivé složky řízení podnikových rizik v průběhu času s ohledem na podstatné změny a jaké revize jsou nezbytné pro jejich další fungování.

Informace, komunikace a reporting

Řízení rizik v podnikání vyžaduje nepřetržitý proces získávání a sdílení potřebných informací, a to jak z vnitřních, tak z vnějších zdrojů, které se následně šíří napříč celou organizací.

Jak je uvedeno výše, tento výčet pěti složek je v aktualizovaném rámci podporován souborem zásad. Tyto zásady zahrnují vše od správy až po monitorování a popisují postupy, které mohou být využity různými způsoby a v různých organizací bez ohledu na velikost, typ nebo oblast podnikání. Dodržování těchto zásad může poskytnout managementu a

řídicím orgánům rozumný předpoklad, že členové organizace chápou a usilují o zvládnutí rizik spojených se strategií a obchodními cíli (COSO, 2017).

Oba tyto rámce, které COSO publikovala, jsou odlišné a mají rozdílné zaměření. Jedním není možné nahradit ten druhý, fungují jako komplementy. Nicméně mají něco společného. Oba tyto koncepční rámce využívají stejnou strukturu složek a principů a novější rámec také dále rozvádí některé aspekty vnitřní kontroly.

4 Forenzní účetnictví – vymezení a metody

Forenzní vědy, jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, se využívají při vyšetřování a dokazování, a to zejména v trestních řízeních. Forenzní účetnictví je tedy obor, který se věnuje vyšetřování a odhalování podvodů ve finanční oblasti. Informace a závěry získané forenzním vyšetřování zpravidla slouží jako důkazní materiály při soudních řízeních.

Forenzní účetnictví či forenzní šetření by nemělo být spojováno s účetním auditem, protože mezi těmito dvěma obory jsou značné rozdíly. Audit je povinný pro účetní jednotky, které definuje zákon 563/1991 Sb. o účetnictví. Oproti tomu pro forenzní šetření neexistuje žádná zákonná povinnost a účetní jednotky si forenzní specialisty najímají kvůli vyšetření podvodu a posouzení jeho potenciálních důsledků. Může se jednat o účetní jednotky z různých odvětví ekonomiky, které vnímají možné interní nebo externí hrozby plynoucí z podvodného nebo jiného protiprávního jednání. Forenzní zakázka může mít zkrátka různou podobu.

Podobné je to i s profesí forenzního vyšetřovatele. Takový člověk má typicky velmi dobré znalosti účetnictví, kriminologie a práva, které jsou nezbytné pro tuto profesi, ale nemusí mít žádnou speciální certifikaci jako je tomu u statutárních auditorů. Forenzní vyšetřovatelé se zabývají vyšetřováním hospodářských trestných činů souvisejících s úplatkářstvím, posuzují riziko korupce a opatření proti praní špinavých peněz a vyhledávají a vymáhají majetek. Klientům dále poskytují podporu při soudních řízeních jako soudní znalci a podílejí se na řešení sporů. Stále větší využívání moderních technologií jim umožňuje účinně pomáhat klientům, a to zejména bankám a pojišťovnám, při odhalování podvodů prostřednictvím pokročilých analýz velkého množství dat.

4.1 Metody forenzního účetnictví

Forenzního účetnictví obsahuje množství metod a technik, od těch nejzákladnější až po ty pokročilé. Tyto analytické nástroje pomáhají v odhalování anomálií ve finančních výkazech, které mohou naznačovat možné podvodné transakce. Takto identifikované transakce často vyžadují použití dalších vyšetřovacích postupů, které jsou schopny poskytnout podrobné důkazy nezbytné k zahájení trestního stíhání.

Metody forenzního účetnictví je možné rozčlenit do tří skupin, kterými jsou:

4.1.1 Metody založené na ukazatelích finanční analýzy

Základní metody, které se používají při forenzním účetnictví (šetření), využívají vybrané ukazatele finanční analýzy jako ukazatele rentability a likvidity. Dalšími vhodnými nástroji jsou horizontální analýza, která porovnává meziroční vykázané hodnoty, a vertikální analýza, která je velice důležitá pro porozumění vztahu mezi jednotlivými řádky výkazů.

Tyto základní nástroje sami o sobě zřídkakdy postačují pro forenzní vyšetřování, ale poskytují forenznímu vyšetřovateli seznámení se základní koncepcí a finančními operacemi společnosti před tím, než se pustí do aplikování složitějších analytických nástrojů a technik, které jsou zaměřeny na již na specifické oblasti forenzního šetření. Metody používané ve finanční analýze mají pro forenzního vyšetřovatele větší přínos, pokud jsou použité pro další podobné společnosti. Takové srovnání potom velmi pomáhá k lepší a přesnější interpretaci zjištěných výsledků.

Přestože se jedná o základní nástroje forenzního šetření, Mantone (2013) uvádí, že forenzní vyšetřovatel by měl věnovat zvláštní pozornost následujícím signálům, které mohou naznačovat podvodné jednání uvnitř společnosti:

- abnormální rentabilita v porovnání s podobnými podniky v odvětví, nebo mezi jednotlivými účetními obdobími dané společnosti,
- růst ziskové marže, který přesahuje standard v odvětví,
- opakující se negativní peněžní tok z provozní činnosti, zatímco jsou vykazovány rostoucí výnosy.

4.1.2 Metody založené na sledování peněžních toků

Výkaz peněžních toků poskytuje forenznímu účetnímu (vyšetřovateli) neocenitelné informace, které mohou vést k odhalení možných pokusů o spáchání účetního podvodu. Ať už se jedná o činy, kterými se pachatel snaží zakrýt ztráty společnosti, zpronevěru finanční prostředků či jiný typ podvodu, jejich zakrytí zpravidla vyžaduje manipulaci s tímto výkazem.

Výkaz peněžních toků obsahuje tři části, kterými jsou: peněžní tok z provozní činnosti, peněžní tok z investiční činnosti (a peněžní toky z finanční činnosti). Tyto části společně vyjadřují změnu peněžních prostředků společnosti oproti předcházejícímu roku. Zejména původ vzniku položek uvedených ve výkazu peněžních toků, je z pohledu finančního

účetního (vyšetřovatele) významným faktorem pro identifikování případných podvodných či klamavých finančních transakcí.

Nicméně ne všechny společnosti mají povinnost sestavovat přehled o peněžních tocích. Podle zákona o účetnictví malé účetní jednotky a mikro účetní jednotky nejsou povinny sestavovat přehled o peněžních tocích a dále také banky, spořitelní a úvěrová družstva, pojišťovny, zajišťovny a penzijní společnosti.

Aby forenzní vyšetřovatel byl schopen sestavit jednoduchou analýzu finančních toků, která by mu měla pomoci zaměřit se na zdroje a využití uvedených peněžních prostředků, měl by dle Mantone (2013) znát a respektovat následující souvislosti (principy):

1. Nárůst pohledávek by měl způsobit snížení peněžních prostředků, protože výnosy (časově rozlišené) jsou vyšší než peněžní příjmy. Zatímco k poklesu pohledávek by mělo docházet za situace, kdy peněžní příjmy převyšují výnosy.
2. Zvýšení stavu zásob by mělo vést k poklesu peněžních prostředků, pokud nakoupené množství zásob převyšuje jejich spotřebu a prodej. Zásoby by se měly naopak snižovat, když jejich stav není dostačující a jsou prodávány ty, které byly vytvořené v přecházejících obdobích. Tehdy by mělo docházet růstu peněžních prostředků.
3. Pokles nákladů příštích období by měl mít za následek zvýšení peněžních prostředků, protože peněžní výdaj byl vynaložen v přechozím období a souvisí s náklady následujícího období. Tedy tento pokles by měl tedy představovat náklad současného období. Naopak v případě růstu nákladů příštích období, by mělo docházet ke snížení peněžních prostředků.
4. Růst závazků a výdajů příštích období by měl mít vést ke zvýšení peněžních prostředků, protože společnost nakoupila zboží nebo služby, za něž v současném období nezaplatila. V případě poklesu závazků a výdajů příštích období by mělo dojít k opačné situaci.
5. Pokles splatné dané z příjmu by také měl vést ke snížení peněžních prostředků společnosti, jelikož výdaje převyšují náklady zahrnuté do časové rozlišení. Na druhou stranu, zvýšení splatné daně z příjmu by mělo přispět ke zvýšení peněžních prostředků, protože výdaje jsou nižší než náklady zahrnuté do časového rozlišení.

Každý z výše uvedených principů platí samozřejmě za jinak stejných okolností. V jednom účetním období samozřejmě dochází nespočtu transakcí, a tak výkazy mohou obsahovat změny ve více položkách současně a interpretace zmíněných principů nemusí být tak jednoznačná, jak je uvedeno výše. Forenzní vyšetřovatel by měl získané informace z analýzy peněžních toků dále porovnávat s výsledky ostatních analytických testů. A pokud se zjištěné skutečnosti výrazně vymykají uvedeným principům, měl být to být jasný signál pro další a detailnější vyšetřování.

S peněžními toky pracuje také model, známý jako CFEBT. Ten předpokládá úzký vztah mezi vývojem výsledku hospodaření a změnou peněžního toku společnosti za sledované období. Tento model bude blíže popsán dále v metodické části (Drábková, 2017b).

4.1.3 Metody založené na akruálním principu

Akruální princip představuje jednu z hlavních a všeobecně uznávaných účetních zásad. Tento princip vyžaduje, aby byly do příslušného účetního období účtovány pouze ty náklady a výnosy, které s daným účetním obdobím věcně a časově souvisejí. Na skutečný příjem nebo výdej peněžních prostředků není při uplatňování akruálního principu brán zřetel. Pro praktické uplatnění této zásady v účetnictví jsou používány účty časového rozlišení. Ty mohou být však mnohdy postaveny na představách vedení podniku a jeho vlastních odhadech, což samozřejmě tvoří potenciální riziko zkreslení účetní závěrky. Například účty časového rozlišení umožňují vyhladit příjmy mezi jednotlivými účetními obdobími a zamezit tak nežádoucím výkyvům. Tímto způsobem tak účetní jednotka může řídit výši vykázaného zisku (Kouřilová, Drábková & Vlčková, 2016).

Právě na prověřování dodržování akruálního principu je postaveno několik modelů, které umožňují určit, zda položky časového rozlišení uvedené v roční závěrce podniku vykazují nějaký neobvyklý trend, který by mohl vypovídat o možnosti podvodu nebo záměrného řízení zisku. Kouřilová, Drábková a Vlčková (2016) zmiňují ve své publikaci zejména:

- model Dechow-Dichev kvality akruálního principu,
- Sloanův model akruálního principu,
- Jonesova nediskreční aktuálnost.

Tyto techniky nepoukazují pouze na oblasti v rámci účetní závěrky, které obsahují podvodné transakce, ale dokáží právě odhalit i oblasti možného vyrovnávání výnosů. Každá metoda poskytuje jistý forenzní přístup k určení, zda informace v účetní závěrce poskytují uživateli věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky.

Časové rozlišení také zahrnuje nepeněžní aktiva, jako jsou pohledávky, časově rozlišené úrokové pohledávky, pohledávky z titulu odložené daně a další časově rozlišené položky, které jsou stanoveny na základě odhadu účetní jednotky (opravné položky, rezervy). Z hlediska forenzního vyšetřovatele jsou právě tyto položky ideální pro případnou manipulaci finančních výkazů (Mantone, 2013).

5 Metodika

Na základě cíle této diplomové práce, kterým je vyhodnocení možností a mezí forenzního účetnictví (jako nástroje pro snížení rizika účetních podvodů) a dále navržení doporučení pro nastavení efektivního kontrolního systému pro účetní jednotku, byla formulována následující hypotéza:

Efektivně nastavený vnitřní kontrolní systém a aplikované metody forenzního účetnictví dokáží snižovat riziko účetního podvodu v účetní jednotce.

Aby bylo možné tuto hypotézu ověřit a současně naplnit cíl práce, bylo nezbytné vybrat vhodnou účetní jednotku a také datové zdroje. Účetní jednotkou, na které budou ověřovány možnosti a meze nástrojů a metod forenzního účetnictví, je Schwan Cosmetics CR, s.r.o. se sídlem v Českém Krumlově (společnost bude blíže představena v následující části). Pro tuto účetní jednotku budou také navržena případná doporučení, týkající se nastavení efektivního vnitřního kontrolního systému.

Metody forenzního účetnictví budou aplikovány na reálných účetních záznamech výše zmíněné společnosti. Jedná se o účetní výkazy sestavené dle českých účetních standardů, které obsahují rozvahu, výkaz zisku a ztrát a také přehled o peněžních tocích sestavený nepřímou metodou. Kromě toho budou také využity i zveřejněné výroční zprávy společnosti, které jsou dostupné na serveru justice.cz.

Dále pro zpracování praktické části budou využity informace obsažené v příkazové dokumentaci společnosti. Velmi důležitým zdrojem informací je také spis týkající se trestného činu zpronevěry, který byl ve společnosti spáchán. Ten obsahuje zprávy od Policie České republiky, dopisy psané advokátem společnosti, usnesení okresního státního zastupitelství a další písemnosti týkající se trestního řízení.

Nelze opomenout ani rozhovory se zaměstnanci a auditorem, které byly taktéž podstatným a užitečným zdrojem informací. Od společnosti Schwan Cosmetics CR, s.r.o. mi byl současně udělen písemný souhlas se zpracováním těchto dat a uveřejněním souvisejících informací (viz příloha č. 1).

K vyhodnocení možností forenzního účetnictví budou mimo jiné použity následující metody a modely:

5.1 Horizontální a vertikální analýza rozvahy a výkazu zisku a ztráty

Horizontální a vertikální analýza umožňuje identifikovat klíčové okamžiky ve vývoji finanční situace v hospodářském prostředí podniku. Cílem této analýzy je zejména rozbor minulého vývoje finanční situace a také jeho příčin. Avšak horizontální a vertikální analýza má pouze omezené možnosti pro predikci finančních vyhlídek podniku (Grünwald & Holečková, 2009).

Horizontální analýza bude použita k porovnání jednotlivých položek výkazů v čase a změna bude vyjádřena procentuálně:

(1)

$$procentní\ změna = \frac{hodnota_t - hodnota_{t-1}}{hodnota_{t-1}} * 100$$

Vertikální analýza rozvahy zobrazuje podíl jednotlivých položek výkazu k celkové bilanční sumě. V případě výkazu zisku a ztráty bude podíl jednotlivých položek vyjádřen k čistému obratu za dané účetní období.

5.2 Ukazatele rentability a likvidity

Rentabilita a likvidita se řadí k velmi sledovaným ukazatelům finanční analýzy. Ukazatele rentability dokáží vyjádřit schopnost podniku dosahovat výnosů a ukazatele likvidity zase vyjadřují schopnost podniku přeměnit majetek na prostředky sloužící k plnění závazků (Marek, 2009).

5.2.1 Rentabilita

Rentabilita je počítána jako poměr dosaženého výnosu společnosti k vynaloženému kapitálu na dosažení tohoto výnosu. Zpravidla se za dosažený výnos dosazuje čistý dosažený výnos. Tedy výnos po odečtení nákladů čili výsledek hospodaření (Marek, 2009).

Rentabilita aktiv

(2)

$$ROA = \frac{VH}{Aktiva}$$

Kde:

ROA rentabilita aktiv (v čisté podnikové podobě),

VH výsledek hospodaření (před zdaněním),

Aktiva aktiva celkem (Marek, 2009).

Rentabilita vlastního kapitálu

(3)

$$ROE = \frac{VH}{VK}$$

Kde:

ROE rentabilita vlastního kapitálu

VH výsledek hospodaření (před zdaněním),

VK vlastní kapitál (Marek, 2009).

5.2.2 Likvidita

Likvidita se vyjadřuje jako poměr mezi krátkodobými aktivy a krátkodobými pasivy. Další modifikací tohoto ukazatele je úprava čitatele zlomku o nejméně likvidní složku krátkodobých aktiv – zásoby (Marek, 2009).

Běžná likvidita

(4)

$$BL = \frac{KrA}{KrP}$$

Kde:

BL běžná likvidita,

KrA krátkodobá aktiva,

KrP krátkodobá pasiva (Marek, 2009).

Pohotová likvidita

(5)

$$PL = \frac{KrA - Zás}{KrP}$$

Kde:

PL pohotová likvidita,

KrA krátkodobá aktiva,

Zás zásoby,

KrP krátkodobá pasiva (Marek, 2009).

5.3 Model CFEBT

Základní hypotézou tohoto modelu je existence úzkého vtahu mezi výsledkem hospodaření (před zdaněním) a peněžním tokem (cash flow). Tyto dvě hodnoty by měly být v průběhu pěti let, v rámci účetní jednotky či konsolidovaného celku, více či méně stejné. Pokud tomu tak není, je možné že došlo k manipulaci s účetními daty či podvodu (Drábková, 2013).

CFEBT skóre na úrovni významnosti (materiality)

(6)

$$CFEBT = \frac{\sum_{t=1}^{5} CF_t - \sum_{t=1}^{5} EBT_t}{\sum_{t=1}^{5} EBT_t} \times 100$$

Kde:

CFEBT je skóre vyjádřeno v procentech,

CF_t je peněžní tok z provozní činnosti za období t,

EBT_t je výsledek hospodaření (před zdaněním) za období t (Drábková, 2013).

Pokud je CFEBT ≥ materialita, je zde detekováno zvýšené riziko narušení věrného a poctivého obrazu účetních výkazů v čase (Drábková, 2013).

Hladina významnosti (materialita) se pohybuje od 5 do 10 % a to v závislosti na individuálních okolnostech a rizicích účetní jednotky.

5.4 Model Dechow-Dichev kvality akruálního principu

Měření kvality akruální principu v modelu Dechow-Dichev kombinuje změnu pracovního kapitálu a peněžního toku z provozní činnosti během současného účetního období a tyto hodnoty porovnává s průměrnou hodnotou celkových aktiv za současné a předcházející účetní období (Mantone, 2013).

Pro účely forenzního účetnictví je velice efektivní metodou porovnání níže uvedeného výpočtu s hospodářským výsledkem po zdanění (Mantone, 2013).

(7)

$$\frac{CF_t + \Delta WC_t}{TA_t + TA_{t-1}}$$

Kde:

CF_t peněžní tok z provozní činnosti běženého účetního období,

ΔWC_t změna pracovního kapitálu běžného účetního období,

TA_t celková aktiva běžného účetního období,

TA_{t-1} celková aktiva minulého účetního období (Mantone, 2013).

5.5 Jonesův model nediskreční akruálnosti

Model nediskreční akruálnosti je založený na měření diskrečních výdajů příštích období. Právě diskreční výdaje příštích období umožňují větší manipulaci v porovnání s nediskrečními výdaji, vzhledem k tomu že ty se v průběhů období rovnají nule. Za diskreční časové rozlišení můžeme považovat takové výdaje, které jsou sice zaznamenané v účetních knihách, ale nejsou povinné. Takovými výdaji jsou např.: odměny managementu, záruční rezervy či opravné položky k nedobytným aktivům. Předpokladem modelu je, že pokud nediskreční časové rozlišení klesá, diskreční časové rozlišení roste a s tím roste i riziko manipulace účetních výkazů (Drábková, 2017a).

(8)

$$\frac{1}{celková\ aktiva_{t-1}} + \frac{obrat_t - obrat_{t-1}}{celková\ aktiva_t} + \frac{dlouhodobý\ hmotný\ majetek_t}{celková\ aktiva_{t-1}}$$

Na základě tohoto modelu mají možnost uživatelé účetních výkazů určit, zda mohlo dojít k jejich manipulaci. V případě, že jsou nediskreční přírůstky v porovnání s hodnotou celkových aktiv v jednom období nižší než v obdobích jiných, pak tento model ukazuje, že diskreční výdaje příštích období jsou naopak vyšší. Taková situace může indikovat možnou manipulaci (Drábková, 2017a).

6 Praktická část

V praktické části bude nejprve představena analyzovaná společnost, dále podrobněji popsán současný stav jejího vnitřního kontrolního systému. Následuje popis trestného činu, který byl ve společnosti spáchán, a poslední část bude věnována aplikaci metod forenzního účetnictví.

6.1 Představení společnosti

Schwan Cosmetics CR, s.r.o. (dále jen Schwan Cosmetics) se sídlem v Českém Krumlově je součástí mezinárodní skupiny Schwanhäusser Industrie Holding GmbH & CO. KG (dále jen Schwanhäusser Industrie Holding) se sídlem v Heroldsbergu, Spolková republika Německo. Schwanhäusser Industrie Holding je čistě rodinná firma, která byla založena v roce 1855 a v současné době provozuje své aktivity ve 22 zemích světa a celkem zaměstnává téměř pět tisíc zaměstnanců. Skupina dělí svou činnost do tří divizí, kterými jsou Cosmetics, Stabilo a Outdoor. Jak již název napovídá, Schwan Cosmetics se řadí právě do prvně jmenované divize.

Základní kapitál společnosti Schwan Cosmetics činí 266 mil. Kč a výhradně se na něm podílí mateřská společnost Schwan Cosmetics International GmbH se sídlem v Heroldsbergu, Spolková republika Německo. Společnost v Českém Krumlově zaměstnává zhruba pět set zaměstnanců a její aktiva dosahují hodnoty 1,6 mld. Kč. Schwan Cosmetics má zákonnou povinnost mít ověřenou účetní závěrku auditorem a rovněž sestavuje konsolidovanou účetní závěrku.

Schwan Cosmetics je největším světovým výrobcem dřevěné kosmetické tužky a v portfoliu výrobků má tužky na oči, na obočí a také tužky určené na rty. To vše v nepřeberném množství barevných odstínu, textur a typů. Společnost funguje jakožto výrobce zákaznických značek, tedy pracuje výhradně na zakázku v tzv. režimu „private label“. Schwan Cosmetics je obchodním partnerem největších světových renomovaných kosmetických firem a dalších zákazníků požadujících od svých výrobků vysokou kvalitu.

Obrázek 3: Logo společnosti Schwan Cosmetics CR, s.r.o.

6.2 Současný stav vnitřního kontrolního systému účetní jednotky

V teoretické části této práce byl vymezen vnitřní kontrolní systém, popsány jeho předpoklady správného fungování a také používané nástroje. Níže bude podrobněji popsán skutečný vnitřní kontrolní systém zkoumané účetní jednotky, a to na úrovni konkrétních nástrojů.

6.2.1 Účetní záznamy

Společnost Schwan Cosmetics již od svého založení používá ERP (Enterprise Resource Planning) systém Microsoft Dynamics NAV. Tento podnikový systém obsahuje mimo jiné modul Finance, který je navržený pro vedení účetnictví. Pokrývá tak oblasti, kterými jsou: bankovní správa, pokladna, nákladové účetnictví, cash flow, pohledávky a závazky, dlouhodobý majetek a zásoby. Veškeré účetní záznamy, jako účetní doklady, zápisy, účetní knihy, odpisový plán, inventurní soupisy, účtový rozvrh a další jsou tedy vedeny elektronicky v tomto podnikovém systému.

Každý zaměstnance má v tomto podnikovém systému jedinečné ID, které ho identifikuje při každé provedené transakci. Nutno dodat, že pro to, aby zaměstnance mohl v tomto systému pracovat, musí se nejprve přihlásit k počítači čipovou kartou a zadat své heslo. Toto zabezpečení napomáhá k minimalizaci rizika zneužití ID jakéhokoliv zaměstnance. Veškeré provedené transakce a zásahy v systému jsou dále zaznamenávány v položkách protokolu změn a celý systém je samozřejmě zálohovaný na denní bázi.

Oběh účetních dokladů a jejich přezkušování

Pro příchozí doklady, jako jsou nákupní faktury, nákupní zálohové faktury a nákupní dobropisy, společnost využívá modul v ERP systému s názvem Evidence pošty. Tento modul umožňuje evidovat jednotlivé příchozí účetní doklady a stahovat zprávy z datové schránky společnosti. V rámci tohoto modulu funguje tzv. work flow (dále jen WF), což je funkcionalita podporující oběh dokladů v účetní jednotce. Mnoho procesů má tak v sytému definované WF, což je de facto požadovaná posloupnost jednotlivých kroků, které musí být splněny v rámci daného procesu. Tato funkcionalita se netýká pouze oběhu účetních dokladů a jejich přezkušování, ale je využívána v rámci celého ERP sytému.

Nákupní faktury a nákupní dobropisy

Každá nákupní faktura, která do společnosti přijde a měla by být zaevidovaná, musí obsahovat, mimo povinné náležitosti dané zákonem o účetnictví, také číslo nákupní objednávky. Tento požadavek by měl částečně přispět k eliminování podvodných faktur.

Nákupní objednávky vytvářejí převážně pracovníci nákupního oddělení. A to na základě požadavků plynoucích z výroby, to znamená, že předmětem nákupní objednávky je typicky přímý materiál. Každý pracovník nákupu má pro tyto účely nastaveny finanční limity, které určují, v jaké maximální hodnotě může nákupní objednávku sám zpracovat a odeslat dodavateli bez schválení nadřízeného či jednatele.

Druhým impulzem pro vznik nákupní objednávky je požadavek zaměstnance na nákup zboží nebo služeb. Těmto požadavkům musí předcházet tzv. žádanka. Žádanka rovněž vzniká elektronicky v rámci ERP systému. Na žádance žadatel (zaměstnanec) podrobně specifikuje svůj požadavek a uvede předpokládané náklady (případně nechá zpracovat poptávku), provede kategorizaci požadavku pomocí předdefinovaných kódů a vyplní další povinné údaje jako je organizační středisko, priorita požadavku a požadované datum dodání. Takto vyplněnou žádanku „předává“ svému vedoucímu, a to pomocí WF. Nadřízený žadatele rozhoduje o schválení či zamítnutí požadavku. Pokud má nastavený dostatečný finanční limit pro schválení, sám požadavek posouvá na oddělení nákupu, které by mělo vytvořit nákupní objednávku. V případě, že jeho finanční limit není pro schválení žádanky dostatečný, rozhodovací činnost přechází na jednatele společnosti.

Výše zmíněné schvalovací limity nastavuje vybraným uživatelům hlavní finanční účetní a při této činnosti se řídí příkazovým dokumentem Seznam podnikových oprávnění. Tento příkazový dokument je schválen jednatelem společnosti a pravidelně revidován.

Nákupní faktura (dobropis) či nákupní zálohová faktura přijde od dodavatele do společnosti elektronicky nebo v papírové podobě. Tištěné doklady se snaží společnost postupně eliminovat z důvodu zvýšené administrativy. Doklady v tištěné podobě jsou naskenovány a dále probíhá vyčítání nezbytných údajů (identifikace dodavatele, číslo účtu, částky, datum dokladu a datum uskutečnění zdanitelného plnění atd.) pomocí speciálního softwaru. V tomto kroku by mělo být k nákupní faktuře přiřazeno i číslo objednávky. Poté jsou tyto získané údaje přeneseny do ERP systému společně s originálem dokladu v elektronické podobě. Průběh tohoto procesu má na starosti účetní, která zároveň kontroluje doklady z hlediska formální správnosti.

Následně v rámci oběhu účetního dokladu a jeho přezkoušení posouvá účetní, pomocí funkcionality WF, doklad ke zpracování dalšímu zaměstnanci. Ten je zodpovědný za jeho plnění. Zpravidla se jedná o zaměstnance, který inicioval vznik nákupní objednávky. Jeho úlohou je potvrdit, že dodavatel dodal požadované zboží. Pokud je i v tomto smyslu doklad v pořádku, zaměstnanec dále posouvá účetní doklad k věcnému schválení zaměstnanci, který provedl objednávku. Ten by měl nákupní fakturu (nákupní zálohovou fakturu) zkontrolovat oproti vystavené nákupní objednávce. V tomto kroku zároveň podnikový systém automaticky porovnává částky nákladů na obou dokladech. Pokud celková částka uvedená na nákupní faktuře je menší nebo rovna celkové částce z nákupní objednávky, potažmo žádanky, nefiguruje již dále v procesu schvalování nákupních dokladů nadřízený pracovník (či jednatel). Tato automatická kontrola tak eliminuje zbytečnou administrativní zátěž vedoucích pracovníků, jelikož by de facto schvalovali tentýž předmět plnění dvakrát. Výše uvedení zaměstnanci tak v celém procesu zajišťují věcnou kontrolu správnosti nákupních dokladů.

Posledním krokem celého procesu je zaúčtování dokladu. Účetní znovu překontroluje všechny nezbytné náležitosti a následně zaúčtuje doklad na odpovídající analytický účet (či účty). Kromě účtu věnuje dále pozornost dalším dimenzím, což je v případě této účetní jednotky, nákladové středisko a kód produktu.

Celé toto schvalování trvá ve většině případů do pěti dnů, od zaevidování dokladu až po jeho konečné zaúčtování.

Výše popsaný proces týkající se schvalování nákupních faktur je popsán v příkazovém dokumentu příznačně nazvaném Postup při schvalování faktur. V tomto dokumentu je uveden i schématický diagram, který je uveden v příloze č. 5.

Prodejní faktury a prodejní dobropisy

V případě prodejních faktur přezkušování dokladů neprobíhá. Prodejní faktury vystavují převážně pracovníci obchodního oddělení na pozici referenta obchodu, kteří jsou zodpovědní za jejich obsahovou správnost. Zaúčtování prodejních dokladů se řídí dle předefinované matice, která obsahuje tzv. účto skupiny (obchodní účto skupina a účto skupina zboží). Na základě kombinace těchto dvou účto skupin je při účtování prodejního dokladu přiřazen odpovídající analytický účet. Za správné nastavení této matice je zodpovědné oddělení financí a controllingu. Drobné prodejní faktury mohou také vystavit pracovníci účtárny, kteří rovněž pracují s příjmovými podkladními doklady.

V případě prodejních dobropisů figuruje v procesu přezkušování dokladů jednatel společnosti. Ten jediný má oprávnění prodejní dobropis schválit (či zamítnou) před jeho zaúčtováním.

Likvidační protokoly

Dalším typem dokladu, který je kontrolován na více organizačních úrovních, je likvidační protokol. Ten slouží k zachycení předmětu likvidace, vyčíslení nákladů, určení způsobu likvidace a samozřejmě k evidenci celého procesu likvidace. Tento doklad zpravidla vzniká ve výrobě, kdy předmětem likvidace je nedokončená výroba, polotovary či hotové výrobky. Druhým častým místem vzniku je oddělení nákupu, které vytváří likvidační protokoly pro tzv. ležáky (již nepoužitelné zásoby), vadný materiál apod. Likvidační protokol, tak jako přechozí uvedené doklady, obsahuje funkcionalitu WF, kterou se vytvořený doklad předává ke zpracování dalším zaměstnancům. Z hlediska nákladové stránky kontroluje všechny likvidační protokoly finanční kontrolor. Ten zároveň ověřuje, zda je uvedené zboží v daném množství skladem a na uvedené lokaci. Po ověření předává likvidační protokol ke chválení jednomu z jednatelů společnosti. V případě schválení se doklad dostává k zaměstnanci, který zajišťuje vydání uvedeného zboží ze skladu. Dalším krokem je fyzická likvidace, kterou zajišťuje podnikový ekolog a až poté dochází k zaúčtování likvidačního protokolu. Za zaúčtování je zodpovědná hlavní finanční účetní. Celý tento proces je evidován, takže je zpětně dohledatelné, který zaměstnanec danou fázi provedl.

Platební příkazy

Zadávání platebních příkazů patří mezi rizikové oblasti, a proto je kontrola velmi podstatná. Ve společnosti Schwan Cosmetics využívají při zadávání plateb tzv. kontrolu čtyř očí. Ta spočívá v tom, že každou platbu musí verifikovat dvě účetní. První vygeneruje v ERP systému platební příkaz a exportuje jej do souboru, který následně nahrává do internetového bankovnictví (dále jen IB), kontroluje a elektronicky podepisuje.

Dále druhá účetní taktéž kontroluje příkaz nahraný v IB oproti seznamu platebních transakcí uvedených v platebním příkazu. Tato účetní již nemůže soubor v IB nikterak upravovat. Pokud zadané platby v IB souhlasí s platebním příkazem v ERP systému, účetní zadaný příkaz taktéž podepíše a tím ho finálně potvrdí.

Každý uživatel má v IB vlastní bezpečností kód a existuje taktéž evidence všech provedených operací včetně jmen zaměstnanců. Zabezpečení je řešeno certifikačními klíči

nebo tzv. kalkulačkami. V IB jsou dále nastaveny finanční limity, které nastavuje administrátor (jednatel). Denní limit pro jednu účetní je sedm mil. Kč. Transakce nad tento limit musí schválit vždy jednatel společnosti.

Uvedená kontrola čtyř očí přispívá ke snížení rizika zneužití pozice účetní, která by mohla zadat platbu ve svůj prospěch.

6.2.2 Vnitropodnikové směrnice

Společnost Schwan Cosmetics využívá firemní intranet pro ukládání veškeré podnikové dokumentace a přístup k ní. To umožňuje informovanost všech zaměstnanců, kteří mají přístup k počítači. Dokumenty, které jsou důležité pro zaměstnance bez přístupu k počítači, jsou zveřejněny v tištěné podobě a dostupné na pracovišti. Na hlavní stránce intranetu společnosti se nachází infopanel, jehož účelem je informovat zaměstnance o nově vydaných příkazových dokumentech. Tato podniková dokumentace neobsahuje pouze dokumenty ve smyslu vnitropodnikových směrnic, ale také pracovní postupy a návody, které slouží zejména jako pomůcka pro nové zaměstnance.

Podniková dokumentace obsahuje knihovnu Příkazová dokumentace platná, což je pouze jiný název pro aktuálně platné vnitropodnikové směrnice. V této knihovně jsou k dispozici dokumenty, které se vztahují ke všem procesům probíhajícím uvnitř účetní jednotky. A to od výroby, přes personalistiku, nákup, obchod, finance, oddělení kvality, logistiku až po údržbu a facility management.

S oddělením financí a controllingu jsou ve společnosti spojeny následující procesy, ke kterým se váže konkrétní příkazová dokumentace neboli vnitřní směrnice:

- finanční plánování,
- fakturace,
- vedení účetnictví,
- řízení uzávěrky a inventur,
- controllingové operace,
- konsolidační manuál.

Samotné příkazové dokumenty mají ve většině případů jednotný formát a jejich vydání podléhá zpravidla schválení několika osob z vedení společnosti.

Finanční plánování

Proces finančního plánování zahrnuje dokumenty týkající se tvorby investičního plánu a tvorby střediskových rozpočtů. Tyto činnosti probíhají ve společnosti každoročně a vyžadují spolupráci širokého okruhu zaměstnanců. Je tedy vhodné, aby byli náležitě popsány a zároveň definovány pravidla a povinnosti, které plynou pro jednotlivé zaměstnance.

Fakturace

V rámci procesu fakturace jsou uvedeny pouze dokumenty týkající se schvalování přijatých dokladů. To je samozřejmě velmi podstatná oblast, proto příkazové dokumenty tento postup popisují relativně detailně. Od nezbytného nastavení ERP systému, přes základní předpoklady pro zaevidování dokladu, po samotný průběh schvalování dokladů.

Nutno dodat, že téměř veškeré prodejní faktury vystavují zaměstnanci v rámci obchodního oddělení, proto je příkazová dokumentace související s touto činností zařazena do procesu Řízení prodeje, který přísluší právě obchodnímu oddělení.

Vedení účetnictví

Vedení účetnictví je proces, který obsahuje nejvíce příkazových dokumentů z uvedených procesů. Nachází se zde mnoho pracovních postupů, jako například postup při účtování akreditivu, postup při účtování daní, šeků, závodního stravování atd.

Dále jsou zde příkazové dokumenty, které jsou zcela zásadní z pohledu účetní závěrky. Jedná o dokumenty upravující tvorbu a čerpání rezerv, oceňování zásob a tvorbu opravných položek k zásobám a pohledávkám. Neméně důležitým dokumentem je Seznam podnikových oprávnění, který upravuje odpovědnostní okruhy a odpovídající podniková oprávnění pro obecné, účetní, nákupní, prodejní a administrativní aktivity podniku.

Řízení uzávěrky a inventur

Dokumenty uveřejněné pod tímto procesem se vtahují výhradně k inventarizaci, která je sice součástí roční uzávěrky, ale zbylé postupy spojené s účetní uzávěrkou zde popsány nejsou. Příkazové dokumenty popisují postupy jak při ročních inventurách, tak při průběžných – měsíčních inventurách zásob. Tyto dokumenty přehledně popisují jednotlivé postupy spojené s inventurami a určují odpovědné zaměstnance a termíny pro provedení uvedených činností.

Controllingové operace

Proces controllingové operace obsahuje pouze několik málo dokumentů, které se týkají controllingu pohledávek po splatnosti, limitů pro přirozené úbytky zásob, výpočtu kritéria pro měření produktivity vynaložených přímých mzdových nákladů a v neposlední řadě také velmi obecné zásady provádění controllingu ve společnosti.

Konsolidační manuál

Konsolidační manuál (angl. Schwan Consolidation Manual - Accounting and Valuation Guideline) je zpracovaný a distribuovaný mateřskou společností a popisuje účetní pravidla pro HBII (německé GAAP), které musí být aplikovány a dodržovány všemi společnostmi v konsolidovaném celku. Tyto pravidla by měli společnosti ve skupině uplatňovat i v rámci lokálního účetnictví, pokud nejsou v rozporu s účetními standardy v dané zemi.

Společnost Schwan Cosmetics je tedy povinna, jako součást konsolidovaného celku, dodržovat pravidla uvedená v konsolidačním manuálu. Ten tak v mnoha ohledech plně doplňuje vnitropodnikové směrnice týkající se vedení účetnictví.

6.2.3 Inventarizace

Inventarizace zásob a majetku je ve společnosti Schwan Cosmetics je upravena procesem Řízení uzávěrky a inventur. Tento proces obsahuje následující příkazové dokumenty:

- roční inventarizace zásob,
- periodické (průběžné) inventarizace zásob,
- roční inventarizace majetku,
- protokol o kontrole inventur,
- postup provádění fyzické inventury.

Roční inventarizace zásob probíhá ve všech skladech společnosti (interní i externích). Na vybraných lokacích je při roční inventuře zásob přítomen i auditor. Ten si vybírá zpravidla ty lokace, které jsou hodnotově nejvýznamnější.

Inventarizace zásob

Při roční inventarizaci zásob nejprve hlavní účetní po dohodě s vedením výrobního úseku určí tzv. stop stav. To je okamžik, kdy se již nesní nic přijímat ani vydávat z centrálního skladu. Dále oddělení financí vytiskne a předá inventurní seznamy zaměstnancům, odpovědným za inventarizované lokace. Pro každou skladovou lokaci je dále určen člen inventarizační komise. Tak vzniknou dvojice zaměstnanců (správce lokace a člen komise),

jejichž úkolem je zjištění skutečného fyzického stavu zásob. Skutečný stav zjištěný změřením, zvážením nebo přepočtením člen inventurní komise zapíše do seznamu. Zapisují se samozřejmě i položky, které na uvedeném seznamu nefigurují, tak aby bylo dosaženo skutečného fyzického stavu. Oddělení financí následně vyplněné inventurní seznamy zanese do inventurních deníků v ERP systému a ten vypočítá inventurní rozdíly. Výsledky inventur jsou předány všem zúčastněným a také vedení společnosti. Zhodnocení výsledků probíhá na schůzkách za účasti hlavní finanční účetní a členů inventarizační komise. Po vyjasnění největších zjištěných odchylek hlavní finanční účetní zaúčtuje inventurní rozdíly. Dále shromáždí veškeré inventarizační zápisy, ověří formální správnost těchto zápisů včetně podpisů zúčastněných, vyčíslí celkové inventarizační rozdíly a provede jejich analýzu. Výsledkem této analýzy je stanovení příčin a návrh vhodných opatření k zabránění dalšímu vzniku významných odchylek. Termín inventarizace zásob je většinou v měsíci předcházejícímu roční účetní závěrce a doba trvání inventury je dva dny. Inventarizační komise je každý rok obměňována, nebo jsou alespoň vytvořeny odlišené dvojice zaměstnanců (správce lokace – člen komise).

Kromě roční inventarizace zásob probíhají ve společnosti Schwan Cosmetics také průběžné inventarizace zásob, a to na měsíční bázi. Postup při průběžných inventurách je obdobný, jako při roční inventuře zásob. Pouze s tím rozdílem, že při těchto inventurách není přítomna inventarizační komise ani auditor.

Inventarizace majetku

Inventarizace majetku probíhá jednou ročně a doba trvání je zhruba jeden a půl měsíce. Časová náročnost je dána velkým množství evidovaného majetku, kdy aktuální znění konsolidačního manuálu udává společnosti povinnost evidovat majetek v pořizovací hodnotě od 250 EUR včetně (interní směrnicí byla částka upravena na 6 tis Kč). Dalším faktorem, který přispívá k časové náročnosti inventarizace majetku, je skutečnost, že tuto činnost provádí pouze jeden zaměstnanec, a to referent investičního majetku.

6.2.4 Externí audit

Vzhledem k charakteru obchodní činnosti probíhá každoročně ve společnosti Schwan Cosmetics mnoho zákaznických, certifikačních a kvalitářských auditů. Nicméně vzhledem k tématu této diplomové práce je významný zejména účetní a daňový audit.

Tyto audity probíhají ve společnosti již od jejího založení a provádí je auditorská a konzultační společnost Rödl & Partner, s.r.o.

6.2.5 Kalkulace a rozpočetnictví

Kalkulace jsou ve společnosti realizovány nejprve ve fázi vývoje nových produktů, které můžeme nazvat jako předběžnými. Poté, co je vývoj a parametrizace produktu ukončena, probíhá další kalkulace. Společnost v této fázi analyzuje případné odchylky od prvotní kalkulace. Pokud je zjištěna výraznější odchylka, odpovědný pracovník apeluje na odpovídající změnu prodejní ceny.

Následně probíhají kalkulace jednotlivých výrobních zakázek dle skutečného objednaného množství. Tyto kalkulace jsou automaticky počítány v ERP systému dle pevně zadaného výrobního kusovníku a ocenění přímých mzdových nákladů. Díky tomu je možné vyhodnotit ziskovost každé jedné výrobní zakázky. Toto vyhodnocení probíhá na měsíční bázi a je v kompetenci oddělení controllingu. Případné odchylky od požadované ziskovosti jsou dále podrobněji analyzovány. Negativní odchýlení je často způsobeno zmetkovitostí v průběhu výrobního procesu, nebo prostoji a zvýšenou časovou náročností.

Hodinové sazby pro účely kalkulací jsou revidovány na roční bázi a ocenění vstupních materiálů potom na týdenní bázi. Pro přepočty jsou nastaveny automatické úlohy v ERP systému, který společnost využívá.

Společnost dále každý rok připravuje rozpočet nákladů, tržeb a investiční rozpočet. Celý tento proces zaštiťuje taktéž oddělení controllingu. Výstupem je rozpočtová rozvaha, výkaz zisku a ztráty a investiční plán. Takto připravené poklady jsou odesílány do mateřské společnosti a jejich revize probíhá zpravidla jednou ročně.

Každý měsíc probíhá interní účetní uzávěrka a dosažené výsledky jsou porovnávané s výsledky minulého účetního období a samozřejmě také s rozpočtem. Tyto měsíční uzávěrky jsou reportované mateřské společnosti a za jejich kontrolu odpovídá oddělení controllingu na úrovni divize a dozorčí rada. Případné odchylky je nutné bez zbytečného odkladu komentovat a přijímat taková opatření, aby mohly být v následujících obdobích eliminovány.

Tento proces měsíčních interních uzávěrek zajišťuje dostatečnou informovanost na úrovni vrcholového managementu a umožňuje společnosti rychle reagovat v případě nepříznivých výsledků.

6.3 Trestný čin zpronevěry ve společnosti Schwan Cosmetics

Společnost Schwan Cosmetics, jak již bylo výše uvedeno, se zabývá výrobou a distribucí dřevěných kosmetických tužek. Tyto výrobky jsou distribuovány téměř po celém světě a na základě požadavků zákazníků provádí společnost certifikaci předmětných dodávek výrobků. Tyto certifikáty si společnost vyhotovuje sama, ke konkrétnímu počtu výrobků, které zákazníkovi odesílá. Každý certifikát musí být po vyhotovení opatřen podpisovou doložkou a ověřujícím razítkem Jihočeské hospodářské komory v Českých Budějovicích (dále jen JHK). Následně je certifikát odeslán zákazníkovi s dodávkou zboží. Tato služba je ze strany JHK zpoplatněna (v době odhalení trestného činu to bylo 500 Kč). Poplatek je za jednu dodávku zboží, tedy za jeden potvrzený certifikát.

Tato ověřování v praxi probíhala tak, že zaměstnankyně společnosti Schwan Cosmetics nejprve převzala zálohu finančních prostředků v hotovosti, aby mohla provádět platby u dodavatelů. V místě sídla JHK následně doložila vyhotovený certifikát, který byl ze strany JHK opatřen ověřující razítkem a poté byla provedena úhrada za tuto službu, a to v hotovosti proti pokladnímu dokladu vystavenému JHK.

Zálohy byly poskytovány nahodile podle potřeby. Což znamenalo, že si pracovnice požádala o zálohu např. v částce 30 tis Kč, se kterou mohla disponovat. Veškeré platby, které provedla v hotovosti, následně doložila pokladními doklady, které byly účetní zaúčtovány. Zároveň byla vyúčtována i poskytnutá záloha a v případě potřeby, byla tato záloha pracovnici doplněna do původní výše (30 tis. Kč). Mohlo se tak stát, že pracovnici byly poskytnuté i tři zálohy za měsíc.

Zajišťování těchto certifikátů při distribuci výrobků do zahraničí mělo na starosti obchodní oddělení. Součástí obchodního oddělení byla i po dobu šesti let pachatelka. Ta následně přestoupila na pozici referenta systému managementu. Její pracovní náplní bylo standardizování procesů, včetně správy archivů a dalších úložišť. Dále měla spolupracovat s obchodním oddělením právě při opatřování zákaznických certifikátů, dalších dat a vedení systémů. Faktem zůstává, že s ohledem na dlouhou praxi v této činnosti byla tato zaměstnankyně jednou z nezkušenějších. Proto nikdo z vedení společnosti neměl připomínky k tomu, že zajišťovala ověřování certifikátů u JHK i jiných organizací. Nebylo to její hlavní pracovní náplní, ale s ohledem na skutečnost, že v této problematice měla bohaté zkušenosti a znala se s pracovníky JHK, bylo tolerováno, že vyřizuje i toto agendu.

6.3.1 Odhalení trestného činu

Trestní oznámení pro podezření ze spáchání trestného činu ze strany zaměstnankyně na pozici referenta systému managementu bylo podané ekonomickým ředitelem společnosti Schwan Cosmetics v listopadu roku 2009. Ten uvedl, že v rámci kontroly účetnictví za měsíc říjen 2009 byly účetními zjištěny nesrovnalosti u pokladních dokladů, které byly na vrub společnosti Schwan Cosmetics vystaveny JHK.

Prvotní nesrovnalost spočívala v tom, že v účetnictví společnosti chyběl originální pokladní doklad na částku 500 Kč, který měl být vystaven právě ze strany JHK. Tento doklad chyběl přesto, že tato transakce byla předložena k zaúčtování. Jednalo se o účetní transakci, která měla být provedena zaměstnankyní společnosti Schwan Cosmetics na pozici referenta obchodu. Na podkladě toho zjištění, účetní požádala JHK o tento chybějící doklad v opisu. JHK doklad doložila, nicméně byl zjištěn další nesoulad ve vztahu k účtovaným položkám společnosti Schwan Cosmetics. Tento nesoulad spočíval v tom, že ze strany JHK měly být účtovány práce, které nebyly provedeny, a následným šetřením bylo dále zjištěno, že některé ze zaúčtovaných dokladů JHK vůbec nevystavila.

Na základě těchto skutečností společnost Schwan Cosmetics zaslala k odsouhlasení přehled zaúčtovaných transakcí a plateb provedených ve prospěch JHK. Tento přehled nemohl být ze strany JHK potvrzen, jelikož obsahoval celou řadu transakcí, které JHK neprovedla, a tudíž o nich neúčtovala. JHK vystavila společnosti Schwan Cosmetics přehled certifikátů vystavených v období od ledna do října roku 2009. Z tohoto dokumentu je zřejmý skutečný počet vystavených certifikátů a konkrétní částky po jednotlivých měsících, které JHK od společnosti Schwan Cosmetics inkasovala.

Protože dotyčná zaměstnankyně měla plnou důvěru vedení společnosti i další zaměstnanců, nikdo nepředpokládával, že by k něčemu takovému z její strany mohlo dojít. Společnost Schwan Cosmetics tak nikdy nekontrolovala doklady předložené touto zaměstnankyní ve vztahu k jejich pravosti a opodstatněnosti provedených transakcí. Taková kontrola nebyla prováděna ani ve vztahu k dalším pracovnicím. Kontroly účetních dokladů a účetní závěrky byly prováděny ve vztahu ke správnosti účtování a ke správnosti doložení vyúčtovaných nákladových položek pracovnicemi obchodního oddělení (protože ty vystavení certifikátů iniciovaly).

V rámci zmíněného interního šetření byly osloveny další společnosti (dodavatelé), od kterých byly podobné certifikáty taktéž potvrzovány. Nesrovnalosti byli zjištěné u transakcí se Státním zdravotnickým ústavem (dále jen SZÚ). Tato společnost uvedla, že z jejich strany nebyl během roku 2009 vystaven žádný pokladní doklad, přesto v účetnictví společnosti Schwan Cosmetics bylo zaúčtováno několik pokladních dokladů vystavených ve prospěch SZÚ. Tyto pokladní doklady byly předloženy k účtování taktéž zaměstnankyní na pozici referenta systému managementu. Další obdobné nesrovnalosti byli zjištěné rovněž v letech 2005 – 2008 a to ve vztahu k obchodním transakcím s JHK, SZÚ a ještě nejméně soukromé společnosti ANALAB, s.r.o. (dále jen ANALAB).

6.3.2 Zahájení trestního stíhání

Po provedení prohlídky pracovního místa a bytových prostor pachatelky bylo v prosinci roku 2009 zahájeno trestní stíhání. Pachatelka čelila obvinění ze spáchání trestního činu zpronevěry, podle § 248 odst. 1, 3 písm. c) trestního zákona, kterého se měla dopustit tím, že původně jako referent obchodu a později jako referent systému managementu společnosti Schwan Cosmetics si postupně přisvojovala zálohové finanční prostředky poskytované v hotovosti zaměstnavatelem, přičemž v jednotlivých případech, po obdržení hotovostní zálohy určené k provádění hotovostní plateb v terénu, zejména na ověřování certifikátů pro vývoz výrobků do zahraničí, provedla vyúčtování těchto poskytnutých záloh, a to na podkladě jí vytvořených fiktivních příjmových pokladních dokladů, které neoprávněně opatřila pomocí svého osobního počítače a tiskárny elektroniky vytvořenými napodobeninami originálních razítek JHK, SZÚ a společnosti ANALAB, s nimiž společnost Schwan Cosmetics skutečně spolupracovala. Tímto způsobem vždy při vyúčtování zakryla svěřené finanční prostředky z poskytnutých záloh, které si přisvojila a použila pro svou osobní potřebu, čímž se neoprávněně obohatila o celkovou částku ve výši 3.435 tis. Kč.

Tohoto jednání se zaměstnankyně dopustila, protože měla osobní i bankovní dluhy. Poskytnuté peněžní zálohy tak požila na úhradu těchto dluhů a výdajů na domácnost a živobytí. Protože neměla peníze na vyúčtování záloh a nemohla si už nikde půjčit, napadlo ji, že vytvoří fiktivní podkladní doklady, aby mohla chybějící peníze vyúčtovat (zakrýt). Při prvním pokusu jí toto jedná prošlo, a tak v něm pokračovala a vědomě vyžívala důvěry, kterou ve společnosti Schwan Cosmetics měla.

6.4 Aplikace metod forenzního účetnictví

V této části budou na účetní jednotku Schwan Cosmetics aplikovány metody forenzního účetnictví, které jsou popsané v páté kapitole Metodika. Společnost má hospodářský rok od 1.7. do 30.6., toto je respektováno ve všech níže uvedených analýzách a modelech.

6.4.1 Horizontální a vertikální analýza rozvahy a výkazu zisku a ztráty

Horizontální analýza hozvahy

Tabulka 1: Horizontální analýza aktiv 2013 - 2016

Označení [1] a	**AKTIVA v tis. Kč [2]** (nettto) b	**2013-2014**	**%**	**2014-2015**	**%**	**2015-2016**
	AKTIVA CELKEM [3]	1 049 729	*4,2%*	1 094 277	*27,6%*	1 396 087
B.	**Dlouhodobý majetek [4]**	440 496	*1,1%*	445 516	*-0,2%*	444 575
I.	Dlouhodobý nehmotný majetek [5]	6 892	*29,2%*	8 901	*13,5%*	10 100
II.	Dlouhodobý hmotný majetek [6]	433 604	*0,7%*	436 614	*-0,5%*	434 475
C.	**Oběžná aktiva [7]**	606 619	*6,7%*	647 053	*46,8%*	950 118
I.	Zásoby [8]	229 566	*16,0%*	266 214	*0,9%*	268 652
II.	Pohledávky [9]	223 843	*15,2%*	257 914	*15,2%*	297 123
IV.	Peněžní prostředky [10]	153 210	*-19,8%*	122 924	*212,7%*	384 343
D.	**Časové rozlišení aktiv [11]**	2 614	*-34,7%*	1 708	*-18,4%*	1 394

Zdroj: Rozvaha 2013 – 2016, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Assets in thousand Kč; [3] Total assets; [4] Fixed assets; [5] Intangible assets; [6] Tangible Assets; [7] Current assets; [8] Inventory; [9] Receivables; [10] Finances; [11] Accruals of assets

Horizontální analýza aktiv ukazuje meziroční změnu vyjádřenou v procentech. K výraznějšímu nárůstu aktiv došlo mezi hospodářskými roky 2014-2015 a 2015-2016. Tento nárůst byl způsoben zvýšením oběžných aktiv.

Tabulka 2: Horizontální analýza aktiv 2015 - 2018

Označení [1] a	**AKTIVA v tis. Kč [2]** (nettto) b	**2015-2016**	**%**	**2016-2017**	**%**	**2017-2018**
	AKTIVA CELKEM [3]	1 396 087	*23,7%*	1 726 815	*-4,6%*	1 647 387
B.	**Dlouhodobý majetek [4]**	444 575	*62,5%*	722 525	*29,4%*	935 280
I.	Dlouhodobý nehmotný majetek [5]	10 100	*6,3%*	10 735	*-51,4%*	5 215
II.	Dlouhodobý hmotný majetek [6]	434 475	*63,8%*	711 790	*30,7%*	930 066
C.	**Oběžná aktiva [7]**	950 118	*5,6%*	1 002 852	*-29,2%*	709 744
I.	Zásoby [8]	268 652	*-17,1%*	222 726	*-0,9%*	220 832
II.	Pohledávky [9]	297 123	*17,4%*	348 680	*-14,8%*	297 179
IV.	Peněžní prostředky [10]	384 343	*12,3%*	431 447	*-55,6%*	191 733
D.	**Časové rozlišení aktiv [11]**	1 394	*3,2%*	1 438	*64,2%*	2 363

Zdroj: Rozvaha 2015 – 2018, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Assets in thousand Kč; [3] Total assets; [4] Fixed assets; [5] Intangible assets; [6] Tangible Assets; [7] Current assets; [8] Inventory; [9] Receivables; [10] Finances; [11] Accruals of assets

Aktiva společnosti rostla i v následujících letech, kdy nejvýznamnější je především nárůst dlouhodobého majetku a oproti tomu je znatelný pokles peněžních prostředků. Tuto situaci je možné vysvětlit tím, že společnost během roku 2016 začala se stavbou nové výrobní haly.

Tabulka 3: Horizontální analýza pasiv 2013 - 2016

Označení [1]	**PASIVA v tis. Kč [2]**	**2013-2014**	**%**	**2014-2015**	**%**	**2015-2016**
a	b					
	PASIVA CELKEM [3]	1 049 729	*4,2%*	1 094 277	*27,6%*	1 396 087
A	**Vlastní kapitál [4]**	851 412	*5,2%*	895 884	*28,9%*	1 154 510
I.	Základní kapitál [5]	266 000	*0,0%*	266 000	*0,0%*	266 000
II.	Ážio a kapitálové fondy [6]	286 707	*0,0%*	286 707	*-9,3%*	260 107
IV.	Výsledek hospodaření minulých let [7]	53 657	*-65,1%*	18 704	*1876,9%*	369 777
V.	Výsledek hospodaření běžného účetního období [8]	245 047	*32,4%*	324 473	*-20,3%*	258 626
B. + C.	**Cizí zdroje [9]**	198 157	*0,0%*	198 144	*21,8%*	241 409
B.	**Rezervy [10]**	17 828	*13,3%*	20 191	*15,1%*	23 235
C.	**Závazky [11]**	180 329	*-1,3%*	177 953	*22,6%*	218 175
I.	Dlouhodobé závazky [12]	180	*0,0%*	180	*-66,7%*	60
II.	Krátkodobé závazky [13]	180 149	*-1,3%*	177 773	*22,7%*	218 115
D.	**Časové rozlišení pasiv [14]**	160	*55,2%*	249	*-33,0%*	167

Zdroj: Rozvaha 2013 – 2016, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Liabilities in thousand Kč; [3] Total liabilities; [4] Equity; [5] Subscribed capital; [6] Capital reserves; [7] Retained Earnings; [8] Net income of the year; [9] Liabilities; [10] Provisions; [11] Payables; [12] Long term payables; [13] Short term payables; [14] Accruals of liabilities

Tabulka 3 zobrazuje meziroční změny v pasivech společnosti. Za bližší komentář jistě stojí vývoj dvou položek, kterými jsou: výsledek hospodaření minulých let a výsledek hospodaření běžného účetního období.

V hospodářském roce 2013-2014 společnost Schwan Cosmetics vykázala výsledek hospodaření běžného účetního období je výši 245 mil. Celý tento zisk a z velké části také nerozdělený zisk minulých let byl během následujícího hospodářského roku vyplacen formou dividend mateřské společnosti. A to v celkové výši 280 mil. Kč.

Hospodářský výsledek roku 2014-2015 dosáhl hodnoty více než 324 mil. Kč. To je ve sledovaném období vůbec nejvíce. Tento zisk zůstal celý společnosti Schwan Cosmetics, což se výrazně projevilo v meziročním zvýšení výsledku hospodaření minulých let mezi hospodářskými roky 2014-2015 a 2015-2016. V témže období došlo zároveň i k růstu krátkodobých závazků a to o 22,7 %.

Tabulka 4: Horizontální analýza pasiv 2015 - 2018

Označení [1] a	PASIVA v tis. Kč [2] b	2015-2016	%	2016-2017	%	2017-2018
	PASIVA CELKEM [3]	1 396 087	*23,7%*	1 726 815	*-4,6%*	1 647 387
A	**Vlastní kapitál [4]**	1 154 510	*19,2%*	1 376 433	*5,5%*	1 452 725
I.	Základní kapitál [5]	266 000	*0,0%*	266 000	*0,0%*	266 000
II.	Ážio a kapitálové fondy [6]	260 107	*0,0%*	260 107	*0,0%*	260 107
IV.	Výsledek hospodaření minulých let [7]	369 777	*69,9%*	628 403	*35,3%*	850 326
V.	Výsledek hospodaření běžného účetního období [8]	258 626	*-14,2%*	221 923	*-65,6%*	76 292
B. + C.	**Cizí zdroje [9]**	241 409	*44,1%*	347 891	*-45,2%*	190 474
B.	**Rezervy [10]**	23 235	*14,6%*	26 632	*-1,8%*	26 163
C.	**Závazky [11]**	218 175	*47,2%*	321 259	*-48,9%*	164 311
I.	Dlouhodobé závazky [12]	60	*-100,0%*	0	*100,0%*	7 773
II.	Krátkodobé závazky [13]	218 115	*47,3%*	321 259	*-51,3%*	156 538
D.	**Časové rozlišení pasiv [14]**	167	*1394,1%*	2 492	*68,1%*	4 189

Zdroj: Rozvaha 2015 – 2018, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Liabilities in thousand Kč; [3] Total liabilities; [4] Equity; [5] Subscribed capital; [6] Capital reserves; [7] Retained Earnings; [8] Net income of the year; [9] Liabilities; [10] Provisions; [11] Payables; [12] Long term payables; [13] Short term payables; [14] Accruals of liabilities

Kladného hospodářského výsledku společnost dosahovala i v následujícím období. K 30.6.2018 dosahoval výsledek hospodaření minulých let částky více než 850 mil. Kč. Zároveň v tomto hospodářském roce společnost vykázala výsledek hospodaření běžného účetního období převyšující 76 mil. Kč. I přes kladnou hodnotu je tento výsledek nejhorší na celé analyzované období.

Tyto prostředky společnost využila k financování výstavby nové výrobní haly, která umožní společnosti navýšení výrobních kapacit.

Značné meziroční změny je možné dále sledovat u položky cizí zdroje v tabulce 4. Významný je nárůst mezi hospodářskými roky 2015-2016 a 2016-2016, kdy cizí zdroje společnosti vzrostly o 47,2 % na hodnotu téměř 348 mil. Kč. Za tímto nárůstem stojí především krátkodobé závazky, které se vyšplhaly na více než 321 mil. Kč. Zhruba třetinu z této částky tvořily závazky vůči stavební společnosti, která prováděla výstavbu výrobní haly. V následujícím hospodářském roce 2017-2018 došlo úhradě těchto závazků, čímž se krátkodobé závazky dostaly na pětileté minimum, tedy na hodnotu necelých 157 mil. Kč.

Horizontální analýza výkazu zisku a ztráty

Tabulka 5: Horizontální analýza výkazu zisku a ztráty 2013 - 2016

Označení [1] a	**VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY v tis. Kč [2]** b	**2013-2014**	**%**	**2014-2015**	**%**	**2015-2016**
I.	Tržby z prodeje výrobků a služeb [3]	1 540 257	*17,5%*	1 809 604	*13,5%*	2 053 047
II.	Tržby za prodej zboží [4]	147	*-100,0%*	0	*0,0%*	0
A.	Výkonová spotřeba [5]	1 001 061	*15,3%*	1 154 613	*22,0%*	1 409 170
B.	Změna stavu zásob vlastní činnosti [6]	14 494	*48,5%*	21 520	*-39,0%*	13 134
C.	Aktivace [7]	7 380	*-34,5%*	4 833	*-2,4%*	4 715
D.	Osobní náklady [8]	201 611	*13,5%*	228 863	*20,5%*	275 859
E.	Úpravy hodnot v provozní oblasti [9]	70 447	*-13,8%*	60 708	*-1,6%*	59 745
III.	Ostatní provozní výnosy [10]	9 810	*124,4%*	22 017	*6,3%*	23 399
F.	Ostatní provozní náklady [11]	11 763	*55,7%*	18 312	*30,7%*	23 929
*	**Provozní výsledek hospodaření [12]**	287 206	*37,7%*	395 477	*-17,7%*	325 592
*	**Finanční výsledek hospodaření [13]**	16 165	*-45,3%*	8 842	*-143,7%*	-3 868
**	**Výsledek hospodaření před zdaněním [14]**	303 371	*33,3%*	404 319	*-20,4%*	321 724
L.	Daň z příjmů za běžnou činnost [15]	58 324	*36,9%*	79 846	*-21,0%*	63 098
**	**Výsledek hospodaření po zdanění [16]**	245 047	*32,4%*	324 473	*-20,3%*	258 626
*	Čistý obrat za účetní období [17]	1 583 487	*17,6%*	1 862 628	*12,0%*	2 086 457
V.	**Výsledek hospodaření běžného účetního období [18]**	245 047	*32,4%*	324 473	*-20,3%*	258 626

Zdroj: Výkaz zisku a ztráty 2013 – 2016, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Profit and Loss statement in thousand Kč; [3] Sales of products and services; [4] Sales of goods; [5] Material cost; [6] Change inventory Finished&WIP; [7] Activation; [8] Personnel cost; [9] Adjustment of operating activity values; [10] Other operating income; [11] Other operating expenses; [12] Operating result; [13] Financial result; [14] Pretax profit; [15] Income tax; [16] Profit after income tax; [17] Net turnover for the accounting period; [18] Profit for the accounting period

V tabulce 5 je horizontální analýze podroben výkaz zisku a ztráty společnosti Schwan Cosmetics. Jedná se o období od 1.7.2013 do 30.6.2016.

Z předmětu činnosti společnosti je zřejmé, že majoritní část tržeb bude tvořit prodej výrobků. Tyto tržby realizovala společnost v hospodářském roce 2013-2015 ve výši 1,5 mld. Kč. Díky meziročnímu nárůstu o 17,5 % se tržby z prodeje výrobků a služeb zvýšily na konečných 1,8 mld. v hospodářském roce 2014-2015. Tento růst pokračoval i během roku 2015-2016, kdy došlo k meziročnímu růstu o 13,5 %. V tomto hospodářském roce tržby z prodeje výrobků a služeb převýšily dokonce hodnotu 2 mld. Kč, což je maximum za analyzované pětileté období.

S růstem tržeb docházelo pochopitelně i růstu výkonové spotřeby a osobních nákladů. Meziroční nárůst v období 2013-2014 až 2014-2015 byl téměř proporcionální ve vztahu k tržbám, nicméně zmíněné náklady v následujícím hospodářském roce 2015-2016 vzrostly více než tržby. Důsledkem toho je nižší výsledek hospodaření běžného účetního období i přes vyšší tržby.

Tabulka 6: Horizontální analýza výkazu zisku a ztráty 2015 - 2018

Označení [1] a	VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY v tis. Kč [2] b	2015-2016	%	2016-2017	%	2017-2018
I.	Tržby z prodeje výrobků a služeb [3]	2 053 047	*-7,7%*	1 895 700	*-31,4%*	1 300 621
II.	Tržby za prodej zboží [4]	0	*0,0%*	0	*0,0%*	0
A.	Výkonová spotřeba [5]	1 409 170	*-11,5%*	1 246 696	*-30,8%*	862 756
B.	Změna stavu zásob vlastní činnosti [6]	13 134	*-192,8%*	-12 186	*161,4%*	-31 854
C.	Aktivace [7]	4 715	*-12,7%*	4 115	*-60,9%*	1 607
D.	Osobní náklady [8]	275 859	*8,1%*	298 241	*-11,5%*	263 924
E.	Úpravy hodnot v provozní oblasti [9]	59 745	*-13,6%*	51 616	*6,8%*	55 102
III.	Ostatní provozní výnosy [10]	23 399	*-18,7%*	19 020	*42,0%*	27 009
F.	Ostatní provozní náklady [11]	23 929	*-1,8%*	23 490	*-39,3%*	14 259
*	**Provozní výsledek hospodaření [12]**	325 592	*-12,0%*	286 605	*-64,6%*	101 343
*	**Finanční výsledek hospodaření [13]**	-3 868	*202,4%*	-11 698	*-36,4%*	-7 439
**	**Výsledek hospodaření před zdaněním [14]**	321 724	*-14,6%*	274 907	*-65,8%*	93 904
L.	Daň z příjmů za běžnou činnost [15]	63 098	*-16,0%*	52 984	*-66,8%*	17 612
**	**Výsledek hospodaření po zdanění [16]**	258 626	*-14,2%*	221 923	*-65,6%*	76 292
*	Čistý obrat za účetní období [17]	2 086 457	*-7,8%*	1 923 062	*-30,2%*	1 341 616
V.	**Výsledek hospodaření běžného účetního období [18]**	258 626	*-14,2%*	221 923	*-65,6%*	76 292

Zdroj: Výkaz zisku a ztráty 2015 – 2018, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Profit and Loss statement in thousand Kč; [3] Sales of products and services; [4] Sales of goods; [5] Material cost; [6] Change inventory Finished&WIP; [7] Activation; [8] Personnel cost; [9] Adjustment of operating activity values; [10] Other operating income; [11] Other operating expenses; [12] Operating result; [13] Financial result; [14] Pretax profit; [15] Income tax; [16] Profit after income tax; [17] Net turnover for the accounting period; [18] Profit for the accounting period

Horizontální analýza výkazu zisku a ztráty pokračuje v tabulce 6, která uvádí hodnoty za období od 1.7.2015 do 30.6.2018. Hospodářský rok 2015-2016 je uveden v tabulce 6 znovu, tak aby meziroční srovnání bylo kompletní.

Během hospodářského roku 2016-2017 došlo k poklesu tržeb z prodeje výrobků a služeb o 7,7 %. K poklesu došlo také u výkonové spotřeby, dokonce o 11,5 %, nicméně u osobních nákladů k poklesu nedošlo. Ty se meziročně zvýšily o 8,1 % na hodnotu 298 mil. Kč, což je v tomto případě nejvyšší hodnota v analyzovaném období. Po započtení zbývajících položek, byl provozní výsledek hospodaření necelých 287 mil. Kč, tedy meziročně o 12 % nižší. Záporný finanční výsledek hospodaření je důsledkem zejména kurzových ztrát.

V následujícím hospodářském roce se společnost Schwan Cosmetics potýkala s výrazným poklesem tržeb. Ty se meziročně snížily o 31,4 % na 1,3 mld. Kč. Téměř stejnou měrou poklesla i výkonová spotřeba. U osobních nákladů došlo také k poklesu, nicméně pouze o 11,5 %. Vzhledem k těmto skutečnostem se výsledek hospodaření běžného účetního období snížil meziročně o 65,6 % na hodnotu zhruba 76 mil. Kč.

Vertikální analýza rozvahy

Tabulka 7: Vertikální analýza aktiv 2013 - 2016

Označení [1] a	**AKTIVA v tis. Kč [2]** (nettto) b	**2013-2014**	**%**	**2014-2015**	**%**	**2015-2016**	**%**
	AKTIVA CELKEM [3]	1 049 729	*100,0%*	1 094 277	*100,0%*	1 396 087	*100,0%*
B.	**Dlouhodobý majetek [4]**	440 496	*42,0%*	445 516	*40,7%*	444 575	*31,8%*
I.	Dlouhodobý nehmotný majetek [5]	6 892	*0,7%*	8 901	*0,8%*	10 100	*0,7%*
II.	Dlouhodobý hmotný majetek [6]	433 604	*41,3%*	436 614	*39,9%*	434 475	*31,1%*
C.	**Oběžná aktiva [7]**	606 619	*57,8%*	647 053	*59,1%*	950 118	*68,1%*
I.	Zásoby [8]	229 566	*21,9%*	266 214	*24,3%*	268 652	*19,2%*
II.	Pohledávky [9]	223 843	*21,3%*	257 914	*23,6%*	297 123	*21,3%*
IV.	Peněžní prostředky [10]	153 210	*14,6%*	122 924	*11,2%*	384 343	*27,5%*
D.	**Časové rozlišení aktiv [11]**	2 614	*0,2%*	1 708	*0,2%*	1 394	*0,1%*

Zdroj: Rozvaha 2013 – 2016, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Assets in thousand Kč; [3] Total assets; [4] Fixed assets; [5] Intangible assets; [6] Tangible Assets; [7] Current assets; [8] Inventory; [9] Receivables; [10] Finances; [11] Accruals of assets

Z vertikální analýzy aktiv, za období od 1.7.2013 do 30.6.2016, je patrná mírná změna v jejich struktuře v roce 2015-2016. V tomto hospodářském roce tvořila oběžná aktiva 68,1 % z celkových aktiv společnosti. Dlouhodobý majetek potom v této struktuře představoval 31,8 % hodnoty celkových aktiv, což je nejméně za celé sledované období. Významnou složkou oběžných aktiv potom byly peněžní prostředky, které se na celkových aktivech společnosti podílely z 27,5 %.

Tabulka 8: Vertikální analýza aktiv 2016 - 2018

Označení [1] a	**AKTIVA v tis. Kč [2]** (nettto) b	**2016-2017**	**%**	**2017-2018**	**%**
	AKTIVA CELKEM [3]	1 726 815	*100,0%*	1 647 387	*100,0%*
B.	**Dlouhodobý majetek [4]**	722 525	*41,8%*	935 280	*56,8%*
I.	Dlouhodobý nehmotný majetek [5]	10 735	*0,6%*	5 215	*0,3%*
II.	Dlouhodobý hmotný majetek [6]	711 790	*41,2%*	930 066	*56,5%*
C.	**Oběžná aktiva [7]**	1 002 852	*58,1%*	709 744	*43,1%*
I.	Zásoby [8]	222 726	*12,9%*	220 832	*13,4%*
II.	Pohledávky [9]	348 680	*20,2%*	297 179	*18,0%*
IV.	Peněžní prostředky [10]	431 447	*25,0%*	191 733	*11,6%*
D.	**Časové rozlišení aktiv [11]**	1 438	*0,1%*	2 363	*0,1%*

Zdroj: Rozvaha 2016 – 2018, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Assets in thousand Kč; [3] Total assets; [4] Fixed assets; [5] Intangible assets; [6] Tangible Assets; [7] Current assets; [8] Inventory; [9] Receivables; [10] Finances; [11] Accruals of assets

V následujících dvou letech, od 1.7.2016 do 30.6.2018, docházelo k navyšování hodnoty dlouhodobého majetku. V hospodářském roce 2017-2018 tak dlouhodobý hmotný majetek představoval 56,5 % z celkových aktiv společnosti. Tento fakt samozřejmě odkáží

skutečnost, že společnost začala s výstavbou výrobní haly, jak již bylo zmíněno dříve v textu. S tímto souvisí i výrazný pokles peněžních prostředků, kdy se jejich podíl na celkových aktivech společnosti snížil na 11,6 %.

Tabulka 9: Vertikální analýza pasiv 2013 - 2016

Označení [1]	PASIVA v tis. Kč [2]	2013-2014	%	2014-2015	%	2015-2016	%
a	b						
	PASIVA CELKEM [3]	1 049 729	*100,0%*	1 094 277	*100,0%*	1 396 087	*100,0%*
A	**Vlastní kapitál [4]**	851 412	*81,1%*	895 884	*81,9%*	1 154 510	*82,7%*
I.	Základní kapitál [5]	266 000	*25,3%*	266 000	*24,3%*	266 000	*19,1%*
II.	Ážio a kapitálové fondy [6]	286 707	*27,3%*	286 707	*26,2%*	260 107	*18,6%*
IV.	Výsledek hospodaření minulých let [7]	53 657	*5,1%*	18 704	*1,7%*	369 777	*26,5%*
V.	Výsledek hospodaření běžného účetního období [8]	245 047	*23,3%*	324 473	*29,7%*	258 626	*18,5%*
B. + C.	**Cizí zdroje [9]**	198 157	*18,9%*	198 144	*18,1%*	241 409	*17,3%*
B.	**Rezervy [10]**	17 828	*1,7%*	20 191	*1,8%*	23 235	*1,7%*
C.	**Závazky [11]**	180 329	*17,2%*	177 953	*16,3%*	218 175	*15,6%*
I.	Dlouhodobé závazky [12]	180	*0,0%*	180	*0,0%*	60	*0,0%*
II.	Krátkodobé závazky [13]	180 149	*17,2%*	177 773	*16,2%*	218 115	*15,6%*
D.	**Časové rozlišení pasiv [14]**	160	*0,0%*	249	*0,0%*	167	*0,0%*

Zdroj: Rozvaha 2013 – 2016, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Liabilities in thousand Kč; [3] Total liabilities; [4] Equity; [5] Subscribed capital; [6] Capital reserves; [7] Retained Earnings; [8] Net income of the year; [9] Liabilities; [10] Provisions; [11] Payables; [12] Long term payables; [13] Short term payables; [14] Accruals of liabilities

Nejvýznamnější položkou celé struktury pasiv je během celého sledovaného období vlastní kapitál. Ten představuje zhruba 80 % hodnoty pasiv.

Tabulka 10: Vertikální analýza pasiv 2016 - 2018

Označení [1]	PASIVA v tis. Kč [2]	2016-2017	%	2017-2018	%
a	b				
	PASIVA CELKEM [3]	1 726 815	*100,0%*	1 647 387	*100,0%*
A	**Vlastní kapitál [4]**	1 376 433	*79,7%*	1 452 725	*88,2%*
I.	Základní kapitál [5]	266 000	*15,4%*	266 000	*16,1%*
II.	Ážio a kapitálové fondy [6]	260 107	*15,1%*	260 107	*15,8%*
IV.	Výsledek hospodaření minulých let [7]	628 403	*36,4%*	850 326	*51,6%*
V.	Výsledek hospodaření běžného účetního období [8]	221 923	*12,9%*	76 292	*4,6%*
B. + C.	**Cizí zdroje [9]**	347 891	*20,1%*	190 474	*11,6%*
B.	**Rezervy [10]**	26 632	*1,5%*	26 163	*1,6%*
C.	**Závazky [11]**	321 259	*18,6%*	164 311	*10,0%*
I.	Dlouhodobé závazky [12]	0	*0,0%*	7 773	*0,5%*
II.	Krátkodobé závazky [13]	321 259	*18,6%*	156 538	*9,5%*
D.	**Časové rozlišení pasiv [14]**	2 492	*0,1%*	4 189	*0,3%*

Zdroj: Rozvaha 2016 – 2018, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Liabilities in thousand Kč; [3] Total liabilities; [4] Equity; [5] Subscribed capital; [6] Capital reserves; [7] Retained Earnings; [8] Net income of the year; [9] Liabilities; [10] Provisions; [11] Payables; [12] Long term payables; [13] Short term payables; [14] Accruals of liabilities

S rostoucí bilanční sumou se meziročně snižuje podíl základního kapitálu a zvyšuje se položka výsledek hospodaření minulých let. Ta v posledním sledovaném hospodářském roce představuje 51,6 % z hodnoty pasiv. Dále v roce 2017-2018 společnost vykázala dlouhodobé závazky v hodnotě 7,7 mil. Kč a s podílem 0,5 % na pasivech celkem. Tyto dlouhodobé závazky jsou klasifikované jako závazky z obchodních vztahů. Krátkodobé závazky představují 9,5 % hodnoty pasiv a převládající položkou jsou taktéž závazky z obchodních vztahů.

Tyto skutečnosti jsou jasným důkazem toho, že společnost Schwan Cosmetics financovala výstavbu nové výrobní haly a souvisejícího technického vybavení výhradně vlastním kapitálem.

Vertikální analýza výkazu zisku a ztráty

Tabulka 11: Vertikální analýza výkazu zisku a ztráty 2013 - 2016

Označení (1) a	**VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY v tis. Kč (2)** b	**2013-2014**	**%**	**2014-2015**	**%**	**2015-2016**	**%**
I.	Tržby z prodeje výrobků a služeb (3)	1 540 257	*97,3%*	1 809 604	*97,2%*	2 053 047	*98,4%*
II.	Tržby za prodej zboží (4)	147	*0,0%*	0	*0,0%*	0	*0,0%*
A.	Výkonová spotřeba (5)	1 001 061	*63,2%*	1 154 613	*62,0%*	1 409 170	*67,5%*
B.	Změna stavu zásob vlastní činnosti (6)	14 494	*0,9%*	21 520	*1,2%*	13 134	*0,6%*
C.	Aktivace (7)	7 380	*0,5%*	4 833	*0,3%*	4 715	*0,2%*
D.	Osobní náklady (8)	201 611	*12,7%*	228 863	*12,3%*	275 859	*13,2%*
E.	Úpravy hodnot v provozní oblasti (9)	70 447	*4,4%*	60 708	*3,3%*	59 745	*2,9%*
III.	Ostatní provozní výnosy (10)	9 810	*0,6%*	22 017	*1,2%*	23 399	*1,1%*
F.	Ostatní provozní náklady (11)	11 763	*0,7%*	18 312	*1,0%*	23 929	*1,1%*
*	**Provozní výsledek hospodaření (12)**	287 206	*18,1%*	395 477	*21,2%*	325 592	*15,6%*
*	**Finanční výsledek hospodaření (13)**	16 165	*1,0%*	8 842	*0,5%*	-3 868	*-0,2%*
**	**Výsledek hospodaření před zdaněním (14)**	303 371	*19,2%*	404 319	*21,7%*	321 724	*15,4%*
L.	Daň z příjmů za běžnou činnost (15)	58 324	*3,7%*	79 846	*4,3%*	63 098	*3,0%*
**	**Výsledek hospodaření po zdanění (16)**	245 047	*15,5%*	324 473	*17,4%*	258 626	*12,4%*
*	Čistý obrat za účetní období (17)	1 583 487	*100,0%*	1 862 628	*100,0%*	2 086 457	*100,0%*
V.	**Výsledek hospodaření běžného účetního období (18)**	245 047	*15,5%*	324 473	*17,4%*	258 626	*12,4%*

Zdroj: Výkaz zisku a ztráty 2013 – 2016, vlastní zpracování

(1) Description; (2) Profit and Loss statement in thousand Kč; (3) Sales of products and services; (4) Sales of goods; (5) Material cost; (6) Change inventory Finished&WIP; (7) Activation; (8) Personnel cost; (9) Adjustment of operating activity values; (10) Other operating income; (11) Other operating expenses; (12) Operating result; (13) Financial result; (14) Pretax profit; (15) Income tax; (16) Profit after income tax; (17) Net turnover for the accounting period; (18) Profit for the accounting period

Vertikální analýza výkazu zisku a ztráty zobrazuje podíl jednotlivých položek ve vztahu k čistému obratu za účetní období. Největší podíl zaujímají tržby z prodeje výrobků a služeb, které tvoří během celého sledovaného období více než 97 % obratu společnosti. Nejvýznamnější nákladovou položku je výkonová spotřeba, s podílem více než 60 %

k obratu za účetní období. Další významnou nákladovou položkou jsou osobní náklady. Ty v prvních třech analyzovaných hospodářských letech byly ve výši zhruba 13 % obratu společnosti. Poslední dva roky se jejich podíl zvyšoval až na konečných 19,7 %. Položky jako ostatní provozní výnosy a ostatní provozní náklady jsou ve sledovaném období zanedbatelné.

Tabulka 12: Vertikální analýza výkazu zisku a ztráty 2016 - 2018

Označení (1) a	**VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY v tis. Kč (2)** b	**2016-2017**	**%**	**2017-2018**	**%**
I.	Tržby z prodeje výrobků a služeb (3)	1 895 700	*98,6%*	1 300 621	*96,9%*
II.	Tržby za prodej zboží (4)	0	*0,0%*	0	*0,0%*
A.	Výkonová spotřeba (5)	1 246 696	*64,8%*	862 756	*64,3%*
B.	Změna stavu zásob vlastní činnosti (6)	-12 186	*-0,6%*	-31 854	*-2,4%*
C.	Aktivace (7)	4 115	*0,2%*	1 607	*0,1%*
D.	Osobní náklady (8)	298 241	*15,5%*	263 924	*19,7%*
E.	Úpravy hodnot v provozní oblasti (9)	51 616	*2,7%*	55 102	*4,1%*
III.	Ostatní provozní výnosy (10)	19 020	*1,0%*	27 009	*2,0%*
F.	Ostatní provozní náklady (11)	23 490	*1,2%*	14 259	*1,1%*
*	**Provozní výsledek hospodaření (12)**	286 605	*14,9%*	101 343	*7,6%*
*	**Finanční výsledek hospodaření (13)**	-11 698	*-0,6%*	-7 439	*-0,6%*
**	**Výsledek hospodaření před zdaněním (14)**	274 907	*14,3%*	93 904	*7,0%*
L.	Daň z příjmů za běžnou činnost (15)	52 984	*2,8%*	17 612	*1,3%*
**	**Výsledek hospodaření po zdanění (16)**	221 923	*11,5%*	76 292	*5,7%*
*	Čistý obrat za účetní období (17)	1 923 062	*100,0%*	1 341 616	*100,0%*
V.	**Výsledek hospodaření běžného účetního období (18)**	221 923	*11,5%*	76 292	*5,7%*

Zdroj: Výkaz zisku a ztráty 2016 – 2018, vlastní zpracování

(1) Description; (2) Profit and Loss statement in thousand Kč; (3) Sales of products and services; (4) Sales of goods; (5) Material cost; (6) Change inventory Finished&WIP; (7) Activation; (8) Personnel cost; (9) Adjustment of operating activity values; (10) Other operating income; (11) Other operating expenses; (12) Operating result; (13) Financial result; (14) Pretax profit; (15) Income tax; (16) Profit after income tax; (17) Net turnover for the accounting period; (18) Profit for the accounting period

Poměr výsledku hospodaření před zdaněním k dosaženému obratu za účetní období je možné také interpretovat jako ukazatel rentability tržeb.

Rentabilita tržeb ukazuje, jaký zisk je účetní jednotka schopna vygenerovat z jedné koruny tržeb. Tento ukazatel vyšel za sledované období nejlépe v hospodářském roce 2014-2015, kdy dosáhl hodnoty 17,4 %. Následující dva hospodářské roky se rentabilita tržeb snižovala a v posledním roce se dostala na hodnotu 5,7 %.

6.4.2 Ukazatele rentability a likvidity

Dva vybrané ukazatele finanční analýzy, rentabilita a likvidita, jsou aplikované na pět po sobě jdoucích účetních období, počínaje 1.7.2013 a konče 30.6.2018. Zobrazované hodnoty, které jsou součástí aktiv společnosti, jsou uvedeny v netto hodnotě.

Rentabilita

Tabulka 13: Rentabilita aktiv

Označení (1)	Položka v tis. Kč (2)	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
VH	Výsledek hospodaření před zdaněním (3)	303 371	404 319	321 724	274 907	93 904
Aktiva	Aktiva celkem (4)	1 049 729	1 094 277	1 396 087	1 726 815	1 647 387
ROA	Rentabilita aktiv (5)	0,29	0,37	0,23	0,16	0,06

Zdroj: Rozvaha a výkaz zisku a ztráty 2013 – 2018, vlastní zpracování

(1) Description; (2) Item in thousand Kč; (3) Pretax profit; (4) Total assets; (5) Return of assets

Rentabilita, nebo jinými slovy profitabilita, zobrazuje schopnost podniku generovat zisk. V tabulce 13 jsou zobrazeny výsledky rentability aktiv analyzované společnosti. První hospodářský rok vyšel tento ukazatel 0,29 a následující rok dokonce 0,37 což je maximální hodnota ve sledovaném období. Další roky tento ukazatel klesal, protože docházelo k poklesu výsledku hospodaření a růstu aktiv. Poslední hospodářský rok se ukazatel rentability aktiv dostal na své minimum, tedy hodnotu 0,06. V tomto roce společnost vykázala nejnižší výsledek hospodaření před zdaněním za analyzované období a celková aktiva se udržela nad hranicí 1,6 mld. Kč.

Tabulka 14: Rentabilita vlastního kapitálu

Označení (1)	Položka v tis. Kč (2)	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
VH	Výsledek hospodaření před zdaněním (3)	303 371	404 319	321 724	274 907	93 904
VK	Vlastní kapitál (4)	851 412	895 884	1 154 510	1 376 433	1 452 725
ROE	Rentabilita vlastního kapitálu (5)	0,36	0,45	0,28	0,20	0,06

Zdroj: Rozvaha a výkaz zisku a ztráty 2013 – 2018, vlastní zpracování

(1) Description; (2) Item in thousand Kč; (3) Pretax profit; (4) Equity; (5) Return of equity

Podobný trend je možné sledovat i u dalšího ukazatele, rentability vlastního kapitálu. Tento ukazatel vyjadřuje výnosnost vložených prostředků. Nejnižší hodnota je opět v posledním hospodářském roce, kdy vlastní kapitál převyšuje hodnotu 1,4 mld. Kč.

Likvidita

Likvidita je dalším ukazatelem finanční analýzy, který vypovídá o schopnost podniku dostát svým krátkodobým závazkům.

Tabulka 15: Běžná likvidita

Označení (1)	Položka v tis. Kč (2)	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
KrA	Krátkodobá aktiva (3)	606 619	647 053	950 118	1 002 852	709 744
KrP	Krátkodobá pasiva (4)	180 149	177 773	218 115	321 259	156 538
BL	Běžná likvidita (5)	3,37	3,64	4,36	3,12	4,53

Zdroj: Rozvaha 2013 – 2018, vlastní zpracování

(1) Description; (2) Item in thousand Kč; (3) Current assets; (4) Short term liability; (5) Liquidity

Ukazatel běžné likvidity je v analyzovaném období poměrně stabilní, kdy nejnižší hodnota je v hospodářském roce 2016 – 2017. V tomto období se dostala krátkodobá pasiva na své maximu, nicméně to je možné konstatovat i u krátkodobých aktiv.

Tabulka 16: Pohotová likvidita

Označení (1)	Položka v tis. Kč (2)	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
KrA	Krátkodobá aktiva (3)	606 619	647 053	950 118	1 002 852	709 744
Zás	Zásoby (4)	229 566	266 214	268 652	222 726	220 832
KrP	Krátkodobá pasiva (5)	180 149	177 773	218 115	321 259	156 538
PL	Pohotová likvidita (6)	2,09	2,14	3,12	2,43	3,12

Zdroj: Rozvaha 2013 – 2018, vlastní zpracování

(1) Description; (2) Item in thousand Kč; (3) Current assets; (4) Inventory; (5) Short term liability; (6) Liquidity

Pohotová likvidita vykazuje nižší hodnoty než běžná likvidita, jelikož krátkodobá aktiva jsou snížena o nejméně likvidní složku, kterou jsou zásoby. Ukazatel pohotové likvidity nicméně ve všech sledovaných hospodářských letech vykazuje hodnotu vyšší než dva, a v letech 2015 – 2016 a 2017 – 2018 dokonce více než tři.

6.4.3 Model CFEBT

Další metodou v pořadí je model CFEBT, který je postaven na principu sledování peněžních toků a výsledku hospodaření.

V tabulce 17 je model CFEBT aplikován na pět po sobě jdoucích hospodářských roků, tedy období od 1.7.2013 do 30.6.2018.

Tabulka 17: Model CFEBT za období 2013 - 2018

Označení [1]	Položka v tis. Kč [2]	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	Suma
CF	Peněžní tok z provozní činnosti [3]	329 004	305 308	315 192	375 314	30 278	**1 355 095**
EBT	Výsledek hospodaření před zdaněním [4]	303 371	404 319	321 724	274 907	93 904	**1 398 225**
CFEBT	Model CFEBT [5]	x	x	x	x	x	**3%**

Zdroj: Rozvaha a výkaz zisku a ztráty 2013 – 2018, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Item in thousand Kč; [3] Cash flow from operating activities; [4] Pretax profit; [5] CFEBT model

Výsledné CFEBT skóre vyšlo 3 %. Tato hodnota je nižší než běžná hladina významnosti (5 % - 10 %) a tak nelze předpokládat, že by výkazy společnosti byly nějakým způsobem zmanipulované, či upravené. Obě veličiny se tak v analyzovaném období vyvíjí stejným trendem a součty za pět let vykazují pouze nepatrnou odchylku.

Jak je blíže popsáno v kapitole 6.3, analyzovaná společnost Schwan Cosmetics se během svého působení setkala s trestným činem zpronevěry finančních prostředků. Toto jednání bylo odhaleno během roku 2009, ale jeho počátek byl zjištěn už v roce 2005. Model CFEBT bude tedy aplikován i na období trestného činu a to od 1.7.2005 do 30.6.2010.

Tabulka 18: Model CFEBT za období 2005 - 2010

Označení [1]	Položka v tis. Kč [2]	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	Suma
CF	Peněžní tok z provozní činnosti [3]	46 410	189 086	130 625	200 491	217 639	**784 251**
EBT	Výsledek hospodaření před zdaněním [4]	34 107	169 089	101 687	115 863	148 180	**568 926**
CFEBT	Model CFEBT [5]	x	x	x	x	x	**38%**

Zdroj: Rozvaha a výkaz zisku a ztráty 2005 – 2010, vlastní zpracování

[1] Description; [2] Item in thousand Kč; [3] Cash flow from operating activities; [4] Pretax profit; [5] CFEBT model

Již z tabulky 18, která obsahuje hodnoty za období podvodu, je patrný nesoulad mezi peněžním tokem z provozní činnosti a výsledkem hospodaření před zdaněním. Výsledné CFEBT skóre ukazuje hodnotu 38 %, což je výrazně nad hranicí významnosti. Tento výsledek tedy naznačuje zvýšené riziko manipulace účetních výkazů a možné narušení věrného a poctivého obrazu účetnictví.

Graf 4: Vývoj peněžního toku a výsledku hospodaření v období 2005 - 2010

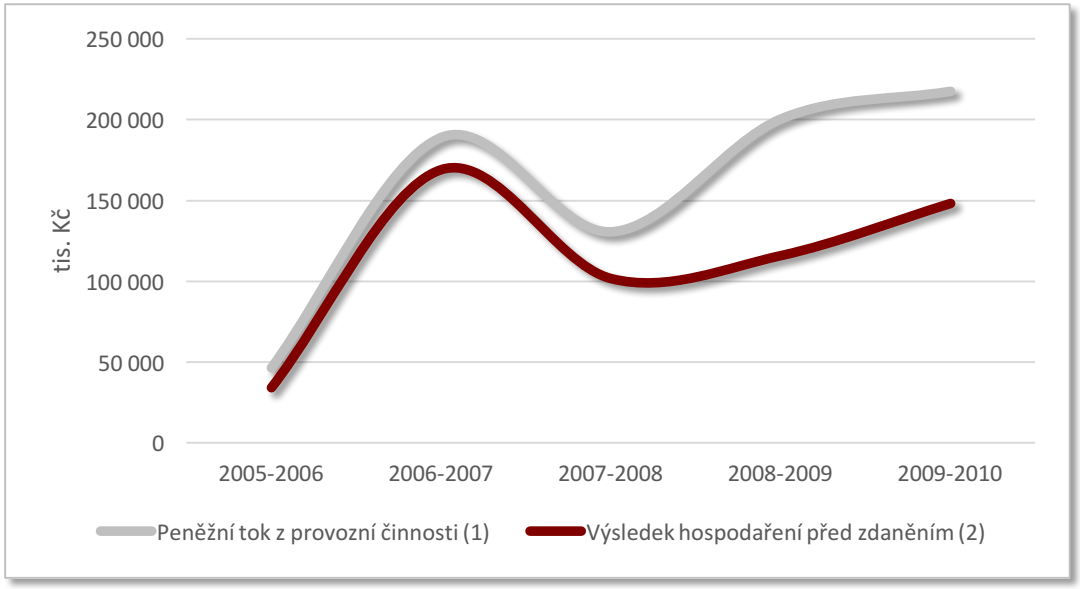

Zdroj: Rozvaha a výkaz zisku a ztráty 2005 – 2010, vlastní zpracování

(1) Cash flow from operating activities; (2) Pretax profit

V grafu 4 výše je možno sledovat vývoj obou veličin, tedy peněžního toku z provozní činnosti a výsledku hospodaření před zdaněním. Tyto veličiny byly během prvních dvou hospodářských let v těsném kontaktu. Nicméně v následujícím hospodářském roce se veličiny začínají od sebe vzdalovat a toto chování trvá až do konce sledovaného období. Největší odchylku je možné pozorovat v hospodářském roce 2008 – 2009, kdy peněžní tok z provozní činnosti převyšuje výsledek hospodaření před zdaněním od téměř 85 mil. Kč.

6.4.4 Model Dechow-Dichev kvality akruálního principu

Použitím modelu Dechow-Dichev bude otestována kvalita akruálního principu vybrané účetní jednotky. Tento model by měl vhodně doplnit přechozí analýzu cash flow. Analyzované budou znovu dvě pětiletá období, tak jako v případě modelu CFEBT.

Tabulka 19: Model Dechow-Dichev kvality akruálního principu za období 2013 - 2018

Označení (1)	Položka v tis. Kč (2)	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
CF	Peněžní tok z provozní činnosti (3)	237 407	329 004	305 308	315 192	375 314	30 278
WC	Pracovní kapitál (4)	527 660	606 619	647 053	950 118	1 002 852	709 744
ΔWC	Změna pracovního kapitálu (5)	-	78 959	40 434	303 065	52 734	-293 108
TA	Aktiva celkem (6)	988 184	1 049 729	1 094 277	1 396 087	1 726 815	1 647 387
	Model Dechow-Dichev kvality akruálního principu (7)	-	0,20	0,16	0,25	0,14	-0,08

Zdroj: Rozvaha a výkaz zisku a ztráty 2012 – 2018, vlastní zpracování

(1) Description; (2) Item in thousand Kč; (3) Cash flow from operating activities; (4) Working capital; (5) Change in working capital; (6) Total assets; (7) Dechow-Dichev Accrual Quality model

Graf 5: Výsledek hospodaření a model Dechow-Dichev kvality akruálního principu za období 2013-2018

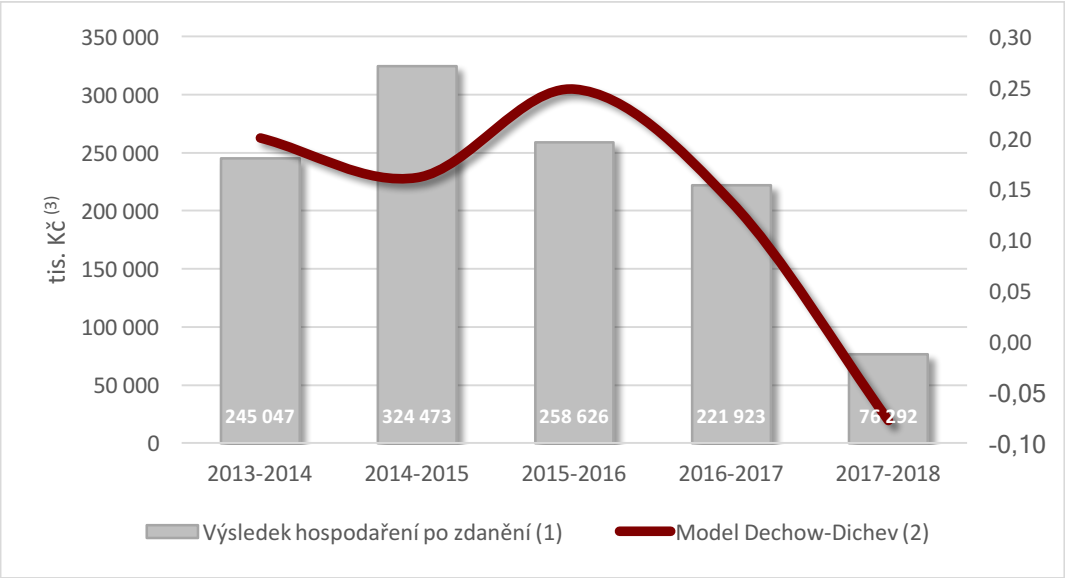

Zdroj: Výkaz zisku a ztráty 2013 – 2018, vlastní zpracování

(1) Profit after income tax; (2) Dechow-Dichev Accrual Quality model; (3) Thousand Kč

Výsledky modelu Dechow-Dichev jsou poté, v dvojosém grafu 5, porovnány s výsledkem hospodaření po zdanění. V roce 2013 – 2014 je mezi oběma ukazateli minimální rozdíl, ale další hospodářský rok tento rozdíl hodnot výrazně vzrostl. Tento rozdíl způsobilo zvýšení výsledku hospodaření a příliv cash-flow až v následujícím období. Snížení výsledku hospodaření v roce 2015 – 2016 pak znovu způsobilo rozdíl mezi veličinami zobrazenými v grafu 5. Další dva hospodářské roky se již obě veličiny vyvíjeli stejným směrem.

Tabulka 20: Model Dechow-Dichev kvality akruálního principu za období 2005 - 2010

Označení (1)	Položka v tis. Kč (2)	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
CF	Peněžní tok z provozní činnosti (3)	45 888	46 410	189 086	130 625	200 491	217 639
WC	Pracovní kapitál (4)	182 141	261 828	365 945	444 490	388 099	351 043
ΔWC	Změna pracovního kapitálu (5)	x	79 686	104 117	78 544	-56 391	-37 056
TA	Aktiva celkem (6)	988 184	1 049 729	1 094 277	1 396 087	1 726 815	1 647 387
	Model Dechow-Dichev kvality akruálního principu (7))	x	0,06	0,14	0,08	0,05	0,05

Zdroj: Rozvaha a výkaz zisku a ztráty 2004 – 2010, vlastní zpracování

(1) Description; (2) Item in thousand Kč; (3) Cash flow from operating activities; (4) Working capital; (5) Change in working capital; (6) Total assets; (7) Dechow-Dichev Accrual Quality model

Model Dechow-Dichev byl dále aplikován na období od 1.7.2005 do 30.6.2010, tedy období, kdy byl v analyzované společnosti spáchán trestný čin zpronevěry.

Graf 6: Výsledek hospodaření a model Dechow-Dichev kvality akruálního principu za období 2005-2010

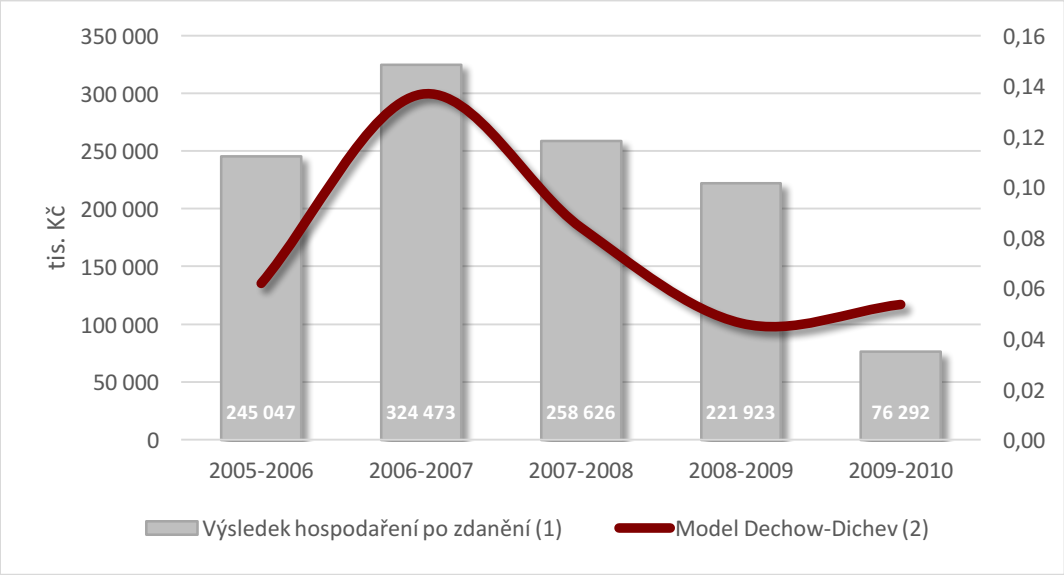

Zdroj: Výkaz zisku a ztráty 2005 – 2010, vlastní zpracování

(1) Profit after income tax; (2) Dechow-Dichev Accrual Quality model; (3) Thousand Kč

Během období, které je zachyceno v grafu 6, byla ve společnosti indikována zhoršená kvalita akruálního principu. Obě sledované veličiny se výrazněji odchylovaly až na rok 2006 – 2007. V hospodářském roce 2009 – 2010 se tyto veličiny dokonce vyvíjeli opačným trendem.

6.4.5 Jonesův model nediskreční akruálnosti

Druhou metodou forenzního účetnictví, která je založená na akruálním principu, je Jonesův model nediskreční akruálnosti. Stejně jako v předchozích případech, bude i tento model aplikován na období, kdy byl ve vybrané účetní jednotce spáchán podvod, a dále na období posledních pěti let.

Tabulka 21: Jonesův model za období 2013 - 2018

Označení (1)	**Položka v tis. Kč** (2)	**2012-2013**	**2013-2014**	**2014-2015**	**2015-2016**	**2016-2017**	**2017-2018**
CA	Celková aktiva (3)	988 184	1 049 729	1 094 277	1 396 087	1 726 815	1 647 387
obrat	Obrat (4)	1 370 126	1 583 487	1 862 628	2 086 457	1 923 062	1 341 616
DHM	Dlouhodobý hmotný majetek (5)	450 737	433 604	436 614	434 475	711 790	930 066
	Jonesův model (6)	x	0,64	0,67	0,56	0,42	0,19
	Výsledky (7)	x	Nízké riziko (8)	Nízké riziko (8)	Nízké riziko (8)	Nízké riziko (8)	**Vysoké riziko (9)**

Zdroj: Rozvaha a výkaz zisku a ztráty 2012 – 2018, vlastní zpracování

(1) Description; (2) Item in thousand Kč; (3) Total assets; (4) Turnover;(5) Fixed assets; (6) Jones model; (7) Results; (8) Low risk; (9) High risk

V období od 1.7.2013 do 30.6.2017 Jonesův model vykazuje stabilitu nediskrečních položek mezi účetními obdobími a riziko manipulace účetních výkazů je tak nízké.

Výsledek modelu v posledním hospodářském roce analyzovaného období je výrazně nižší, než tomu bylo v předchozích letech. Toto by mělo značit pokles nediskrečních položek, který může identifikovat pravděpodobnost manipulace účetních výkazů.

Tabulka 22: Jonesův model za období 2005 - 2010

Označení (1)	**Položka v tis. Kč** (2)	**2004-2005**	**2005-2006**	**2006-2007**	**2007-2008**	**2008-2009**	**2009-2010**
CA	Celková aktiva (3)	747 021	816 960	903 611	1 040 690	941 594	882 054
obrat	Obrat (4)	351 913	498 953	840 859	875 729	746 848	776 054
DHM	Dlouhodobý hmotný majetek (5)	551 824	540 449	525 765	568 013	531 230	500 854
	Jonesův model (6)	x	0,90	1,02	0,66	0,37	0,57
	Výsledky (7)	x	Nízké riziko (8)	Nízké riziko (8)	**Vysoké riziko** (9)	**Vysoké riziko** (9)	Nízké riziko (8)

Zdroj: Rozvaha a výkaz zisku a ztráty 2004 – 2010, vlastní zpracování

(1) Description; (2) Item in thousand Kč; (3) Total assets; (4) Turnover;(5) Fixed assets; (6) Jones model; (7) Results; (8) Low risk; (9) High risk

Možnost manipulace účetních výkazů společnosti byla taktéž pomocí Jonesova modelu testována během let 2005 až 2010. Zde výsledky modelu ukazují na vysoké riziko manipulace účetních výkazů v hospodářském roce 2007 – 2008 a dále také v hospodářském roce 2008 – 2009.

7 Zhodnocení a doporučení

V této části diplomové práce bude zhodnocen současný stav vnitřního kontrolního systému analyzované účetní jednotky, dále příčiny vedoucí ke spáchání trestného činu zpronevěry peněžních prostředků a vyhodnoceny aplikované metody forenzního účetnictví.

7.1 Vnitřní kontrolní systém

Účetní záznamy společnosti jsou bezpečně uchovávané pomocí ERP systému Microsoft Dynamics NAV. Tento systém umožňuje efektivní správu a zabezpečení pomocí unikátních ID zaměstnanců, které je na výborné úrovni. Díky tomu je možné sledovat veškeré pohyby a transakce prováděné zaměstnanci, což je velmi přínosné při řešení jakýchkoliv nesrovnalostí a případných chyb. Taktéž zabezpečení jednotlivých přístupových zařízení pomocí čipových karet je funkční a odolné vůči nežádoucím zásahům neoprávněných uživatelů. Tento ERP systém taktéž obsahuje řadu oprávnění, která je možné nastavit pouze centrálně a zaměstnancům dovoluje zasahovat pouze do relevantních oblastí. Přezkušování dokladů je řízeno zvláštními moduly, které obsahují další pokročilé automatické kontroly běžící na pozadí. Celkové nastavení systému minimalizuje riziko jakéhokoliv účetního podvodu a případné pokusy o zkreslení účetních výkazů.

Společnost Schwan Cosmetics využívá taktéž vhodný a účelný nástroj pro ukládání a sdílení příkazových dokumentů – vnitropodnikových směrnic. Rovněž proces schvalování těchto dokumentů je možné hodnotit pozitivně. Za schválení každého příkazového dokumentu je zodpovědných vždy několik zaměstnanců na vedoucích pozicích a často i jednatelé společnosti. To zajišťuje určitou váhu a míru kvality schválených příkazových dokumentů. Některé z těchto dokumentů jsou staré více než deset let, což může vést k pochybám o jejich aktuálnosti, nicméně často používané dokumenty jsou pravidelně aktualizované a uvedené informace jsou pro zaměstnance přínosem. Velmi dobře jsou zpracované vnitropodnikové směrnice týkající se vedení účetnictví, které obsahují jasně vymezené odpovědnosti, termíny plnění a použité kontrolní mechanismy.

Inventarizace zásob jsou taktéž řízeny vlastním příkazovým dokumentem a jsou prováděny v pravidelných intervalech. Hodnota zásob společnosti se dlouhodobě pohybuje nad hranicí dvou set milionů Kč, a tak je správné řízení tohoto procesu velmi podstatné. Po

každé provedené roční inventuře zásob je vypracovaný protokol, který je následně distribuován vedení společnosti. Během provedených inventur zásob nebyly ve společnosti odhaleny žádné významné odchylky.

Externí audit představuje významný kontrolní prvek vnitřního kontrolního systému účetní jednotky a je realizovaný ve dvou fázích. První fázi je tzv. předaudit, který probíhá zpravidla dva měsíce před hlavní účetní závěrkou. Během této fáze je možné odhalit případné neshody oproti žádoucímu stavu a umožňuje společnosti přijmout nápravná opatření před finální auditem účetní závěrky společnosti. Při auditu účetní závěrky jsou mimo jiné ověřovány použité účetní metody a jejich konzistence a soulad jak s českými účetními předpisy, tak s konsolidačním manuálem celého holdingu. V rámci auditu je zvláštní pozornost věnována časovému rozlišení nákladů a výnosů tak, aby účetní závěrka podávala věrný a poctivý obraz o hospodaření společnosti. Nutno podotknout, že firma provádějící tento audit je zvolená mateřskou společností a dohled nad účetním a daňovým auditem vykonává koncernový auditor.

V rámci kalkulací a rozpočetnictví jsou prováděny další kontroly, které jsou maximálně na měsíční bázi. Reporting je standardizovaný a řízení mateřskou společností, která hlídá jeho pravidelné plnění a kontroluje případné odchylky. Součástí reportingu jsou taktéž doprovodné výkazy, které vhodně doplňují informace obsažené ve finančních výkazech. Na denní bázi probíhá taktéž automatický reporting tržeb na velmi detailní úrovni, který umožňuje křížovou kontrolu vykazovaných výnosů.

7.2 Trestný čin

Trestný čin zpronevěry peněžních prostředků byl událostí, které bylo jistě možné předejít vhodným nastavením vnitřního kontrolního systému. Zpětně je možné zanalyzovat okolnosti a pohnutky, díky kterým k podvodu došlo. Pro tyto účely je vhodné využít model trojúhelník podvodu, který obsahuje tři základní faktory: motiv, příležitost a ospravedlnění. Z popisu celé události je patný motiv tohoto trestného činu, kdy zaměstnankyně zpětně uvedla, že měla finanční problémy. Pro jejich řešení se jí v zaměstnání naskytla velmi dobrá příležitost, jelikož pravidelně inkasovala větší objem peněžní prostředků ve formě záloh. K tomu všemu měla dotyčná ve firmě důvěru vedení, jelikož zde pracovala již delší domu. Posledním faktorem je ospravedlnění, či také racionalizace činu. Zaměstnankyně odcizené peněžní prostředky využila na financování výdajů domácnosti a je velmi pravděpodobné, že měla v úmyslu je vrátit. Z jejího pohledu se tedy mohlo jednat

pouze o další půjčku. Ale vzhledem se svému zadlužení, jiné peněžní prostředky nemohla získat a snažila se chybějící peníze určitým způsobem zakrýt. Toho dosáhla tak, že vytvořila fiktivní podkladní doklady. Toto nekalé jednání jí tedy při prvním pokusu prošlo, a tak v něm dále pokračovala a využívala důvěry, kterou ve společnosti měla. Vzhledem k celkovým nákladům společnosti za analyzovaná účetní období, toto mohlo působit pouze jako kapka v moři. I z tohoto důvodu je pochopitelné, že k odhalení došlo až po několika letech, kdy si pachatelka pravidelně peněžní prostředky poskytované formou zálohy na firemní výdaje přisvojovala. Tedy i v tomto případě bylo možné identifikovat všechny tři základní faktory, které typicky spojují podvody, při nichž dochází ke zpronevěře finanční prostředků.

Na základě odhalení tohoto trestného činu si společnost Schwan Cosmetics objednala nezávislou kontrolu vybraných oblastí vnitřního kontrolního systému, která proběhla v roce 2012. Rozsah kontroly byl na základě dohody mezi subjekty omezen na finanční oddělení společnosti, se zaměřením na dodržování principů kontroly právě v tomto oddělení. Zvláštní pozornost této kontroly byla směřována na došlé faktury a jejich úhrady a na oběh dokladů. Při této kontrole došlo k porovnání formální úpravy vedení účetnictví s reálným průběhem činností. Byly taktéž identifikovány dva druhy rizik, a to rizika podvodů a rizika účetních chyb. Závěrem této kontroly bylo zjištění, že společnost má propracovaný kontrolní systém, v němž významnou úlohu tvoří EPR systém Microsoft Dynamics NAV. Přesto bylo odhaleno několik nedostatků, které však nejsou významného charakteru z hlediska celkového rozsahu činnosti společnosti, avšak představují potenciální riziko podvodů.

Doporučení vycházející z této kontroly vnitřního kontrolního systému se týkala průběžné aktualizace směrnic, automatické kontroly duplicitních dokladů a zpřísnění kontrol při úhradách.

7.3 Metody forenzního účetnictví

Při finanční analýze vybrané účetní jednotky byla provedena horizontální a vertikální analýza rozvahy a výkazu zisku a ztráty. Z těchto analýz je patrný značný nárůst v oblasti dlouhodobého majetku, který souvisí s výstavbou nové výrobní haly a pořízením nezbytného technického vybavení. Tato rozsáhlá investiční akce započala v roce 2016 a znatelně se tak podepsala na změně struktury aktiv, kdy se převládající položkou stal dlouhodobý majetek. Analýza pasiv ukázala, že společnost byla schopná tyto investice financovat

vlastním kapitálem, zejména pak z výsledku hospodaření minulých let. Tento zisk byl akumulován od roku 2014, jelikož nedocházelo k vyplácení dividend vlastníkům společnosti. Cizí zdroje tak v posledním sledovaném hospodářském roce tvořily necelých 12 % z celkových pasiv a skládaly se zejména z krátkodobých závazků z obchodních vztahů.

Z analýz výkazu zisku a ztráty je patrný pokles tržeb z prodeje výrobků a služeb, který souvisí s celkovým propadem na trhu dřevěné kosmetické tužky. Tento pokles mohla společnost jen velmi těžko ovlivnit, jelikož obchodní zastoupení zajišťuje mateřská společnost. Díky tomu že pouze část z celkových nákladů je možné považovat za variabilní, došlo také k poklesu výsledku hospodaření a rentability tržeb.

Tuto skutečnost odkáží i ukazatele rentability aktiv a rentability vlastního kapitálu, které od hospodářského roku 2014 – 2015 vykazují pokles, který je více než 30 %. V posledním hospodářském roce tak shodně oba ukazatele rentability vykazují hodnotu 6 %.

Přes tyto skutečnosti si společnost udržela velmi dobrou likviditu, což dokládají ukazatele běžná likvidita i pohotová likvidita. K tomu samozřejmě výrazně přispěl fakt, že společnost financovala investici z vlastních zdrojů a nenavyšovala tak krátkodobá pasiva. Běžná likvidita v posledním hospodářském roce tak vykazuje hodnotu 4,53 a ukazatel pohotové likvidity hodnotu 3,12. Tyto hodnoty jsou pro výrobní společnost vynikajícím výsledkem.

Použité modely uplatňované při forenzním účetnictví, kterými byly: CFEBT model, model Dechow-Dichev kvality akruálního principu a Jonesův model nediskreční akruálnosti ukázaly, že v prvním sledovaném období od roku 2005 do roku 2010, byla zvýšená pravděpodobnost manipulace účetních výkazů společnosti. CFEB model naznačoval nesoulad mezi peněžním tokem z provozní činnosti a výsledkem hospodaření po zdanění. Stejně tak model Dechow-Dichev indikoval zhoršenou kvalitu akruálního principu. Podobné výsledky, které vedou k možnosti manipulace, přinesl i Jonesův model nediskreční akruálnosti. Díky těmto shodným výsledkům by tak měl být uživatel účetních výkazů upozorněn na možné riziko a blíže analyzovat předkládané možné příčiny. Tyto výsledky ale nutně nemusejí znamenat, že k manipulaci účetních výkazu nutně došlo. Je potřeba dodat, že ve výše zmíněném období společnost čerpala investiční pobídkou ve formě prominutí placení daně z příjmu právnických osob. Tím tak nedošlo ke snížení peněžního toku z provozní činnosti, který by představovalo zaplacení daně z příjmu.

V dalším sledovaném období od roku 2013 do roku 2018 již použité modely nenaznačovaly riziko manipulace účetních výkazů. Výsledné hodnoty se mírně odchýlily až v posledním hospodářském roce, kdy došlo k výraznějšímu poklesu výsledku hospodaření.

7.4 Závěrečná doporučení

Na základě výše uvedených skutečností se doporučení budou týkat zejména vnitřního kontrolního systému v oblasti prováděných plateb. Společnost by měla minimalizovat hotovostní platební styk, který je významným rizikem pro spáchání podvodu. Dále také plošně a bez výjimky dodržovat nastavené kontrolní mechanismy související s nákupem, kdy by každá přijatá faktura měla být spárovaná s již dříve vytvořenou objednávkou, kterou realizuje zaměstnanec jiného než finančního oddělení, typicky nákupu.

Vhodným nástrojem je taktéž průběžné odsouhlasení závazků a pohledávek s dodavateli a zákazníky, i když je to proces značně časově náročný. V případě plateb realizovaných v rámci internetového bankovnictví by bylo žádoucí eliminovat ruční zadávání těchto plateb a ty realizovat pouze na základě platebních příkazů exportovaných z ERP systému. Součástí vnitřního kontrolní systému analyzované účetní jednotky by mohl být i interní audit zaměřený právě na pravidelné kontroly v oblasti účetnictví.

Za užitečné je možné považovat i koncepční rámce COSO, které názorně popisují složky vnitřní kontroly a řízení podnikových rizik. Společnost již v současné době využívá některé z uvedených principů, přesto oblasti, jakými jsou: hodnocení rizik, monitorování aktivit a sdílení informací mohou být taktéž hlouběji implementovány. A to s cílem minimalizovat případné riziko podvodu a přenést tuto vizi na všechny úrovně řízení společnosti.

8 Závěr

Tato diplomová práce si kladla za cíl vyhodnotit možnosti a meze forenzního účetnictví, jako nástroje pro snížení rizika účetních podvodů a na základě vybraných technik forenzního účetnictví navrhnout doporučení pro nastavení efektivního vnitřního kontrolního systému účetní jednotky.

Provedené analýzy nasvědčují tomu, že společnost Schwan Cosmetics má propracovaný vnitřní kontrolní systém, v němž významnou úlohu tvoří EPR systém Microsoft Dynamics NAV. Tento systém vhodně doplňují vnitropodnikové směrnice, u kterých by ale měl být kladen důraz na jejich pravidelnou aktualizaci. V kritické oblasti, kterou jsou v tomto případě platby, je základní kontrola čtyř očí nepříliš přesvědčivým kontrolním mechanismem, u kterého se může projevit lidské selhání.

Je tedy možné konstatovat, že správně nastavený vnitřní kontrolní systém jistě dokáže minimalizovat riziko účetního podvodu, ne ho však úplně vyloučit. Tímto tvrzením je možné potvrdit stanovou pracovní hypotézu.

Podstatné je však striktní dodržování nastavených kontrolních procesů, a to v případě všech zaměstnanců, vedoucí pracovníky nevyjímaje. Právě odlišný přístup ke zkušeným a dlouholetým zaměstnancům se stal společnosti osudným v případě spáchaného trestného činu. Dotyčná zaměstnankyně se tak díky své dobré reputaci dostala k činnosti, kterou by neměla vykonávat. Díky důvěře vedení nebyla její činnost důsledně a pravidelně kontrolována, a tak došlo k tomu, že si během několika let nezákonným způsobem přisvojila finanční prostředky ve výši přesahující tři mil. Kč.

Díky tomuto činu si společnost uvědomila důležitost vnitřního kontrolního systému, který si následně nechala zkontrolovat a otestovat externí firmou. Na základě doporučení, vycházející z této kontroly, pak tento systém vnitřní kontroly optimalizovala a přijala taková opatření, která by měla riziko podobného podvodu dostatečně snížit. Další doporučení vycházející z této diplomové práce jsou už drobného charakteru a nastavený vnitřní kontrolní systém už zásadním způsobem nemění.

Provedená finanční analýza ukázala na značný nárůst dlouhodobé majetku společnosti, za kterým stojí výstavba nové haly. Tuto výstavbu společnost financovala z nerozdělného zisku, a tak nebylo nutné využít externího financování. Ve výkazu zisku a ztráty je patrný výrazný pokles tržeb, který s sebou nesl i pokles výsledku hospodaření. Společnost se tak

v posledním hospodářském roce dostala na pětileté minimu. Tato situace vyžaduje nastartování úsporných opatření a omezení nepodstatných výdajů. Tomuto faktu nahrává i situace, kdy společnost nemá vlastní obchodní zastoupení a přijímá tak plány tržeb od mateřské společnosti. Z dat uvedených v praktické části je patrný i pokles peněžního toku z provozní činnosti. A jelikož nová výrobní hala nebyla ještě k 30.6.2018 zcela dokončena a vybavena, může nastat situace, kdy společnost bude nucena využít externí financování.

O klesající rentabilitě společnosti vypovídají taktéž ukazatele rentabilita aktiv a rentabilita vlastního kapitálu, které se během čtyř let propadly o 30 %. Likvidita společnosti je zatím na výborné úrovni, ale zejména díky tomu, že během posledních let byl hospodářských let nadstandardní a společnost neměla žádný problém hradit své závazky.

Výsledky modelů CFEBT, Dechow-Dichev kvality akruálního principu a Jonesovi nediskreční akruálnosti shodně vychází během období podvodu, tedy let 2005 – 2010. Jejich výsledky mohou být pro forenzního vyšetřovatel, či jiného uživatel, signálem, že finanční výkazy společnosti mohou obsahovat potencionální riziko podvodu či nesprávnosti. Tyto výkazy je ale v každém případě nutné dále zkoumat, snažit se najít příčinu takovýchto výsledků. Další období let 2013 – 2018, použité modely vykazovaly výsledky, díky nimž nebylo nutné mít pochybnosti o tom, že výkazy společnosti ukazují věrní a poctivý obraz účetnictví.

Použité modely využívané ve forenzním účetnictví jsou tak velmi dobrým doplňkem vnitřního kontrolního systému, a pokud jsou aplikovány kontinuálně, dokáží indikovat možné riziko podvodného jednání. Na základě jejich výsledků je nezbytná další hlubší analýza, která by měla být prováděna na úrovni vedení účetní jednotky.

9 Summary

The topic of this diploma thesis is the Forensic Accounting as a Tool to Reduce the Risk of Accounting Fraud. The main objective is to evaluate the possibilities and limits of forensic accounting as a tool to reduce the risk of accounting fraud. And based on selected forensic accounting techniques to propose recommendations for setting up an effective internal control system of the selected entity.

The first part of this diploma thesis is a literature review. It's provide an introduction to the issue of accounting fraud with a short description of the most famous accounting frauds in modern history. Furthermore an important organization the Association of Certified Fraud Examiners is introduced which contributes significantly to the fight against accounting fraud. There is also a chapter devoted to the characteristics of accounting fraud, damage caused by fraudulent behavior and punishment. This chapter includes known model the Fraud Triangle, specific types of fraud and also examples of fraud risk. Then is defined an internal control system, prerequisites for its functioning, used tools and there is also mentioned the frameworks from Committe of Sponzoring Organisations of the Treadway Commission. In the last part of a literature review there are serveral methods of forensic accounting which will be practically applied in the next part of this thesis.

The practical part includes the description and evaluation of internal control system of the company Schwan Cosmetics CR, s.r.o., then the description of accounting fraud committed in this company and also the application of chosen detection methods to the financial statements. Within the description of internal control system there are description of accounting records, internal directives, stock-taking process, external audit, calculation and budgeting. The financial analysis includes horizontal and vertical analysis of balance sheet and profit and loss statement and the calculation of profitability and liquidity indicators. The used detection models are: the CFEBT model, Dechow-Dichev Accrual Quality model and Jones Nondiscretionary Accruals including their commentaries.

The last part of this diploma thesis provides an evaluation of all used methods of forensic accounting and evaluates them in terms of reducing the risk of financial fraud.

Key words: Financial Fraud, Forensic Accounting, Internal control system.

JEL Classification: M41, M42

10 Seznam použitých zdrojů

[1] ACFE Česká republika: O ACFE [online]. 2012 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: http://www.acfe.cz/cz/about-acfe

[2] ACFE: Ghost Employees Frauds – Payroll Frauds [online]. 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: https://brisbaneacfe.org/library/occupational-fraud/ghost-employees-frauds-payroll-frauds/

[3] ACFE: Introduction to Fraud Examination [online]. 2017 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: https://www.acfe.com/uploadedFiles/Shared_Content/Products/Self-Study_CPE/Intro%20to%20Fraud%20Examination_Excerpt.pdf

[4] ACFE. Report to the Nations - 2018 Global Study on Occupational Fraud and Abuse [online]. 2018 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: https://s3-us-west-2.amazonaws.com/acfepublic/2018-report-to-the-nations.pdf

[5] ACFE. Rozhovor se Zachary Rosenem, prezidentem české pobočky Asociace certifikovaných vyšetřovatelů podvodů [online]. 2011 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: http://www.acfe.cz/files/rozhovor_Auditor_9_2011.pdf

[6] ACFE: What is Fraud [online]. 2019 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: https://www.acfe.com/content.aspx?id=4294975444&terms=

[7] COSO: About us [online]. 2019 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: https://www.coso.org/Pages/aboutus.aspx)

[8] COSO: Fraud Risk Management Guide Executive Summary [online]. 2016 [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: https://www.coso.org/Documents/COSO-Fraud-Risk-Management-Guide-Executive-Summary.pdf

[9] COSO: Internal Control – Integrated Framework Executive Summary [online]. 2013 [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: https://www.coso.org/Documents/990025P-Executive-Summary-final-may20.pdf

[10] COSO: Enterprise Risk Management – Integrating with Strategy and Performance Executive Summary [online]. 2017 [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: https://www.coso.org/Documents/990025P-Executive-Summary-final-may20.pdf

[11] Drábková, Z. (2017a). *Kreativní účetnictví a účetní podvody. Řízení rizika účetních chyb a podvodů*. Praha: Wolters Kluwer.

[12] Drábková, Z. (2017b). *Fraud risk management. An effective anti-fraud system and a decision-making tool for users of financial statements*. Brno, Česko: Tribun EU.

[13] Drábková, Z. (2013) *Possibilities to reduce audit risk using the CFEBT model to identify creative accounting and fraud in term of Czech accounting standards. The International Scientific Conference INFPROFORUM.* Dostupné z: http://ocs.ef.jcu.cz/index.php/inproforum/INP2013/paper/%20viewFile/304/276.

[14] Grünwald, R. & Holečková, J. (2009). *Finanční analýza a plánování podniku.* Praha, Česko: Ekopress.

[15] KPMG. Global profiles of the Fraudster: Technology enables and week controls fuel the fraud [online]. 2016 [cit. 2019-07-20]. Dostupné z: https://home.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2016/05/profiles-of-the-fraudster.pdf

[16] Kouřilová, J., Drábková, Z. & Vlčková, M. (2016). *Metody: AHP, CFEBT, DMFCA jako možná identifikace chyb a podvodů v účetnictví*. České Budějovice, Česko: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

[17] Kovalíková, H. (2015). Vnitřní směrnice pro podnikatele. Praha, Česko: Anag.

[18] Králíček, V. & Molín, J. (2014). *Vnější kontrola z pohledu managementu*. Praha, Česko: Wolters Kluwer.

[19] Mantone, P., S. (2013). *Using analytics to detect possible fraud: tools and techniques*. New Jersey, United States of America: Johh Wiley & Sons.

[20] Marek, P. (2009). *Studijní průvodce financemi podniku.* Praha, Česko: Ekopress.

[21] Mezinárodní auditorský standard ISA 240 – Postupy auditorů související s podvody při auditu účetní závěrky [online]. 2015 [cit. 2019-07-20]. Dostupné z: https://www.kacr.cz/file/1775/SA%20240_HB%202013.pdf

[22] PricewaterhouseCoopers. Pulling Fraud out of the Shadows – Global Economic Crime and Fraud Survey 2018 [online]. 2018a [cit. 2019-07-20]. Dostupné z: https://www.pwc.com/gx/en/forensics/global-economic-crime-and-fraud-survey-2018.pdf

[23] PricewaterhouseCoopers. Pulling Fraud out of the Shadows – Global Economic Crime and Fraud Survey 2018 – Czech Republic [online]. 2018b [cit. 2019-07-20]. Dostupné z: https://www.pwc.com/cz/en/hospodarska-kriminalita/assets/pdf/gecs-survey-report-pro-cr-2018.pdf

[24] Singleton, W. T. & Singleton, J. A. (2006). *Fraud auditing and forensic accounting*. New Jersey, United States of America: Johh Wiley & Sons.

[25] Schiffer, V. (2009). *Vnitřní kontrolní systém. Významný nástroj ochrany majetku a hospodaření účetní jednotek*. Praha, Česko: ASPI.

[26] Šteker, K. & Otrusinová, M. (2016). Jak číst účetní výkazy. Praha, Česko: Grada Publishing.

[27] Švajnochová, G. (2017) *Forenzní šetření a hospodářská kriminalita.* Diplomová práce Vysoká škola Ekonomická v Praze.

[28] Trestní zákoník České republiky

[29] Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

I. Seznam grafů, tabulek a obrázků

Graf 1: Typy hospodářské kriminality za rok 2018 14

Graf 2: Typy podvodů a způsobené škody 15

Graf 3: Náklady vyšetřování vs. způsobená škoda 17

Graf 4: Vývoj peněžního toku a výsledku hospodaření v období 2005 - 2010 65

Graf 5: Výsledek hospodaření a model Dechow-Dichev kvality akruálního principu za období 2013-2018 66

Graf 6: Výsledek hospodaření a model Dechow-Dichev kvality akruálního principu za období 2005-2010 67

Tabulka 1: Horizontální analýza aktiv 2013 - 2016 53

Tabulka 2: Horizontální analýza aktiv 2015 - 2018 53

Tabulka 3: Horizontální analýza pasiv 2013 - 2016 54

Tabulka 4: Horizontální analýza pasiv 2015 - 2018 55

Tabulka 5: Horizontální analýza výkazu zisku a ztráty 2013 - 2016 56

Tabulka 6: Horizontální analýza výkazu zisku a ztráty 2015 - 2018 57

Tabulka 7: Vertikální analýza aktiv 2013 - 2016 58

Tabulka 8: Vertikální analýza aktiv 2016 - 2018 58

Tabulka 9: Vertikální analýza pasiv 2013 - 2016 59

Tabulka 10: Vertikální analýza pasiv 2016 - 2018 59

Tabulka 11: Vertikální analýza výkazu zisku a ztráty 2013 - 2016 60

Tabulka 12: Vertikální analýza výkazu zisku a ztráty 2016 - 2018 61

Tabulka 13: Rentabilita aktiv 62

Tabulka 14: Rentabilita vlastního kapitálu 62

Tabulka 15: Běžná likvidita 63

Tabulka 16: Pohotová likvidita 63

Tabulka 17: Model CFEBT za období 2013 - 2018 64

Tabulka 18: Model CFEBT za období 2005 - 2010 64

Tabulka 19: Model Dechow-Dichev kvality akruálního principu za období 2013 - 2018 65

Tabulka 20: Model Dechow-Dichev kvality akruálního principu za období 2005 - 2010 66

Tabulka 21: Jonesův model za období 2013 - 2018 67

Tabulka 22: Jonesův model za období 2005 - 2010 68

Obrázek 1: Krychle COSO zobrazující složky vnitřního kontrolního prostředí..... 25

Obrázek 2: Řízení podnikových rizik 27

Obrázek 3: Logo společnosti Schwan Cosmetics CR, s.r.o. 40

II. Seznam příloh

Příloha 1: Informovaný souhlas

Příloha 2: Strom podvodu (angl. Fraud Tree)

Příloha 3: Tresty dle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Příloha 4: Vybrané trestné činy z trestního zákoníku České republiky

Příloha 5: Proces schvalování nákupních faktur

III. Přílohy

Příloha 1: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Udělení souhlasu ke zpracování interních údajů společnosti Schwan Cosmetics CR, s.r.o.

Podle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Janu Mihalovi souhlas se zpracováním interních údajů společnosti Schwan Cosmetics CR, s.r.o. ke studijním a vědeckým účelům, v rámci zpracování diplomové práce na katedře účetnictví a financí Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Souhlasím:

☒ ano

☐ ne

V Českém Krumlově, dne 3. září 2019

.....

Ing. Roman Turk, MBA

Jednatel společnosti

Příloha 2: Strom podvodu (angl. Fraud Tree)

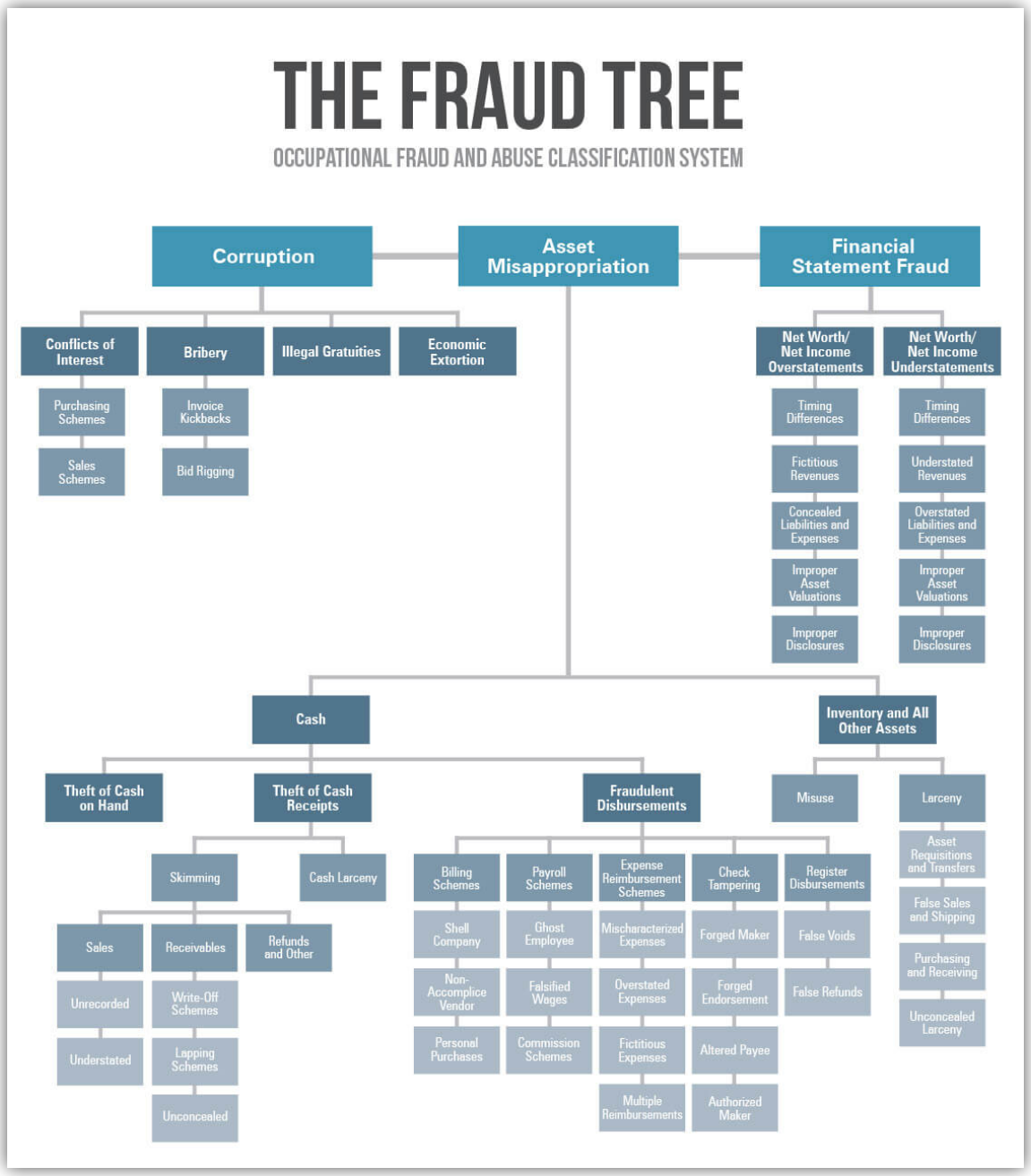

Příloha 3: Přestupky dle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Přestupky

§ 37

(1) Účetní jednotka, která není podnikatelem, se dopustí přestupku tím, že

a) nevede účetnictví podle § 4 odst. 2 až 6,

b) nesestaví účetní závěrku podle § 6 odst. 4,

c) nesestaví účetní závěrku ke dni stanovenému v § 19 odst. 1,

d) nevyhotoví výroční zprávu podle § 21 odst. 1 až 6,

e) vede účetnictví v rozporu s § 7 odst. 1 a 2,

f) vede účetnictví v rozporu s § 8 odst. 2,

g) jí sestavená účetní závěrka neobsahuje všechny povinné součásti uvedené v § 18 odst. 1 nebo 2,

h) v rozporu s § 20 odst. 1 nemá účetní závěrku ověřenou auditorem,

i) v rozporu s § 21 odst. 7 nemá výroční zprávu ověřenou auditorem,

j) nezveřejní účetní závěrku nebo výroční zprávu podle § 21a, nebo

k) v rozporu s § 31 neuschová účetní záznamy.

(2) Za přestupek lze uložit pokutu do výše

a) 6 % hodnoty aktiv celkem, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. a) až d),

b) 3 % hodnoty aktiv celkem, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. e) až k).

§ 37a

(1) Účetní jednotka neuvedená v § 37 nebo osoba odpovědná za vedení účetnictví podle tohoto zákona se dopustí přestupku tím, že

a) nevede účetnictví podle § 4 odst. 1,

b) nesestaví účetní závěrku podle § 6 odst. 4,

c) nesestaví účetní závěrku ke dni stanovenému v § 19 odst. 1,

d) nevyhotoví výroční zprávu podle § 21 odst. 1 až 6,

e) nesestaví zprávu o platbách podle § 32b,

f) vede účetnictví v rozporu s § 7 odst. 1 a 2,

g) vede účetnictví v rozporu s § 8 odst. 2,

h) nezajistí, aby jí sestavená účetní závěrka obsahovala veškeré povinné součásti podle § 18 odst. 1 nebo 2,

i) v rozporu s § 19a odst. 1 nepoužije pro účtování a sestavení účetní závěrky mezinárodní účetní standardy,

j) v rozporu s § 20 odst. 1 nemá účetní závěrku ověřenou auditorem,

k) v rozporu s § 21 odst. 7 nemá výroční zprávu ověřenou auditorem,

l) nezveřejní účetní závěrku nebo výroční zprávu podle § 21a,

m) nezveřejní zprávu o platbách podle § 32d,

n) neuvede nefinanční informace ve výroční zprávě nebo samostatné zprávě podle § 32g,

o) v rozporu s § 32h nezveřejní nebo nezpřístupní samostatnou zprávu,

p) nesestaví účetní výkazy za dílčí konsolidační celek státu nebo účetní výkazy za Českou republiku podle § 23b,

q) v rozporu s § 31 neuschová účetní záznamy,

r) nezajistí podmínky pro předávání účetních záznamů do centrálního systému účetních informací státu způsobem stanoveným prováděcím právním předpisem vydaným podle § 4 odst. 8 a § 23b odst. 5, nebo

s) nepředá účetní záznam do centrálního systému účetních informací státu způsobem stanoveným prováděcím právním předpisem vydaným podle § 4 odst. 8 a § 23b odst. 5.

(2) Konsolidující účetní jednotka se dopustí přestupku tím, že

a) nesestaví konsolidovanou účetní závěrku podle § 6 odst. 4,

b) nesestaví konsolidovanou účetní závěrku ke dni stanovenému v § 23 odst. 2,

c) nevyhotoví konsolidovanou výroční zprávu podle § 22b odst. 2,

d) nesestaví konsolidovanou zprávu o platbách podle § 32c,

e) neuvede v konsolidované výroční zprávě nebo samostatné zprávě nefinanční informace podle § 32g,

f) v rozporu s § 32h nezveřejní nebo nezpřístupní samostatnou zprávu,

g) nezajistí, aby jí sestavená konsolidovaná účetní závěrka obsahovala veškeré povinné součásti podle § 18 odst. 1 nebo 2,

h) v rozporu s § 22 odst. 1 nemá konsolidovanou účetní závěrku ověřenou auditorem,

i) v rozporu s § 22b odst. 2 nemá konsolidovanou výroční zprávu ověřenou auditorem,

j) nezveřejní konsolidovanou účetní závěrku nebo konsolidovanou výroční zprávu podle § 21a,

k) nezveřejní konsolidovanou zprávu o platbách podle § 32d, nebo

l) v rozporu s § 23a odst. 1 nepoužije pro sestavení konsolidované účetní závěrky mezinárodní účetní standardy.

(3) Účetní jednotka, která vede jednoduché účetnictví, se dopustí přestupku tím, že

a) nevede jednoduché účetnictví podle § 4 odst. 1,

b) nesestaví přehledy v rozsahu a ve lhůtě podle § 13b odst. 3,

c) nezajistí, aby jí zpracované přehledy obsahovaly veškeré údaje podle § 18 odst. 3,

d) nesestaví přehledy ke dni stanovenému v § 19 odst. 1 a 2,

e) vede jednoduché účetnictví v rozporu s § 8 odst. 2,

f) v rozporu s § 31 neuschová účetní záznamy, nebo

g) nezveřejní přehled o majetku a závazcích, výroční zprávu nebo obdobný dokument podle § 21a odst. 1.

(4) Za přestupek lze uložit pokutu do výše

a) 6 % hodnoty aktiv celkem, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. a) až d) nebo i),

b) 3 % hodnoty aktiv celkem, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. e) až h) nebo j) až q),

c) 3 % hodnoty konsolidovaných aktiv celkem, jde-li o přestupek podle odstavce 2,

d) 5000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. r) nebo s) a není-li dále stanoveno jinak,

e) 100000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 3 písm. a) až d),

f) 50000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 3 písm. e) až g).

§ 37aa

(1) Hodnota aktiv celkem uvedená v § 37 odst. 2 a v § 37a odst. 4 se zjistí z účetní závěrky nebo z konsolidované účetní závěrky účetní jednotky sestavené za účetní období, ve kterém nebo za které k porušení povinnosti došlo.

(2) Pokud hodnota aktiv celkem zjištěná podle odstavce 1 neodpovídá aktivům celkem zjištěným v řízení o přestupku, použije se pro účely § 37 odst. 2 a § 37a odst. 4 výše aktiv zjištěná v řízení o přestupku. Obdobně se postupuje, pokud účetní závěrka nebo konsolidovaná účetní závěrka nebyla za dané účetní období sestavena.

(3) Nelze-li skutečnou výši aktiv zjistit postupem podle odstavce 2, stanoví hodnotu aktiv celkem orgán, který porušení právních povinností projednává, kvalifikovaným odhadem.

(4) V případě, že rozsah a obsah účetních případů v účetním období, ve kterém nebo za které k porušení povinnosti došlo, je srovnatelný s rozsahem a obsahem účetních případů bezprostředně předcházejícího účetního období, kvalifikovaným odhadem pro účely odstavce 3 se rozumí hodnota aktiv celkem zjištěná z účetní závěrky sestavené za toto předcházející účetní období.

§ 37ab

Přestupky podle tohoto zákona projednává finanční úřad, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak.

Příloha 4: Vybrané trestné činy z trestního zákoníku České republiky

Trestné činy proti majetku

§205 Krádež

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,

b) čin spáchá vloupáním,

c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,

d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo

e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná.

§206 Zpronevěra

(1) Kdo si přisvojí cizí věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,

c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná.

§209 Podvod

(1) Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,

c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná.

Trestné činy hospodářské

§240 Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby

(1) Kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na úrazové pojištění, pojistné na zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou podobnou povinnou platbu anebo vyláká výhodu na některé z těchto povinných plateb, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nejméně se dvěma osobami,

b) poruší-li k usnadnění takového činu úřední uzávěru, nebo

c) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.

(3) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve velkém rozsahu.

§241 Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby

(1) Kdo ve větším rozsahu nesplní jako zaměstnavatel nebo plátce svoji zákonnou povinnost odvést za zaměstnance nebo jinou osobu daň, pojistné na důchodové spoření, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistné na zdravotní pojištění, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§254 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění

(1) Kdo nevede účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku nebo k jejich kontrole, ač je k tomu podle zákona povinen,

kdo v takových účetních knihách, zápisech nebo jiných dokladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, nebo

kdo takové účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady změní, zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnými nebo zatají,

a ohrozí tak majetková práva jiného nebo včasné a řádné vyměření daně, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán,

kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje v podkladech sloužících pro zápis do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností

nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek anebo v takových podkladech zamlčí podstatné skutečnosti,

kdo v podkladech sloužících pro vypracování znaleckého posudku, který se přikládá k návrhu na zápis do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo v takových podkladech zamlčí podstatné údaje, nebo

kdo jiného ohrozí nebo omezí na právech tím, že bez zbytečného odkladu nepodá návrh na zápis zákonem stanoveného údaje do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek nebo neuloží listinu do sbírky listin, ač je k tomu podle zákona nebo smlouvy povinen.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku značnou škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu velkého rozsahu.
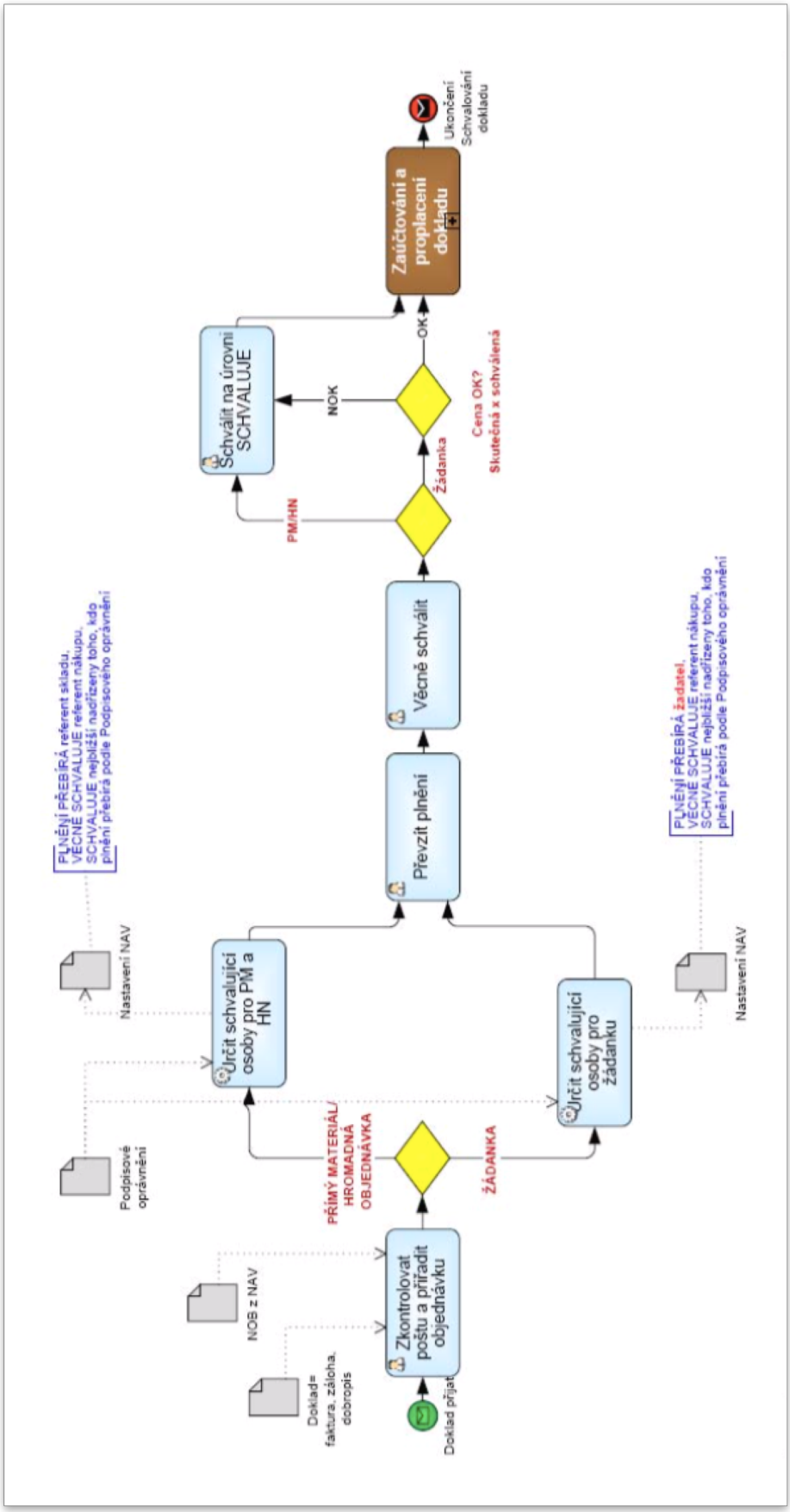
Příloha 5: Proces schvalování nákupních faktur